

KAMU TERCİHİ

Eamonn Butler

Çeviren: Kubilay Atlay

Ben,
bu kitabı
..... / / tarihinde,
.....'den aldım.

katkılarıyla

KAMU TERCİHİ BİR GİRİŞ

Eamonn Butler

Çeviren: Kubilay Atlay

 facebook.com/SerbestKitaplar

 twitter.com/SerbestKitaplar

 instagram.com/serbest_kitaplar

 pinterest.com/SerbestKitaplar

 issuu.com/serbestkitaplar

 goodreads.com

Eamonn Butler

Kamu Tercih

Bir Giriş

Public Choice: A Primer

Çeviren: Kubilay Atlay

Editör: Prof. Dr. Bican Şahin

Serbest Kitaplar: 31

ISBN 13: 978-625-99421-3-1

1. Baskı: Kasım, 2023

Copyright © 2023, Serbest Kitaplar

Copyright ©2022, Institute of Economic Affairs (IEA)

Türkçe çeviri Copyright © 2023, Kubilay Atlay

Bu eser Institute of Economic Affairs'ın (IEA) izniyle yayınlanmıştır.

This translation is published with the permission from the Institute of Economic Affairs.

Bu eser Institute of Economic Affairs'ın desteği ve Özgürlük Araştırmaları Derneği'nin katkılarıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir. Özgürlük Araştırmaları Derneği ve Institute of Economic Affairs'ın görüşlerini yansıtmaz.

Kapak Tasarımı: Feyza Yangın

Sayfa Tasarımı: Serbest Kitaplar

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: İvedik Cad. No: 253, Yenimahalle, Ankara
Telefon: (312) 384 34 35-36 • Sertifika No: 47663

EAMONN BUTLER

Eamonn Butler, dünyanın önde gelen politika düşünce kuruluşlarından biri olan Adam Smith Enstitüsü'nün Direktörüdür. Ekonomi ve psikoloji derecelerine, felsefe alanında doktora derecesine ve fahri DLitt derecesine sahiptir. Adam Smith Enstitüsü'nün kurucu ortağı olmak için Birleşik Krallık'a dönmeye önce 1970'lerde Washington'da ABD Temsilciler Meclisi için çalışmış ve Hillsdale College'da felsefe dersleri vermiştir. Butler, Valley Forge'da Özgürlükler Vakfı'nın Özgürlük Madalyası'nı ve Birleşik Krallık Ulusal Özgür Girişim Ödülü'nü kazanmış; Anthem Film Festivali'nde *Magna Carta'nın Sırları* adlı filmi ödül almış ve *Foundations of a Free Society* adlı kitabı ise Fisher Ödülü'ne layık görülmüştür.

Eamonn Butler'ın diğer kitapları, öncü iktisatçılar Adam Smith, Milton Friedman, F. A. Hayek ve Ludwig von Mises'e giriş niteliğindedir. Ayrıca klasik liberalizm, kamu tercihi, kapitalizm, demokrasi, ticaret, Avusturya Ekonomi Okulu ve büyük liberal düşünürlerin yanı sıra *The Condensed Wealth of Nations* ve *The Best Book on the Market* hakkında da kitapçıklar yayınladı. *Forty Centuries of Wage* ve *Price Controls* kitaplarının da yazarı olmakla beraber IQ üzerine bir dizi kitabın ortak yazarıdır. Yazar ayrıca yazılı basın, yayıncılık ve sosyal medyada sık sık katkıda bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KUBİLAY ATLAY

1981 Burdur doğumlu olan Kubilay Atlay 2004 yılında ODTÜ İşletme bölümünden lisans, 2015 yılında Swansea Üniversitesinden Deniz Hukuku Yüksek Lisans diplomalarını almıştır. Çeşitli dergilerde ifade hürriyeti, serbest piyasa ve özel mülkiyet üzerine yazı ve çevirileri yayınlanmıştır. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

TEŞEKKÜRLER	11
ÇEVİRMENİN TAKDİMİ	13
ÖNSÖZ	15
ÖZET	19
1. KAMU TERCİHİ NEDİR?	22
Neden Ekonomiyi Kullanır?	22
Ekonomiyi Politikaya Uygulamak	23
Ana Akım Düşünceye Karşı Kamu Tercihinin İtirazı	25
Şahsi Çıkarlar mı Kamu Yararı mı?	27
Oylamanın Matematiği	29
Oyların Peşine Düşmek	30
Kamu Tercihinin Gücü	31
2. KAMU TERCİHİ BİYOGRAFİSİ	32
Modern Kamu Tercihinin Öncülleri	33
Modern Kamu Tercihini Düşünürleri	34
Buchanan ve Tullock	36
Okullar ve Ödüller	36
Çıkar Gruplarının Gücü	37
Bürokrasi ve Regülasyon	38
Yakın Tarihteki Yeniden Değerlendirmeler	39

Yeni Yaklaşımlar	40
3. DEVLETE KİMİN İHTİYACI VARDIR?	43
Karar Vermenin Maliyetleri	45
Dengeyi Bulmak	46
Devletin Başarısızlığı	47
Kamu Mallarının Bölünemezliği	48
Büyüme Baskısı	49
Seçim ve Sonuç Arasında Doğrudan Bir Bağ Olmaması	50
4. NASIL SEÇİM KAZANILIR?	52
Gerçek Hayatta Seçim Paradoksları	52
Diğer Seçim Sistemleri	54
Cehaletin Mantıklılığı	55
Oy Verme Motivasyonu	56
Merkeze Sürüklenme	57
Mantıklı Seçmen Miti	59
5. AZINLIKLARIN TİRANLIĞI	61
Konsantre ve Dağınık Çıkarlar	62
Çıkar Grubu Politikaları	63
Sistemsel Sorunlar	64
Koalisyon Kurmak	65
Koalisyonların Hareket Tarzı	66
Koalisyonlardan Oy Alışverişine	67
6. SEÇMEN PAZARI: LOGROLLING	69
Örtülü ve Açık <i>Logrolling</i>	69

<i>Logrolling</i> 'in Yaygınlığı	71
Yasamada <i>Logrolling</i>	73
<i>Logrolling</i> 'in Sonuçları	74
<i>Logrolling</i> 'le İlgili Diğer Problemler	75
<i>Logrolling</i> 'i Kontrol Altında Tutmak	76
7. SİYASİ KAZANÇLAR: RANT ARAYIŞI	78
Rant Arayışının Cazibesi	79
Maliyetler ve Çarpıtmalar	81
Maliyet Muhasebesi	82
Siyasi Maliyetler	83
8. SİYASETÇİLER İÇİN HESAP VAKTİ	85
Yasa Koyucular ve Biz	85
Siyasetçilerin siyasi gelirleri	87
Oy Güdüsünün Tehlikeleri	88
Liderlerimizi Dizginlemek	89
9. BÜROKRATLARI MOTİVE ETMEK	92
Memurlar ve Bütçeler	94
Bürokratik Gücün Kaynakları	95
Bürokrasiyi Dizginlemek	96
Daha Güncel Sorunlar	97
10. ANAYASALARIN ROLÜ	99
Karar Vermenin Maliyeti	100
Anayasanın İçeriği	102
Buchanan'ın Mali Anayasası	103

Federalizm	105
Problemler ve Prensipler	106
11. KAZANIMLAR VE SORUNLAR	108
Bazı Kazanımlar	108
Kişisel Çıkar'a İlişkin Bir Sorun	110
Anayasal Meseleler	111
Kişisel Çıkarıcı Bir Kamu Tercihi	113
12. GÜNCEL VE GELECEK UFUKLAR	115
Eski Fikirlerin Yeniden Değerlendirilmesi	117
İkinci Nesil Tartışmalar	118
Üçüncü Nesil Sınırlar	120
Oyun Teorisi	120
Gelecekteki Potansiyel	122
SÖZLÜK	124
KAMU TERCİHİ ZAMAN ÇİZELGESİ	128
İLERİ OKUMALAR	132

TEŞEKKÜRLER

Tavsiye ve katkıları için John Meadowcroft ve Charles K. Rowley'e; taslak metin hakkındaki yararlı yorumları için Madsen Pirie, Sally Thompson ve Rachel Moran'a teşekkürler.

ÇEVİRMENİN TAKDİMİ

TÜRKİYE'DE İYİ KÖTÜ İLERLEYEN BİR SOSYAL GÜVEN-
lik sistemi varken 90'larda Süleyman Demirel bir
seçim vaadini yerine getirerek 40 yaşındaki insan-
ların emekli olmasını sağlayan bir kanun çıkarttı ve sosyal
güvenlik sistemini çökertti. 1999'da artık sürdürülemeyen
bu sistem kaldırıldı ve insanların ancak gerçekten yaşlanın-
ca yaşlılık maaşını almasını gerektiren bir yasa çıkartıldı.
Bu durum sonraki yıllarda 40 yaşını aşan ama kendilerinin
yaşlılık maaşını hakettiklerini düşünen insanları rahatsız
etti. Neyse ki ülkemiz bir demokrasiydi, örgütlenme hakkı
anayasal bir haktı ve seçimler yaklaşıyordu.

Emeklilikte yaşa takıldıklarını iddia eden bu insanlar
örgütlendiler. Tek bir amaçları vardı: emeklilik için yaşlan-
mayı beklemek istemiyorlardı. Kartlarını açık oynadılar.
2.5 milyon kişiydiler. Aileleriyle birlikte 5-6 milyon oyları
vardı ve talepleri netti. Talepleri oy birliğiyle kanunlaştı.
Dünyada başka örneği olmayan bir şekilde epey genç yaşta
emekli oldular. Ekseriyeti çalışmaya devam ediyor.

Siyasetçiler 5 milyon oydan, bu genç emekliler genç

emekli olmaktan memnundu. Tek kaybeden halktı, yani sizdiniz, bizdik. Önümüzdeki 50 yıl boyunca ödeyeceğimiz büyük bir yük sırtlanmak zorunda kaldık. Sırtlandığınız bu yükü anlamak, elinizde tuttuğunuz kitabı okumaktan geçiyor.

Kamu Tercih: Bir Giriş, seçmenlerin, seçilenlerin, bürokratların ve lobcilerin kendi çıkarları peşinde kurdukları işbirliklerini, torba yasaları, imar değişikliklerini, plaka tahditlerini, vergi indirimlerini anlatmakla kalmıyor, enseyi karartmamak için de bir sebep sunuyor. Demokrasinin ürettiği bu arızı durumu yine demokrasi içinde engellemenin, hatta tersine döndürmenin sınırlarını da içeriyor.

ÖNSÖZ

GEÇTİĞİMİZ HAFTA BRİTANYA BAŞBAKANI, PİYASA başarısızlığını tespit etmenin ve düzeltmenin hükümetin görevi olduğu görüşünü savunan iki önemli açıklama yaptı. Hükümetle ilgili bu bakış açısına yönelik birkaç önemli eleştiri bulunmaktadır. Avusturya (okulu) eleştirisi, piyasanın bir rekabet süreci olduğunu ve eğer tam rekabet yoksa, var olsaydı ortaya çıkacak sonucu bilemeyeceğimizi savunmaktadır. Dolayısıyla hükümet piyasa başarısızlığını düzeltemez, sadece rekabet sürecinin önüne diktiği engelleri kaldırabilir. Piyasa başarısızlığının dışsallıklardan kaynaklandığı varsayıldığında, bu dışsallıkların onlardan etkilenen insanlar için değerini keşfetmek için bir piyasaya ihtiyacımız olduğu da iddia edilebilir. Hükümet işi işten geçtikten sonra bu değeri kolayca tahmin edemez.

Mamafih kavramsal olarak anlaşılması en kolay eleştiri muhtemelen Kamu Tercih ekolünden gelmektedir. Bir yere kadar, Kamu Tercih ekonomisi basitçe piyasaları ana-

liz ederken yaptığımız varsayımların aynısını siyasi alanda ki insan davranışları hakkında da yapmamızı ister. Mesela, kendi çıkarını düşünen mal sahipleri karlarını maksimize etmeye çalışmasaydı tekeller ders kitaplarında tanımlanan sorunlara yol açmazdı; tüketiciler mevcut gelir düzeyleri için tüketimlerini maksimize etmeye çalışmasaydı karbon-dioksit çıktıkları bizi bu kadar endişelendirmezdi; bankalar devletin verdiği garantilerin sonucunda aldıkları riskleri artırmazlardı banka iflasları bizi endişelendirmezdi. Başka bir deyişle, eğer piyasada herkes kendi çıkarının peşinde koşmasaydı, piyasa başarısızlığı olarak adlandırılan durum Başbakanımızın ve diğerlerinin tanımladığı türden sorunlara yol açmazdı – gerçi muhtemelen başka sorunlara sebep olurdu.

Ancak eğer kişisel çıkar, piyasalarda bazılarının politikacıların düzeltmeye çalışması gereken sorunlara neden olduğuna inandığı belirli sonuçlara yol açıyorsa, aynı kişisel çıkar güçlerinin piyasa başarısızlığını 'düzeltmeye' çalışan siyasi sistemler içinde de var olduğunu varsaymamız gerekmez mi? Bunun farkına varıldığı anda, devlet müdahalesinin uygunluğuna ilişkin tartışmada bir 'oyun değiştirici' olacağı kesindir - artık hayırsever ve her şeyi bilen bir devletin piyasa sonuçlarını düzeltebileceğini varsayamayız. Devlet kararlarının kendileri de politikacıların, seçmenlerin, bürokratların, regülatörlerin ve benzerlerinin kişisel çıkarlarından etkilenecektir. Bir seçim bölgesindeki seçmenlerin, diğer seçim bölgelerindeki sağlık hizmetlerinin iyileştirilebilmesi için kendi hastanelerinin kapatılmasını desteklemek üzere gösteri yaptıklarını ne zaman gördünüz?

Siyasi sistemde işleyen bu kişisel çıkar, devletin kullanabildiği kaba kuvvetinin olması ve doğrudan rekabetçi bir

sürece tabi olmaması nedeniyle 'piyasa başarısızlığından' çok daha ciddi olabilen 'devlet başarısızlığına' yol açacaktır. Temsili bir demokraside, bir azınlığın kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesi, çoğunluğun zararına olabilecek kararların alınmasına yol açabilir. Örneğin, Birleşik Krallık parlamentosunun İskoç üyeleri ve Heathrow havaalanı çevresinin temsilcilerinin, meclis çoğunluğunun nasıl bir araya getirileceğini belirlemedeki önemli rolleri nedeniyle son yıllarda muazzam bir güce sahip oldukları söylenebilir.

Kamu Tercihi ekonomisi, selefim Arthur Seldon'ın o zamanlar Birleşik Krallık'ta "Politikacının Ekonomisi" olarak adlandırılan yaklaşımı ortaya atmasından bu yana uzun bir yol kat etmiştir. Bu alanda uzmanlaşmış pek çok üniversite kürsüsü ve bilimsel dergi bulunmaktadır. Tullock, Buchanan ve diğerlerinin çığır açan yayınları düşünce iklimini değiştirmede çok önemli olmuş olsa da (örneğin TV'deki Emret Bakanım ve Emret Başbakanım dizilerinin yaratıcılarını etkilemiştir), IEA'nın geniş bir kitlenin erişebileceği, disiplinin güncel bir özetini yayınlaması artık gereklidir.

Eamonn Butler'ın bu mükemmel giriş kitabı öğrenciler, öğretmenler ve kanaat önderleri için uygundur. Ayrıca, devletin eylemlerinin sınırlarını keşfetmek isteyecek kadar alçakgönüllü olan politikacılar ve düzenleyiciler için de yararlıdır. Bu kitap, siyasi sistem içerisinde kişisel çıkarların uygulanmasının devlet politikaları üzerindeki potansiyel etkilerini incelemekte; siyasi sistemlerin devlet eylemi ve kısıtlama arasında doğru dengeyi sağlayacak şekilde nasıl tasarlanabileceğini tartışmakta ve hükümetin karar alma mekanizmasının toplu eylemin arzu edildiği alanlarla nasıl sınırlandırılabilirliğini incelemektedir.

Kamuda ve daha iyi tasarlanmış siyasi sistemlerde daha fazla tevazu sahibi olabilmemiz için bu konuların daha iyi anlaşılması hayati önem taşımaktadır. Bu argümanlar, örneğin İskoçya'nın yetki devri tartışmaları ve mevcut anlaşmada İskoçya'ya yapılan vergi transferleriyle ilgili tartışmalar için de geçerlidir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin yönetimine ilişkin tartışmalarla da son derece ilgilidir. Bu kitap, devletin içinde yürüyen süreçlerin doğasına ilişkin daha kapsamlı bir anlayışı teşvik edeceği ve bunun da, her baktığı yerde piyasa başarısızlığı gören ve devletin bunu düzeltme yeteneği konusunda herhangi bir orantı duygusundan yoksun iktidarlara sahip olma olasılığımızı azaltacağı umulmaktadır.

Eamonn Butler'ın Kamu Tercihi üzerine yazdığı bu giriş kitabı, giderek karmaşıklaşan mezkur konunun daha geniş bir kitleye anlatılması için mükemmel bir katkıdır ve IEA bunu yayınlamaktan mutluluk duymaktadır.

Philip Boot

IEA Editörü ve Program Yöneticisi

Sigorta ve Risk Yönetimi Profesörü, Cass İşletme Okulu

Ocak 2012

ÖZET

- Kamu Tercihi, ekonomi biliminin yöntemlerini siyaset ve kamu teorisi ve pratiğine uygular. Bu yaklaşım bize demokratik karar alma sürecinin doğası hakkında önemli bilgiler vermektedir.
- Kişisel çıkar, insanların özel ticari tercihlerini motive ettiği gibi, toplumsal kararlarını da etkiler. İnsanlar seçmenler, lobi grupları, politikacılar ve yetkililer olarak da ekonomik kararlar verirler ve kişisel olarak arzu ettikleri sonucu en az çabayla en üst düzeye çıkarmayı amaçlarlar. Sonuç olarak, kar ve zarar, fiyat ve verimlilik gibi iyi geliştirilmiş ekonomi araçları siyaseti analiz etmek için de kullanılabilir.
- Bazı konularda toplu (kolektif) karar alma gereklidir. Ancak, piyasanın bu tür alanlarda yeterli düzeyde hizmet verememesi, devletin işleri daha iyi yapabileceği anlamına gelmez. 'Devlet başarısızlığı' da vardır. Siyasi karar alma süreci "kamu yararı"nın tarafsız bir şekilde

takip edildiği bir süreç olmayıp, farklı kişisel ve grup çıkarları arasında bir mücadele içerebilir.

- Filhakika, tek bir ‘kamu yararı’ yoktur. Değer çoğulculuğu olan bir dünyada yaşamaktayız: farklı insanlar farklı değerlere ve farklı çıkarlara sahiptir. Rakip çıkarlar arasında rekabet kaçınılmazdır. Bu durum, bu tür rekabet halindeki çıkarların ve taleplerin siyasi süreç tarafından nasıl çözüme kavuşturulduğunu incelemeyi mühim hale getirmektedir.
- Siyasi partilerin kendi çıkarları, güç ve mevki kazanmak için ihtiyaç duydukları oyları elde etmekte yatar. Seçmenlerin bir araya geldiği merkezdeki konum olan ‘orta direk (ortanca) seçmeni’ takip edebilirler. Hükümet yetkililerinin de kendi çıkarları olacaktır - bütçelerini maksimize etmek gibi.
- Çıkar grupları arasındaki bu mücadelede, çıkarları keskin bir şekilde odaklanmış küçük gruplar, tüketiciler ve vergi mükellefleri gibi daha yaygın kaygıları olan çok daha büyük gruplara kıyasla karar alma sürecinde daha fazla etkiye sahiptir. Çıkar gruplarının etkisi, seçmenlerin siyasi tartışmalardan ‘rasyonel olarak habersiz’ olmaları, tek oylarının bir fark yaratma ihtimalinin düşük olduğunu ve herhangi bir politikanın gelecekteki etkilerinin öngörülemez olduğunu bilmeleri nedeniyle daha da artabilir.
- Siyasi süreçten elde edilebilecek devasa faydalar nedeniyle, çıkar gruplarının özel ayrıcalıklar elde etmek için lobi faaliyetlerine büyük meblağlar harcaması mantıklıdır - bu faaliyet ‘rant arayışı’ olarak bilinir.
- Çıkar grupları ‘logrolling’ yaparak – yani oy takası ve birbirlerinin tercih ettiği girişimleri destekleme konu-

sunda anlaşarak - etkilerini daha da arttırabilirler. Bu faktörler, çıkar grubu azınlıklarını yasama organları gibi temsili demokrasi sistemlerinde özellikle güçlü kılmaktadır.

- Doğrudan demokraside, referandum gibi mekanizmalar kullanıldığında, yaygın olarak benimsenen çoğunluk oyu kuralı, nüfusun sadece yüzde 51’inin diğer yüzde 49’u sömürmesine izin verir. Tıpkı “Demokrasi, iki kurt ve bir koyunun akşam yemeğinde kimin kimi yiyeceğine karar vermesidir” şeklindeki eski şakada olduğu gibi. Temsili demokrasilerde, seçmenlerin çok daha küçük bir kısmı aşırı etkiye sahip olabilir.
- Azınlıkların sömürülmesi - veya azınlıkların çoğunlukları istismar etmesi - sorunu nedeniyle birçok Kamu Tercih teorisyeni, siyasi karar alma süreçlerinin anayasal kurullarla sınırlandırılması gerektiğini savunmaktadır.

1

KAMU TERCİHİ NEDİR?

KAMU TERCİHİ GENELLİKLE BİR EKONOMİ OKULU olarak anılır. Aslında daha çok siyaset bilimine yönelik bir yaklaşımdır. Ekonominin nasıl işlediğini açıklamaya çalışmaz. Bunun yerine Kamu Tercihi, siyaset ve yönetimin nasıl işlediğini keşfetmek için ekonomi biliminin yöntem ve araçlarını kullanır. Bazı şaşırtıcı sezgiler üreten ve siyasi sürecin gerçekten ne kadar verimli, etkili ve gerçekten meşru olduğu gibi zor sorular ortaya atan bir yaklaşımdır.

NEDEN EKONOMİYİ KULLANIR?

Siyaseti ve yönetimi analiz etmek için ekonomiyi kullanmak tuhaf görünebilir. Çoğu insan için ekonomi tamamen para, piyasa ve iş ekonomisi ve şahsi kazançla ilgilidir. Hükümetin ise finansal olmayan yollarla ve kâr amacı gütmeyen araçlarla tüm halka fayda sağlaması beklenir.

Ancak ekonomi sadece parayla ilgili değildir. Kelimenin kendisi Yunanca *oikonomia*'dan gelir ve ev yönetimi anlamına gelir. Burada amaç finansal kârdan ziyade aile mem-

nuniyetidir ve finansal olduğu kadar insani birçok farklı faktörün dengelenmesi gerekir.

Her gün benzer seçimler yaparız. Bir sonraki tepenin manzarası, oraya tırmanmak için harcadığımız çabaya değecek mi? Bir arkadaşımız için tam olarak doğru doğum günü kartını bulmak için ne kadar zaman harcamalıyız?

Söz konusu olan para değildir, ancak bunlar yine de kelimenin geniş anlamıyla ekonomik kararlardır. Amaçlarımızı ulaşmak için ne kadar zaman veya çaba harcamaya değeceğini tartmamızı ve farklı olasılıklar arasında seçim yapmamızı içerirler. Ekonomi aslında mevcut kaynakları (mesela zamanımız veya emeğimiz) daha fazla değer verdiğimiz diğer şeyleri elde etmek için nasıl harcamayı seçtiğimizle ilgilidir, sadece finansal seçimlerle ilgili değildir.

Ekonomistler bu görev için bazı basit ama çok faydalı araçlar geliştirmişlerdir. Bunlar arasında fırsat maliyeti yani bir amaca ulaşmak için feda etmeniz gereken şeye (örneğin zaman veya çaba) verdiğiniz değer, ve fayda – yani kazandığımız şeyin değeri (örneğin doğru doğum günü kartı veya güzel bir manzara) gibi kavramlar yer alır. Aynı şekilde, vazgeçtiğiniz şeye verdiğiniz değer ile kazandığınız şey arasındaki fark sizin kârınızdır - ancak güzel bir kart bulamadıysanız veya manzara sizi hayal kırıklığına uğrattıysa, bu da aynı şekilde sizin kaybınız olabilir. Ve ekonomistler insanların seçim yaparken bilinçli olarak daha az değer verdikleri şeyleri daha çok değer verdikleri şeylerle değiştirmeye çalıştıklarını söylerler: başka bir deyişle, rasyonel ve çıkarıcıdır.

EKONOMİYİ POLİTİKAYA UYGULAMAK

Kamu Tercihi, bu basit ekonomik kavramları toplu seçimlerin nasıl yapıldığına dair çalışmalara uygulamakla ilgilidir -

anayasaların, seçim mekanizmalarının, siyasi partilerin, çıkar gruplarının, lobiciliğin, bürokrasinin, parlamentoların, komisyonların ve Yönetim sistemimizin diğer kısımlarının tasarımı ve işleyişi gibi şeylere uygulamak. Yeni bir yol inşa etmek için emlak vergilerinin artırılıp artırılmayacağı gibi kolektif, siyasi kararlar da diğerleri kadar ekonomiktir: bunlar da maliyetler ve faydalar arasında, sadece finansal maliyetler ve faydalar arasında değil, daha geniş anlamda feda edilecekler ve kazanılacaklar arasında bir seçim içerir.

Ancak işin bir de cilvesi vardır. Bir kişi ekonomik bir seçim yaptığında, hem maliyetleri (örneğin zaman veya çaba) hem de faydaları (örneğin manzara veya doğru kart) kişisel olarak deneyimler.* Öte yandan, kamusal seçimlerde, fayda sağlayan kişiler (örneğin yolun kullanıcıları) her zaman maliyete katlanan kişiler (örneğin ev sahipleri) değildir. Ayrıca, piyasada bir işlemin her iki tarafı da bunu kabul etmek zorundadır- eğer alıcı ya da satıcı memnun değilse, anlaşmadan vazgeçebilirler. Buna karşın siyasette azınlık çekip gidemez: çoğunluğun kararını kabul etmek ve bu ortak tercihin gerektirdiği her türlü fedakarlığa katlanmak zorunda kalırlar.

Ne yazık ki bu durum, kendi çıkarını öncüleyen çoğunluğun, diğer insanlara mali ya da diğer yükler getiren kamu yararlarını oylayarak azınlığı sömürmesini mükemmel bir şekilde mümkün kılmaktadır. Örneğin yol kullanıcıları yeni bir otoyol isteyebilir ve bu otoyol, onu hiç kullanma-

* Elbette bu tür ekonomik faaliyetlerin 'dışsal' ya da 'sosyal' maliyet ve faydaları da vardır. Ancak bunlar çoğunlukla toplam maliyet ve faydaların küçük bir kısmı olma eğilimindedir. Büyük oldukları durumlarda, hükümet genellikle müdahale etmeye çalışır. Ancak, hemen anlaşılacağı üzere, Kamu Tercih iktisadının önemli bir teması, bu tür hükümet eylemlerinin de dışsal maliyet ve faydalarının olduğudur.

yacak ya da ondan hiç faydalanmayacak diğer insanların bahçelerinden geçecek ya da vergilerini artıracaktır. Bu tür hükümet kararlarının nasıl alındığını incelemeyi bu kadar önemli kılan şey, hükümetin azınlıkları çoğunluğun kararına uymaya zorlamak için cebir kullanabileceği gerçeğidir. Bu durum, çoğunluklara sorumlu bir şekilde kullanabilecekleri, ancak kendilerine fayda sağlamak ve maliyetleri başkalarına yansıtmak için de kullanabilecekleri bir güç vermektedir.

Hükümet kararlarının nasıl alındığını araştırmak için ekonomi teorisini kullanarak, Kamu Tercih i teorisi, bu süreci anlamamıza, belirli grupların kendi çıkarları ve zorlanan azınlıkların potansiyel istismarı gibi sorunları tespit etmemize ve bu eksikliklerin sınırlandırılması için yollar önermemize yarayabilir. Amerikalı iktisatçı James M. Buchanan, seçim sistemlerindeki istismarın doğasını, politikacıların ve bürokratların kişisel çıkarlarını, çıkar gruplarının gücünü ve bunların kamusal karar alma süreçleri üzerindeki zararlı etkilerinin sınırlandırılmasında anayasal kısıtlamaların oynayabileceği potansiyel rolü açıklayan çalışmaları nedeniyle 1986 Nobel Ekonomi Bilimleri Ödülü'ne layık görülmüştür.

ANA AKIM DÜŞÜNCEYE KARŞI KAMU TERCİHİNİN İTİRAZI

İkinci Dünya Savaşı sonrası 'refah' ekonomistleri, yeni yollar veya havaalanları gibi politika önerilerinin maliyet ve faydalarını ölçmek ve 'sosyal refahın' - bir bütün olarak toplumun refahının - doğru seçimlerle nasıl artırılacağını ve maksimize edilebileceğini belirlemek için çok çalıştılar. Bu çalışmanın kamusal karar alma sürecini bilgilendireceğine ve geliştireceğine inanıyorlardı.

Ancak bu yaklaşımın temel ve dile getirilmeyen varsa-

yımı, bu tür politika kararlarının kamu yararını gözeten aydınlanmış ve tarafsız yetkililer tarafından mantıklı ve rasyonel bir şekilde verileceğiydi. Bu da onları, kişisel çıkar ve özel kâr tarafından yönlendirilen piyasa tercihlerinden epey daha üstün kılacaktı.

Kamu Tercihi bu varsayımı yıkmıştır. Kaçınılmaz olarak ortak eylem gerektiren bir takım işler için kolektif kararlara ihtiyaç olduğunu kabul etmiş, ancak bu kararları alma sürecinin refah ekonomistlerinin varsayılan idealinin çok gerisinde kaldığını göstermiştir. Kamu Tercihi akademisyenlerinin de işaret ettiği gibi, kamusal kararları alan insanlar da aslında herkes kadar çıkarıcıdır. Sonuçta onlar da aynı insanlardır; bireyler hükümette bir işe girdiklerinde aniden melek haline gelmezler. Kamu Tercihi, hükümet politikasını etkilemeyi amaçlayan bütün eylemlerin çıkarlar için yapıldığını savunmaz. Sadece insanların mal ve hizmet piyasasında hükümet kararlarını etkilerken davrandıklarından farklı davrandıklarını varsaymamalıyız. Kişisel çıkarların insanları motive edebileceğini varsaymak ihtiyatlı bir yaklaşımdır.

Elbette kendi çıkarını düşünmeleri insanların bencil oldukları anlamına gelmez. Başka insanları oldukça önemseyebilirler ve sadece kendilerine fayda sağlamak yerine arkadaşlarına, ailelerine ve toplumlarına yardım etmek isteyebilirler. Ancak burada önemli olan nokta, elde etmek istedikleri şey her ne olursa olsun - kişisel zenginlikten toplumsal uyuma kadar - bunu artıracak şekillerde bilinçli ve etkili bir şekilde hareket etmeye çalışacaklarını varsaymak mantıklıdır. Ekonomistlerin dediği gibi, onlar “rasyonel maksimizasyonculardır”.

Buchanan ve Gordon Tullock ikilisinin, insanlara ilişkin bu ‘ekonomik’ görüşü sistematik bir şekilde devlet kurum-

larına uygulayarak yasa koyucuların, yetkililerin ve seçmenlerin tıpkı piyasada olduğu gibi siyasi süreci de kendi özel çıkarlarını ilerletmek için kullandıklarını öne sürmeleri ana akım düşünürleri şok etti. Daha da şok edici olan ise siyasi kararların ‘kamu yararı’ gözetilerek verimli ve tarafsız bir şekilde alınmak bir yana, kusurlu olduğu varsayılan piyasa sürecine kıyasla daha az verimli, daha az rasyonel ve çıkar çevrelerinin manipülasyonuna daha açık olabileceği sonucuna varmalarıydı.

ŞAHSİ ÇIKARLAR MI KAMU YARARI MI?

Şu durumda Kamu Tercihi, bireylerin motivasyonlarının kolektif karar alma süreçlerinin sonucunu nasıl etkilediğine bakar. Siyasetin, bir şekilde neyin gerçekten ‘kamu yararına’ olduğunu keşfettiğimiz bir süreç olduğu fikrini reddeder.

Öncelikle, ‘kamu yararı’ ne olabilir ki? Eğer büyük bir grup insan yeni bir yol isterken, bir başka grup buna şiddetle karşı çıkıyor ve bunun yerine vergilerin düşürülmesini istiyorsa, üçüncüsü paranın savunmaya, dördüncüsü hastanelere harcanması gerektiğini düşünüyor ve beşincisi de paranın refah ve eğitim arasında paylaşılmasını istiyorsa, bu çatışan görüşleri ‘kamu yararını’ temsil eden mantıklı bir politikaya dönüştürmek besbelli ki imkansızdır. Değer çoğulculuğu olan bir dünyada yaşıyoruz ve hükümet tarafından alınan ekonomik kararlar söz konusu olduğunda, insanlar farklı mal ve hizmetlere farklı değerler biçmektedir. Kaçınılmaz olarak, farklı insanların farklı çıkarları çatışacak ve “kamu yararı”nı neyin oluşturduğu konusunda anlaşmaya varmak mümkün olmayacaktır.

Bu sözünü ettiğimiz ‘bir koyun ve iki kurt’ sorunudur. Eski bir şakada olduğu gibi, demokrasi bir koyun ve iki kurdun

akşam yemeğinde kimin kimi yiyeceğine karar vermesine benzer. Birbiriyle tamamen çelişen görüşleri, “koyun ve kurt topluluğunun” “sosyal refahının” bir ölçüsü olarak netleştirilemez. Kamu Tercihî akademisyenleri, refah ekonomistlerinin sadece bireylerin motivasyonları olduğunu unuttukları için bir karışıklığa düştüklerini savunurlar- grupların değil. Bireylerin çıkarları, inançları ve değerleri vardır; bir grubun kendi çıkarları, inançları veya değerleri yoktur. Sadece onu oluşturan bireylerin çıkarları, inançları veya değerleri vardır. Aynı şekilde, yalnızca bireyler seçim yapar- örneğin seçimlerde oy kullanırlar. Gruplar bu şekilde seçim yapmaz; bir grup oy verme kabinine hep birlikte girmez.

O halde Kamu Tercihî'ne göre, oy verme ve yasa yapma, bireylerin kendi çıkarlarının, çoğu zaman birbiriyle çatışan çıkarlarının, peşinden gidebileceği süreçlerdir. Oylamanın bir şekilde keşfettiği, etrafta dolaşan nesnel bir ortak 'kamu yararı' yoktur. Aslında, farklı karar alma sistemleri çok farklı politika tercihleri üretecektir.

Mesela, basit çoğunluk oylamasının kullanıldığı doğrudan demokraside - örneğin yeni bir yol yapılıp yapılmasına ilişkin bir referandumda - çoğunluk azınlığa hükmedebilir. Seçmenlerin yüzde 51'i yeni bir yol yapılması yönünde oy kullanırsa, diğer yüzde 49 karşı çıksa ve ne kadar güçlü bir şekilde karşı çıkarsa çıksın, sonuçta yapılacak budur. Bunun yerine kararın oybirliğiyle alınması gerekiyorsa, itiraz edenlerden herhangi biri teklifi veto edebilir. Ve üçte iki çoğunluk kuralıyla, yol yanlısı lobi, itiraz edenlerle uzlaşmaya varmak için önerilerini değiştirmek zorunda kalabilir. Başka bir deyişle, her sistem farklı bir sonuç üretir: hiçbiri nesnel ve tartışılmaz 'kamu yararını' keşfetmiş olarak gösterilemez. Her sistem sadece insanlarcın tercihlerinin çokluğunu farklı şekillerde yansıtır.

Buna göre, Kamu Tercihî'nin kendisi bir tür “sosyal refah” veya “kamu yararı” sağlamayı amaçlamaz. Sadece farklı siyasi kurumlar altında ortaya çıkan motive olmuş bireyler arasındaki farklı dinamikleri açıklayarak ve bunun sonucunda ortaya çıkan farklı sonuçları özetleyerek siyasi tartışmayı şekillendirmeyi amaçlamaktadır.

OYLAMANIN MATEMATİĞİ

Bu analizin ilk sonuçlarından biri, en iyi zamanlarda bile oy vermenin seçmenlerin tümünün gerçek görüşlerini yansıtmayabileceğidir. Kamu Tercihî akademisyenlerinin de işaret ettiği gibi, insanlar seçimlerde genellikle gerçek görüşleri doğrultusunda değil, taktiksel olarak oy kullanmaktadır. Örneğin, tercih ettikleri seçeneğin veya adayın kazanma şansının çok az olduğunu hesaplayabilir ve gerçekten nefret ettikleri bir diğerini dışarıda tutmak için hiç sevmedikleri bir adaya oy verebilirler.

Bir başka çıkarım ise çok güçlü özel çıkarlarda ortaklaşan küçük grupların, sayılarının çok üzerinde bir oylama gücüne sahip olabileceğidir. Örneğin yeni bir yoldan fayda sağlayacak kişiler, proje için fon toplamak ve güçlü bir kampanya yürütmek için güçlü ve doğrudan bir teşvikle sahiptir. Buna karşılık, vergi mükelleflerinin büyük bir kısmı, projenin maliyetinin hepsine yayılacağını düşünebilir; bu nedenle, çoğunlukta olsalar bile, projeye karşı kampanya yürütmek, hatta oy kullanmak için çok daha az teşvikle sahip olacaklar ve itirazları büyük ölçüde dile getirilmeyecek ve duyulmayacaktır.

Çıkar grupları koalisyonla çoğunluk oluşturmak için ittifaklar da kurabilirler. Örneğin, her biri kendi bölgelerinde yeni yollar yapılmasını isteyen farklı gruplar bir araya gelerek, başarılı olması halinde hepsinin yararına olacak geniş

bir yol yanlısı kampanya oluşturabilirler. Adaylar da güçlü, motive edici çıkarları olan farklı grupların desteğini almak için böyle vaatler vererek bir seçimi kazanmayı amaçlayabilirler. Bu durum azınlıklara, yasama organına adayların seçilmesi gibi temsili demokrasi sistemlerinde özellikle güçlü bir etki sağlar. Çoğunluklar doğrudan demokrasiye hakimken, azınlıklar temsili demokrasiye hakimdir.

OYLARIN PEŞİNE DÜŞMEK

Kamu Tercihini bize siyasi partilerin, siyasetçilerin ve yetkililerin motivasyonları hakkında da bir fikir verir. Örneğin siyasi partilerin kendilerine ait çok güçlü bir hedefleri vardır: seçilmek. Kamu Tercihini savunucularına göre bu konudaki en iyi şansları, merkezdeki geniş seçmen kitlesine hitap eden politikalar benimsemek olabilir, bu da onlara her iki taraftaki seçmenlerin de oyunu alma umudu verir. Ancak bu “merkez seçmen” arayışı, partilerin seçimlerde merkezde toplanma eğiliminde olduğu anlamına gelmektedir ve merkezde olmayan seçmenler genelde hiç temsil edilmemektedir.

Politikacılar seçildikten sonra da kendi politikalarını yasama organından geçirmek için oy ticaretine veya *logrolling*'e başvurabilirler. Diğer yasa koyucuların güçlü bir şekilde desteklediği tedbirleri, bu yasa koyucuların kendi tercih ettikleri projelere destek vermeleri karşılığında desteklemeyi kabul ederler. Basit anlaşma ‘sen benim tedbirlerime oy ver, ben de seninkilere’ şeklindedir, ancak sonuç herkesin gerçekten istediğinden daha fazla yasanın kabul edilmesidir.

Devletin büyümesi aynı zamanda devlet memurlarının kendi çıkarları için de teşvik edilmektedir. Pek çok Kamu Tercihini çalışan akademisyene göre, memurlar büyük bir bütçeye sahip büyük bir departmanda çalışmanın güven-

liğini ve statüsünü ararlar, bu nedenle de yasa koyucuları yönettikleri düzenlemeleri ve yasaları genişletmeleri için teşvik ederler. Yine bu süreçte eksik olan şey, bu önlemlerin bedelini ödemek zorunda kalan ve bunların etkilerine maruz kalan halkın sesidir.

KAMU TERCİHİNİN GÜCÜ

Kamu Tercihini ekonomisi siyaset bilimi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Seçimlerin, yasama organlarının ve bürokrasilerin doğası ve siyasi sürecin piyasa sürecinden herhangi bir şekilde üstün olduğu iddiasında bulunup bulunamayacağı konusunda bazı önemli yeniden düşünmelere ve değerlendirmelere yol açmıştır. Ortaya çıkardığı sorunlar, özellikle de azınlıkların çıkar grupları koalisyonları tarafından istismar edilme ihtimali, bazı Kamu Tercihini teorisyenlerinin hükümet ve siyasi süreç üzerinde güçlü anayasal kısıtlamaları savunmasına yol açmıştır.

KAMU TERCİHİ BİYOGRAFİSİ

ENTELEKTÜELLER UZUN ZAMANDIR HÜKÜMETE BÜyük güven duymaktadır. Platon'un 'filozof krallar' vizyonundan bugüne, asıl kaygıları sadece doğru insanları göreve getirmek ve onları doğru şeyleri yapmaya odaklamak olmuştur. Erken modern zamanlarda, sosyal düşünürler kamu görevlilerinin tarafsız ve adil olacaklarına kesin gözüyle baktıkları için esas olarak ahlaki sorumluluklarına odaklandılar. Niccolò Machiavelli'nin 1532 tarihli *Prens* adlı kitabı bir istisnaydı; ancak bu kitap, gerçek hükümetin skandallarla dolu bir hicvi olarak yaygın bir şekilde reddedildi.

Zamanla daha fazla düşünür siyasi sistemin kendisinin ve iktidara getirdiği kişilerin çıkarlarını sorgulamaya başladı. İskoç filozof David Hume, 1742'de parlamento üzerine yazdığı makalede, hükümet pozisyonlarında bulunan insanların kişisel çıkarlarını kınamış ve kendi güvenliğimiz için onlara 'düzenbazlarmış' gibi davranmamız gerektiğini söylemiştir. Adam Smith ise 1776 tarihli *Milletlerin Zenginliği* adlı eserinde, iş dünyası ile hükümet arasındaki

otorite sahiplerinin kayırılan hamiyet sahiplerine ve imalatçılara tekeller bahşettiği ilişkiyi kuvvetlice eleştirmiştir.

MODERN KAMU TERCİHİNİN ÖNCÜLLERİ

Hume ve Smith'in çalışmalarında ortaya koydukları siyasi sürece ilişkin sorular bugün Kamu Tercih teorisinin merkezinde yer almaktadır; ancak modern Kamu Tercih'i'nin daha doğrudan kökeni, on sekizinci yüzyılda yaşamış iki Fransız matematikçinin oy verme ve seçimlerin mekanikliği hakkındaki düşüncelerine kadar uzanmaktadır.

1785 yılında Marquis de Condorcet dönenip durma sorununa dikkat çekmiştir. Bu fikri açıklamak için, bir topluluğun üç politika seçeneği veya seçim adayı arasında karar vermek için çoğunluk kuralını kullandığını varsayalım: bunlara Taş, Kağıt ve Makas diyelim. Modern oyunda olduğu gibi, ikisi arasında yapılacak bir oylamada Taş'ın Kağıt'a, Kağıt'ın Makas'a ve Makas'ın da Taş'a kaybetmesi tamamen mümkündür. O zaman hangisi meşru kazanan olacaktır? Diğerlerine üstün gelen net bir seçenek yok. Farklı çiftler oylamaya sunuldukça, bir kazananın diğerine, diğerinden diğerine dönenip duracaktır.

1781'de Jean-Charles de Borda da seçimlerin doğası hakkında yorum yapmıştı- özellikle de bazı seçmenlerin bir konu hakkında çok güçlü hislere sahip olsalar bile, tıpkı büyük ölçüde ilgisiz olanlar gibi sadece bir oy vermeleri sorunu. Bunun yerine insanların seçenekleri veya adayları sıraladığı ve oylarının buna göre ağırlıklandırıldığı bir sistem önerdi. Örneğin üçlü bir seçimde, adaylar her birinci tercih için iki puan, her ikinci tercih için bir puan ve her üçüncü tercih için sıfır puan alacak; kazanan ise en fazla puanı toplayan olacaktır.

Oxford'lu matematikçi Charles Dodgson'ın (daha çok

Alice Harikalar Diyarında yazarı Lewis Carroll olarak bilinir) bu Fransızca metinleri yeniden keşfetmesi için bir yüzyıl geçmesi gerekmiştir. Oylama prosedürleri üzerine birkaç makale yazmış ve 1876'da Condorcet'in dönenip durma paradoksunu aşmak için karmaşık bir sistem önermiştir.

Bir diğer kilit metin ise İsveçli ekonomist Knut Wicksell'in 1896 tarihli verginin adil dağılımı üzerine bir makalesiydi. Büyük ölçüde bir ekonomi çalışması olmasına rağmen, Kamu Tercih sorununun gündeme getirmiştir; iktidardaki bir çoğunluk, isterse vergilendirme yükünü adletsiz bir şekilde azınlığın üzerine yıkabilir. Wicksell, azınlıkların sömürülmesinin ancak oybirliğiyle karar verilen bir anlaşmayla önlenebileceği sonucuna varmıştır. Bu fikir, bugün hala pek çok Kamu Tercih düşüncesinin temelini oluşturmaktadır.

MODERN KAMU TERCİHİ DÜŞÜNÜRLERİ

İskoç iktisatçı Duncan Black'in Borda ve Condorcet'in fikirlerini yeniden keşfetmesi ve İngilizce konuşulan dünyada yaygın olarak kullanılmasını sağlaması için yarım yüzyıl daha geçmesi gerekecektir. Black'in 1948 yılında Borda ve Condorcet'in ortaya koyduğu seçim sorunları üzerine yazdığı makaleler, onu tartışmasız bir şekilde modern Kamu Tercih'inin kurucusu yapmaktadır.

Black'in Kamu Tercih teorisine en önemli katkısı ünlü medyan seçmen teoremidir. Bu teorem, yollara ne kadar harcanması gerektiği gibi basit konularda siyasi partilerin en çok oy alabilecekleri görüş merkezine yöneleceklerini öne sürer. Merkezden uzaklaşan herhangi bir parti diğer tarafa oy kaybedecektir. Siyasi partilerin amacı oy kazanmak olduğundan, sonuçta partiler merkezde toplanır ve seçmenlere çok az gerçek seçenek sunar.

1951 yılında Amerikalı ekonomist (ve daha sonra Nobel ödülü sahibi) Kenneth Arrow, imkansızlık teoremiyle bir başka önemli katkıda bulunmuştur. Herhangi bir seçim sistemi için kilit soru, bu sistemden çıkan grup kararlarının, oy veren halkın üyeleri arasındaki tercihlerin doğasını, yaygınlığını ve gücünü ne kadar doğru yansıttığıdır.

Arrow, bu mutlu sonucu garanti edebilecek bir pratik demokratik sistemin varolmadığını göstermiştir. Daha sonraki bazı teorisyenler de bu kasvetli sonucu paylaşmış, örneğin herhangi bir seçim sisteminin stratejik oy kullanan kişiler veya kararların alınma sırasına karar veren gündem belirleyiciler tarafından manipüle edilebileceğini savunmuşlardır (bu bilhassa komisyonlarda bir sorundur).

Arrow'un öğrencilerinden biri olan Anthony Downs da medyan seçmen meselesi üzerinde çalışmıştır, ancak en çok 1957 yılında rasyonel seçim teorisini siyasi pazarın işleyişine uygulamasıyla tanınmaktadır. Rasyonel seçim, bir kişinin hedeflerine ulaşmak için kasıtlı ve verimli bir şekilde uyarlanmış eylem anlamına gelir. Downs'a göre siyasi partiler için bu hedefler, belirli politiklardan ziyade, makamda bulunmaktan elde ettikleri gelir, prestij ve güçtür. Gerçekten de, kendilerini iktidara taşıyacak oyları bulmak için politikalarını değiştireceklerdir. Seçmenler ise rasyonel bir şekilde kendilerine en fazla faydayı sağlayacak partiyi seçeceklerdir.

Downs'un en ünlü fikri ise seçmenlerin rasyonel cehaletidir. Seçmenlerin her bir adayın hangi politikaları desteklediğini öğrenmesinin zaman ve çaba gerektirdiğini belirtmiştir. Ancak herhangi bir kişinin oyunun gerçekten bir seçimi belirleme şansı yoka yakındır. Seçmenlerin bilgi sahibi olmak için zaman ve çaba harcamasına değmez. Sonuç olarak, pek çok insan parti etiketlerine göre oy vermekte

veya hiç oy kullanmamaktadır. Ne yazık ki bu durum, çoğu seçmenin ilgisiz olması nedeniyle, iyi bilgilendirilmiş çıkar gruplarının partiler üzerinde orantısız bir etkiye sahip olabileceği anlamına gelmektedir.

BUCHANAN VE TULLOCK

1962 tarihli *The Calculus of Consent (Rızanın Matematiği)* adlı kitapları ABD’li yazarlar James Buchanan ve Gordon Tullock’ı Kamu Tercihî’nin önde gelen isimleri haline getirmiştir. Kitapta, basit çoğunluk oylama sistemlerinin ortaya çıkardığı sorunları ve *logrolling* (oy pazarlığı) olgusunu derinlemesine incelediler. Ancak asıl katkıları, oylama kurallarının belirlendiği anayasa aşamasını, bu kurallar altında yapılan sonraki oylamalardan ayırmak olmuştur. Bir anayasanın oybirliğini gerektirmesi gerektiğinde ısrar ettiler: aksi takdirde çoğunluk, azınlığın gelecekteki oylamalarda istismar edilebileceği bir sistem tasarlayabilirdi.

Buchanan ve Tullock, siyasi sistemi ve anayasaların evrimini, hepimizin ‘kamu yararı’ kavramına ulaşmaya çalıştığımız bir süreçten ziyade, bireylerin kendi çıkarlarını korumaya çalıştıkları bir süreç olarak görmüştür. Bakış açıları, ‘piyasa başarısızlığı’ durumlarını düzelterek sosyal refahı artırmak için yaygın devlet müdahalesine ihtiyaç duyulduğu yönündeki hâkim görüşe karşı çıkmıştır. Onlara göre asıl sorun, devletin başarısızlığıydı. Tekeller, dışsallıklar (diğer insanların eylemlerinin zararlı yan etkileri) ve sınırlı ya da tek taraflı bilgi gibi sorunlar, piyasalara kıyasla devlette çok daha belirgindi. Ve kamu kararlarının kazanan her şeyi alır doğası nedeniyle, bunlardan kaçma fırsatı çok daha azdı.

OKULLAR VE ÖDÜLLER

Buchanan ve Tullock, “Virginia Kamu Tercihî Okulu” ola-

rak bilinen ve anayasal teori ile gerçek dünyadaki siyasi kurumlara odaklanan okulun kurucularıdır. Ayrıca konuya istatistik ve matematiksel teknikler uygulayan ‘Rochester Okulu’ ve kolektif karar almanın saf ekonomik teorisine daha fazla odaklanan ‘Chicago Okulu’ da vardır.

Buchanan Kamu Tercihî üzerine yaptığı çalışmalardan dolayı 1986 Nobel Ekonomi Bilimleri Ödülü’ne layık görüldüğünde, birçok kişi Tullock’un neden bu ödülü paylaşmadığını sorgulamıştır. Sebepler ne olursa olsun, Tullock’un Kamu Tercihî’ne yaptığı katkılar çok dikkate değerdir. Örneğin, çıkar gruplarının siyasi süreci kullanarak kendilerine tekeller ve ayrıcalıklar elde etmek için kullandıkları yaygın ancak savurgan bir faaliyet olan (aşağıda bulabileceğiniz) ‘rant arayışı’ konusunda mühim orijinal katkılarda bulunmuştur.

ÇIKAR GRUPLARININ GÜCÜ

Amerikalı ekonomist Mancur Olson da 1965 tarihli *The Logic of Collective Action (Toplu Eylemin Mantığı)* adlı kitabında özel çıkar gruplarının siyasi süreç üzerindeki etkisini incelemiştir. Lobi gruplarının var olduğu gerçeği yeterince açıktır. Ancak Olson, etkili lobi kampanyaları yürütmekte zorlanan çok sayıda büyük çıkar grubu olduğunu göstermiştir. Bunlar arasında tüketiciler ve vergi mükellefleri gibi önemli gruplar da bulunmaktadır.

Bunun bir nedeni bedavacılık sorunudur: eğer bir tüketici lobisi politikacılardan taviz koparmada başarılı olursa, kampanyaya aktif olarak katılmış olsun ya da olmasın tüm tüketiciler bundan faydalanacaktır. Öyleyse, başkalarının çabalarından bedava yararlanmak varken neden herhangi bir katkıda bulunsunlar ki? Rahatsız edici sonuç, meslek kuruluşları ve sendikalar gibi, elde ettikleri faydaları bir

şekilde kendi üyeleriyle sınırlayabilen grupların kamusal tartışmalarda aşırı temsil edilmesidir. Ancak tüketiciler ve vergi mükellefleri gibi sayıca daha fazla ancak örgütlenmeleri daha zor olan gruplar yeterince temsil edilmemektedir.

1962 yılında Amerikalı siyaset bilimci ve Rochester Okulunun önde gelen ismi William H. Riker çıkar gruplarının nasıl koalisyon oluşturabileceklerini ve karşılıklı çıkar için birbirlerine nasıl destek önerebileceklerini araştırmıştır. Ancak ittifakları kurmak ve bir arada tutmak çaba gerektirir ve Riker 'büyük koalisyonların' kısa ömürlü olduğunu tespit etmiştir. Çıkar grupları için en iyi stratejinin minimum kazanan bir koalisyon kurmak olduğu sonucuna varmıştır- kazanmak için yeterince büyük, ancak bir arada tutmak için çok büyük olmayan bir ittifak.

Riker ayrıca seçimlerde olduğu gibi, bir bireyin kararlarının kısmen başkalarının kararlarına bağlı olduğu durumların matematiksel modellemesi ile oyun teorisini Kamu Tercih alanına da taşımıştır.

BÜROKRASİ VE REGÜLASYON

Hükümetin bir diğer rahatsız edici özelliği de kamu görevlilerinin de kendi çıkarları olmasıdır. Amerikalı ekonomist William A. Niskanen, 1971 tarihli *Bureaucracy and Representative Government (Bürokrasi ve Temsili Hükümet)* adlı kitabında büro çalışanlarının çıkarlarını ve hedeflerini belirlemeye çalışmıştır. Niskanen, kamu kurumlarında çalışan kişilerin bütçelerini maksimize etmeye çalıştıklarını, bunun da beraberinde güç, statü, konfor, güvenlik ve diğer faydaları getirdiğini öne sürmüştür. Bütçe müzakerelerinde yasa koyuculara göre avantajlı olduklarını, çünkü kurumlarının işlevleri hakkında yasa koyuculardan daha fazla bilgiye sahip olduklarını, çünkü yasa koyucuların ka-

çınılmaz olarak özelleşmek yerine genele maruf olduklarını düşünüyordu. Politikacılar bir politikaya karar verdikten sonra bürokratlar, politikacıların projeden vazgeçerek kamuoyunda küçük düşmek istemeyeceklerini bildiklerinden uygulama bütçesini artırabilirler. Sonuç, seçmenlerin gerçekte istediğinden daha büyük ve daha az verimli bir bürokrasidir.

George Stigler'in 1971 tarihli bir makalesi Chicago Okulu'nun gelişini işaret ediyor ve bürokrasiyi başka bir bakış açısından eleştiriyordu. Mancur Olson'un çıkar grubu teorilerini temel alan Stigler, düzenlemelerin halkın geneli yerine özel çıkar gruplarına hizmet edeceği sonucuna varmıştır. Doktorlar ya da ilaç şirketleri gibi meslek gruplarının çıkarlarının yoğunlaşmış olması, bu gruplara örgütlenme ve politikacılara lobi yapma konusunda güçlü bir teşvik sağlamakta, politikacılar da onları satın almak için düzenleyici kurumlar kurmaktadır. Sorun, kurumların özel çıkarlar tarafından ele geçirilmesi değildir; sorun, kurumların en başından itibaren özellikle bu çıkarlara fayda sağlamak üzere kurulmuş olmasıdır. Stigler makalesinde bu görüşü şöyle özetlemiştir: "Kural olarak, düzenleme endüstri tarafından hazırlanır ve öncelikle onun yararına olacak şekilde tasarlanır ve işletilir".

YAKIN TARİHLİ YENİDEN DEĞERLENDİRMELER

Bu tür fikirler Kamu Tercih akademisyenlerini kamusal karar alma süreci konusunda karamsarlığa itmiştir. Bireylerin tercihlerini gerçekten ve tutarlı bir şekilde yansıtan kolektif tercihler üretecek herhangi bir sistem tanımlamak imkansız görünüyordu. İnsanlar gerçek tercihlerini göstermek yerine stratejik olarak oy kullanacak; çıkar grupları aşırı etkiye sahip olacak; halk kitlelerinin konuları

anlamak ve hatta oy kullanmak için çok az teşviki olacak; gündem belirleyiciler kendi tercihlerinin üstün gelmesini sağlayacak; partiler gerçek bir seçenek sunmak yerine merkeze yakınlaşacak; lobiciler politikacılardan lütuf istemek için büyük kaynaklar harcayacak ve bürokratlar kendi dünyalıklarının peşine düşecektir.

Bununla birlikte, diğer Kamu Tercih teorisyenleri daha iyimser olmuştur. 1940'lerde Joseph A. Schumpeter, oy rekabetinin aslında piyasanın 'görünmez eli' gibi oldukça faydalı bir sonuç ürettiğini iddia etmiştir. Hatta yakın zamanlarda Petear Coughlin ve Shmuel Nitzan gibi bazı isimler, tarafların kendi çıkarları için kullanabilecekleri çok çeşitli konular olduğunda, 'döngüsel' çıkmaza girme ihtimalinin çok daha az olduğuna dikkat çekmiştir. Edward gibi diğerleri ise H. Clarke ve Theodore Groves, seçmenlerin bencilce ve stratejik olarak oy vermek yerine, gerçek tercihlerini göstermeye ve taleplerinin başkalarına yükleyeceği maliyeti hesaba katmaya teşvik edilebilecekleri farklı yolları araştırmışlardır.

Pratik testler iyimserliği artırmıştır. Örneğin, bazı akademisyenler artık bürokratların ve bütçelerinin aslında Niskanen'in korktuğundan çok daha iyi kontrol edildiğini savunuyor. Ayrıca siyasi partiler, medyan seçmen etrafında sürekli dolanmak yerine, enflasyon ve işsizlik gibi önemli konularda gerçekten de önemli ölçüde ve uzun vadede arıtmaktadırlar.

YENİ YAKLAŞIMLAR

Modern Kamu Tercih teorisinin öncülerinin hepsi ya İngiliz ya da Amerikalıdır ve iki partili, basit çoğunluk sistemlerinin işleyişine odaklanmışlardır. Ancak Kamu Tercih uluslararası bir boyut kazanmıştır ve artık diğer

pek çok yerde geçerli olan çok partili sistemlere ve çeşitli oylama kurallarına daha fazla bakmaktadır. Örneğin, bugünün kilit konuları arasında çok partili koalisyonların nasıl kurulduğu, ne kadar istikrarlı oldukları ve neden birçok partinin koalisyona girmek yerine azınlık hükümetlerini yönetmeyi tercih ettiği yer almaktadır.

Gerçek siyasi sistemlerden elde edilen kanıtların yanı sıra, Vernon Smith (2002 Nobel Ödüllü) gibi ekonomi uzmanları, insanların - genellikle öğrencilerinin - gerçekte nasıl seçim yaptıklarına dair pratik deneyler gerçekleştirmiştir. Ortaya çıkan sezgiler arasında, farklı özelliklere sahip seçmenlerin görüşlerini yansıtan ve stratejik oy kullanmaktan vazgeçiren seçim sistemleri tasarlamının ve Buchanan ve Tullock'ın anayasal oybirliği idealinin aslında mümkün olduğu yer almaktadır. Ve diğer pek çok deney, Olson'ın inandığı gibi insanların bedavacı oldukları, ancak bunu yaygın olarak düşünüldüğünden çok daha az yaptıklarını göstermektedir. Gerçekten de pek çok insan siyasette 'rasyonel' kişisel çıkarlarının haklı çıkaracağından çok daha fazla enerji harcamaktadır.

Kamu Tercih bilimi olgunlaştıkça, radikal kavrayışlar yerini ayrıntıların daha fazla doldurulmasına ve sonuçların test edilmesine bırakmıştır. Daha sonraki bir bölümde göreceğimiz gibi, bazı yeni teori ve deneyler aslında Kamu Tercih akademisyenlerinin ilk varsayımlarından bazılarını sorgulamış veya bunların önemli ölçüde rafine edilmesini veya revize edilmesini gerektirmiştir.

Bir başka eğilim de matematik kullanımının artmasıdır, ancak bazı akademisyenler hala odak noktasının daha soyut modelleri rafine etmek değil, gerçek dünya siyasetini ve hükümetini açıklamak olması gerektiğini savunmaktadır. Kamu Tercih, uygulayıcıları giderek daha fazla 'ras-

yonel aktör' yaklaşımını kullanma eğiliminde olan siyaset bilimi üzerinde giderek daha derin bir etkiye sahip olmaktadır. 1965 yılında Buchanan ve Tullock, bu yeni alanda çalışan akademisyenler arasında fikir alışverişinde bulunmak amacıyla Kamu Tercih Derneği'ni kurdular. Kamu Tercih'inin büyümesinin bir göstergesi, derneğin yıllık toplantılarının artık yüzlerce katılımcıyı çekmesi ve benzer derneklerin Avrupa ve Uzak Doğu'da kurulmuş olmasıdır. Kamu Tercih, ilk başlardaki bocalayan kavramlarından bugün çok canlı bir tartışma alanı haline gelmiştir.

3

DEVLETE KİMİN İHTİYACI VARDIR?

BAZI PROJELERİ TEK BAŞIMIZA YAPAMAYIZ. İŞİ VE masrafları paylaşmaları için başkalarını da yanımıza alabilirsek bu iyi olur. Tabii herkesin buna değdiğini düşünmesi için faydaları da paylaşmalıyız. Örneğin şehirli bir ailenin sahilde bir tatil evini satın alması ve bakımını yapması mümkün olmayabilir. Ancak masraflara başkalarıyla birlikte katılırlarsa ve bir aile evi dekore etmek, bir diğeri döşemek, bir diğeri çimleri ve bahçeyi düzenlemek ve bir diğeri de erzak stoklamak için gönüllü olursa, o zaman bu herkesin keyif alabileceği uygulanabilir bir proje haline gelir.

Sorun "kamu malları" (diğer insanların hiçbir katkıda bulunmasalar bile faydalarını paylaşabildikleri mallar) ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Çünkü diğer insanların emeklerinin meyvelerinden bedavaya yararlanabilecekken, kimsenin katkıda bulunması için bir teşvik yoktur. David Hume'un bahsettiği kamu mallarına örnek olarak limanların deniz dibi taranması ve orduların kurulması gösterilebilir. Ticaretin canlanmasından ya da güvenliğin artma-

sından herkes faydalanır; ancak hiçbir şey yapmayarak da aynı faydayı elde edebilecekken neden birileri tarama için ödeme yapmaya ya da ordu için gönüllü olmaya gönüllü olsun? Bu kez Gordon Tullock tarafından verilen bir başka örnek de Londra'nın bir zamanlar kötü şöhrete sahip dumanlı havasıdır. Bu kirliliğin insanların dumsuz yakıtla geçmesiyle sona erdirilebileceği açıktı; ancak dumsuz yakıt daha pahalıydı. Peki, genel sonuca kendi katkıların küçük olduğunu ve yeterli sayıda insan geçiş yapınca işlerin düzeldiğini, geçiş yapmayanların geçiş yapanların kişisel fedakârlıklarından basitçe 'serbestçe' yararlanabileceğini bilerek bu ekstra maliyeti kim ödeyecekti?

Bu 'kamu malları' sorununun sonucu, potansiyel olarak faydalı projelerin mesela güvenliğin artırılması veya havanın temizlenmesinin hiçbir zaman gerçekleşmemesi veya yetersiz yapılmasıdır. Kamu malı olarak tanımlanan bazı malların daha sonra böyle olmadığı anlaşılmıştır, örneğin, bir limanın deniz dibinin taranması, tesisi kullanan teknelerden alınan liman ücretleriyle finanse edilebilir. Ancak teorik ve pratik pek çok kamu malı vakası vardır ve önemli olduğunu düşündüğümüz ancak piyasanın sunmadığı veya yetersiz sunduğu şeyleri yapmak için devlete başvurabiliriz. Oylama yapar, toplu eyleme karar verir ve ardından herkesi bu eylemi paylaşmaya zorlarız - örneğin dumanlı yakıtların kullanımını yasaklar ya da savunma ve bayındırlık işlerini finanse etmek için vergilendiririz. Bu nedenle Buchanan ve Tullock gibi Kamu Tercihi akademisyenleri devleti "organik" bir şey, kendi kendine büyüyen, kendine ait bir yaşamı ve amaçları olan bir şey olarak görmezler. Daha ziyade, devleti sadece rasyonel, kendi kendine yeten bireylerin kolektif eylem yoluyla kişisel çıkarlarını geliştirmek için bir araya geldikleri bir araç olarak görürler.

KARAR VERMENİN MALİYETLERİ

O zaman şu soru ortaya çıkıyor: bu toplu kararların alınmasına ilişkin kurallar ne olmalıdır? Özellikle, herkesi kolektif bir projeye katılmaya zorlamayı haklı çıkarmak için ne büyüklükte bir çoğunluk yeterlidir?

İdeal olan oybirliği gibi görünebilir - öyle ki kimsenin katılmaya zorlanmasına gerek kalmaz, herkes gönüllü olarak katılmayı kabul eder. Ancak günümüzün büyük toplumlarında milyonlarca insanın aynı doğrultuda hareket etmesini sağlamak büyük bir çaba gerektirir hatta imkansızdır. Ayrıca, eğer oybirliği gerekiyorsa, herhangi bir birey bir öneriyi veto edebilir - ve diğerleri kendi başlarına devam edip tartışılan 'kamu yararını' sağladıkları takdirde bedavacılık yapabilirler.

Ancak oybirliğinden feragat etmenin de dezavantajları vardır. Çoğunluk oylaması, çoğunluğun kendi çıkarları için tasarlanan ve daha sonra diğer herkesin kabul etmek ya da bedelini ödemek zorunda kalacağı projeleri kabul ettirmesine olanak tanır. Aslında bu tür istismarlar çok yaygındır. Devlet projelerini, faaliyetlerini ya da sübvansiyonlarını finanse etmek için, azınlıkların ödemekten hoşlanmayacağı, hatta şiddetle karşı çıkacağı zorunlu vergiler konur. Çoğunluk çoğu zaman daha da ileri giderek kendi değerlerini azınlığa dayatır, onları uyuşturucu kullanmak gibi kurbanı yaşam tarzı 'suçları' nedeniyle kovuşturur ve temel özgürlüklerini ihlal eder.

Belirlediğimiz çoğunluk ne kadar yüksek olursa, anlaşmaya varmak o kadar zorlaşır, ancak azınlıkların istismar edilme riski o kadar azalır - ya da Buchanan ve Tullock'un ifade ettiği gibi, karar verme maliyetleri o kadar yüksek ve dışsal maliyetler o kadar düşük olur. Aynı şekilde, belirledi-

ğimiz çoğunluk ne kadar düşük olursa, anlaşmaya varmak o kadar kolay olur, ancak sömürü riski de o kadar büyük olur.

DENGEYİ BULMAK

İdeal olarak, karar alma maliyetleri ve dışsal maliyetlerin toplamının en aza indirildiği bir çoğunluk kuralı buluruz - anlaşmayı kolaylaştıracak kadar küçük ama istismarı zorlaştıracak kadar büyük bir çoğunluk.

Tabii ki, normalde bel bağladığımız karar verme kuralı -dünyadaki pek çok siyasi sistemde geçerli olan- basit çoğunluk oylamasıdır. Kararlar halkın yarısından fazlasının vereceği oylara göre alınır. Ancak Kamu Tercihî akademisyenleri, oylama kuralının seçiminin son derece önemli olduğuna inanmaktadır, çünkü hükümet kararları zorlamaya dayanmaktadır: azınlık (nüfusun yarısından biraz az olabilir) çoğunluğun yapmak istediği şey için ödeme yapmaya zorlanır ve ne kadar güçlü bir şekilde karşı çıksalar da çoğunluğun kararının etkilerine katlanmak zorunda kalırlar. Yani bir değiş tokuş söz konusudur: evet, kolektif karar almanın kolay olmasını isteriz; ancak çoğunluğun talep ettiği projeden fayda sağlamayacak muhalifler üzerinde güç kullanımını da en aza indirmek istemeliyiz.

O halde en iyi kural, dünyadaki pek çok siyasi sistemde geçerli olan basit çoğunluk kuralı olmayabilir. Buchanan ve Tullock'a göre, her ne kadar yaygın olsa da, çoğunluk oylamasının sihirli bir yanı yoktur. Üçte iki kuralı gibi nitelikli çoğunluklar da dahil olmak üzere pek çok başka olası düzenlemenin mevcut olduğuna işaret etmektedirler.

Gerçekten de, elimizdeki konuya bağlı olarak çeşitli farklı oylama kuralları kullanabiliriz. Örneğin, istismar edilme riski düşük olduğunda, insanlar basit çoğunluk kuralına bağlı kalmayı kabul edebilirler; ancak riskin yüksek

olduğu durumlarda, çok daha büyük çoğunluklarda ısrar edebilirler. Başka bir deyişle, dışsal maliyetler ne kadar yüksekse, oylama kuralı da o kadar kapsayıcı olmalıdır. İşte tam da bu nedenle Wicksell vergilendirme konularında oybirliğiyle karar alınmasını desteklemiştir; Buchanan ve Tullock'un gelecekteki tüm oylama kurallarını belirleyen anayasaların oybirliğiyle kabul edilmesi gerektiğini savunmalarının nedeni de budur.

DEVLETİN BAŞARISIZLIĞI

Kamu Tercihî'nin yükselişinden önce çoğu ekonomist, kamu mallarının yetersiz arzı gibi 'piyasa başarısızlığı' sorunlarını düzeltmek için hükümet eyleminin kullanılabilirliğini (ve kullanılması gerektiğini) varsayıyordu. Ancak Kamu Tercihî akademisyenleri bu varsayımın doğruluğu konusunda ciddi şüpheler uyanmasına ön ayak olmuştur. 'Piyasa başarısızlığının' varlığı, devlet eyleminin daha iyi olduğu anlamına gelmez. Kamu Tercihî bize devletin de başarısız olduğunu hatırlatır.

Örneğin, hiçbir oylama sistemi ilgili tüm bireylerin farklı görüşlerini tam olarak yansıtmaz. Hükümetler tüm seçmenlerinin tercihlerini bilemezler, dolayısıyla neyin 'kamu yararına' olduğunu bildiklerini iddia edemezler. Farklı oylama sistemleri farklı cevaplar ortaya çıkaracaktır. Bu arada, çoğunluk sistemleri azınlığı zarar verici istismara maruz bırakır ve özel çıkar gruplarının rant arayışının savurgan faaliyetlerinin yükünü taşır.

Piyasa bazı ürünleri sağlayamayabilir, ancak tüm bu sorunlarla kuşatılmış olan devlet müdahaleleri de bunları sağlamak için uygun bir yol değildir. Aslında, devlet müdahalesinin yarattığı sorunlar, düzeltilmesi amaçlanan sorunlardan daha da zarar verici olabilir.

Kamu Tercihî akademisyenleri, son tahlilde, hükümet eylemlerine ihtiyaç olabileceğini kabul etmektedir. Ancak, hükümetin nasıl çalıştığı konusunda gerçekçi olmamız gerektiğini söylemektedirler. Oylama kurallarına ve insanları kararlaştırılan eyleme uymaya ne kadar zorlamaya hazır olduğumuza bakmamız gerekir. Tüm hatalarına rağmen hükümet eyleminin, piyasanın yeterince yapamadığı önemli şeyleri yapmaya çalışmak için gerçekten doğru yol olup olmadığını da tartmamız gerekmektedir. Piyasa bazı faydalı şeyleri sağlayamıyor diye hemen daha fazla devlet müdahalesinin gerektiğini düşünemeyiz.

KAMU MALLARININ BÖLÜNEMEZLİĞİ

Bir de, yukarıda liman deniz dibi taraması örneğinde belirtildiği gibi, kamu mallarının ya hep ya hiç olması gibi bir sorun da vardır. Limanı taramalı mıyız? Bir ordu mu kurulmalıyız? Dumanlı yakıtı yasaklamalı mıyız? Cevap evet ya da hayır olmak zorundadır: ikisinin arası yoktur ve azınlıkta kalanlar topluca alınmış evet/hayır kararını kabul etmek zorunda kalırlar. Buna karşın piyasa malları çeşitlilik arz eder: siyah, mavi, kahverengi veya kırmızı ayakkabı isteyenlerin hepsi aynı anda, istedikleri tarz ve miktarda ayakkabıya sahip olabilirler ve diğer herkesi kendi tercihlerine uymaya zorlamak zorunda kalmazlar. Gönüllü kolektif eylem yoluyla belirli kamu malı türlerini sağlamanın bir yolunu bulabilirsek, özel mallar piyasasında gördüğümüz çeşitlilik türüne yaklaşabiliriz.

Dahası, hangi kolektif eylemin hâkim olması gerektiğine dair tercihimizi ifade etme şeklimiz olan seçimler yalnızca birkaç yılda bir gerçekleşir. Bu durum, sürekli olarak ne istediğimizi seçtiğimiz, her gün her saat satın aldıklarımızla bireysel tercihlerimizi ifade ettiğimiz piyasa ile ciddi bir tezat oluşturmaktadır.

Üstelik pazarda, geniş ve çeşitli bir ürün yelpazesinden herhangi bir ürünü alabilir ya da almayabiliriz. Aynı anda hem sığır eti hem de domuz pastırması almak zorunda kalmadan şeftali ve kayısı satın alabiliyoruz ki eğer vejetaryenseniz bu da gayet iyi bir şey. Ancak seçimlerde tek tek projeleri seçmiyoruz; göç, okullar, sağlık hizmetleri, sosyal yardım, kamu harcamaları, vergilendirme ve hapishaneler gibi çok çeşitli konuları kapsayan bir süpermarket politikaları sepetinin tamamını oyluyoruz. Paketin bazı kısımlarını beğenip diğerlerinden nefret edebiliriz; lakin aralarından birini özellikle seçemeyiz.

BÜYÜME BASKISI

Bütün bu eksikliklerine rağmen, hükümet faaliyetlerinin genişletilmesi yönünde sürekli bir baskı vardır. Örneğin kamusal tartışmalarda, savunma müteahhitleri veya sendikacılar gibi keskin çıkarları olan grupların sesleri, çıkarları çok daha az belirgin olan seçmen kitlesinin seslerini bastırmaktadır. Yoğunlaşmış çıkar grupları, özellikle kendilerine fayda sağlayacak politikalar için örgütlenmek, fon toplamak ve kampanya yürütmek için güçlü bir teşvike sahiptir. Buna karşın, çıkarları çok dağınık olan genel halkın kamusal tartışmalarda fazla çaba sarf etmek için çok az motivasyonu vardır.

Devlet faaliyetlerinin genişleme eğiliminde olmasının bir diğer nedeni de çoğunluğun aldığı kararların maliyetini sadece azınlığa değil, henüz doğmamış nesillere de yansıtabilmesidir. Birçok kamu faaliyeti, bunlardan yararlananların vergileriyle değil, gelecek nesillere miras kalacak olan kamu borçlarıyla finanse edilmektedir. Dolayısıyla insanlar bugün kendilerine daha yüksek emekli maaşları ya da daha iyi yollar gibi faydalar için oy verebilirken, bunların

maliyetini yarının vergi mükelleflerine yükleyebilirler. Bu “zaman kayması” fırsatı göz önüne alındığında, bu kadar çok insanın kamu hizmetlerinin genişlemesini istemesi şaşırtıcı değildir.*

Büyüme baskısı, demokratik sistemlerde el ele büyüyen “sen benim projeme oy ver, ben de seninkine vereyim” şeklindeki *logrolling* olgusuyla daha da artmaktadır. Örneğin ben ABD Kongresi’nde çalışırken, bir refah devleti uygulaması olan Gıda Pulu programının, çoğunlukla çiftlik sübvansiyonlarıyla ilgili olan Çiftlik Yasası’nın sonuna eklenmesine şaşırdığımı ifade etmiştim. Meslektaşlarım sağlığım karşısında bıkkınlıkla gözlerini devirdiler: kırsal kesimdeki Cumhuriyetçilerin çiftlik sübvansiyonları için oy kullandığını, kentli Demokratların ise refah tedbiri için oy kullandığını, dolayısıyla herkesin bundan faydalandığını söylediler - vergi mükellefleri hariç tabii ki.

SEÇİM VE SONUÇ ARASINDA DOĞRUDAN BİR BAĞ OLMAMASI

Kamu Tercihî, siyasi sistemin bir başka başarısızlığına, stratejik ya da taktiksel oylamaya da işaret etmektedir. Piyasa işlemlerinizde seçiminizi yaparsınız ve istediğiniz mal ya da hizmeti alırsınız. Siyasette, seçimlerde tercihini-

* Bazı ekonomistler, hükümetlerin yol gibi gelecekte getiri sağlayacak varlıklara yatırım yapmak için borçlandığına işaret edebilir. Gerçekten de 1997-2010 İşçi Partisi hükümetinin ‘altın kurallarından’ biri tam olarak bu ilkeyi benimsemiştir. Ancak bu mantık sorunludur. Neyin yatırım olduğu konusunda genel bir mutabakat yoktur, yatırım projeleri çıkar grupları tarafından belirlenebilir ve uzun vadeli bir getirisi yoktur ve genel olarak hükümet harcamaları ve gelirleri bu şekilde ipotek altına alınmaz. Sonunda İşçi Partisi hükümetinin ‘altın kuralları’ itibarıyla yitirmiştir. Daha genel olarak Kamu Tercihî ekonomisi, çıkar gruplarının cari harcamaları finanse etmek için borçlanmayı kolaylıkla teşvik edebileceğini savunur.

zi ifade edebilirsiniz, ancak sonunda gerçekten nefret ettiğiniz bir şeyle karşılaşabilirsiniz.

Bu nedenle pek çok kişi seçimlerde gerçek tercihlerini ifade etmeyip taktiksel olarak oy kullanmaktadır. Kendi tercih ettikleri partiye ya da seçeneğe değil, kazanma şansını daha yüksek olan başka bir partiye oy verebilirler. Örneğin İngiltere’de bir seçim bölgesinde İşçi Partisi adayının kazanma ihtimali düşükse, İşçi Partisi destekçileri bunun yerine Muhafazakar ezeli rakiplerini dışarıda bırakma umuduyla Liberal Demokrat adaya oy verebilirler.

Oysa ki bu, seçmenlerin gerçekte ne istedikleri konusunda politikacılara ve hükümet yetkililerine yanlış bir mesaj göndermektedir. Bir konuda ne kadar güçlü hissederseniz hissetsinler her bir kişinin sadece bir oy verdiği ve seçmenlerin görüşlerinin sıklıkla çatıştığı bir seçimde halkın ruh halini özetlemek yeterince zordur. Birçok insan inandıkları şey için bile oy vermeye gitmiyorsa, durum daha da zorlaşır. Dahası birçok seçmen, tamamen rasyonel bir şekilde, oylarının o kadar az önemli olduğuna karar verdiğinde seçime ilişkin konuları araştırmak için zamanlarını boşa harcamış olacaktırlar. Hatta oy verme zahmetine bile girmediklerinde sözde demokratik seçimlerimiz daha da az meşru görünmeye başlıyor.

Çıkar grupları, *logrolling*, seçmenlerin cehaleti, stratejik oylama, torba yasalar, zaman kaydırma, zorlama, tekellilik, sömürü... hükümetin kendi içinde başarısızlıkları olduğu açıktır. Buchanan ve Tullock’ın dediği gibi, devlet, âşık olmamız gereken bir şey değildir.

NASIL SEÇİM KAZANILIR?

EĞER KANUNLARI YA DA SOSİSLERİ SEVİYORSANIZ, ikisinin de yapılışını asla izlememeniz gerektiği söylenir. Bu espri, bir Kamu Tercihi akademisyeninin seçimlere bakışını özetlemektedir. Oy vermenin amacı, çok sayıda bireyin görüşlerini bir şekilde tek bir kolektif karara dönüştürmeye çalışmaktır. Ancak sonunda ortaya çıkan karar büyük ölçüde hangi seçim sisteminin seçildiğine bağlıdır. Dahası, her sistemin kendine has tuhaflıkları vardır – hem işleyiş mekaniği açısından hem de seçmenlerin ve adayların davranışlarını nasıl etkilediği açısından. Siyasi sürecin pek sevimli olmadığı malumdur. Bu süreçten çıkan nihai karar, birilerinin gerçekte ne istediğinin çok çarpıtılmış bir yansıması olabilir.

GERÇEK HAYATTA SEÇİM PARADOKSLARI

Gerçekten de Condorcet'in işaret ettiği gibi, bazı sistemler neredeyse her türlü sonucu üretebilir. Taş kağıda, kağıt makasa kaybedebilir ama makas yine de taşa yenilir. Sonuç, seçimin nasıl yönetildiğine bağlıdır. Eğer oyların alınma sı-

rasını belirleyebilecek biri varsa - örneğin, birkaç seçenek arasında seçim yapmak zorunda olan bir komitenin başkanı - bu gündemi belirlemeye yetkili kişi, diğer insanların ne istediğine bakmaksızın kendi tercihlerinin üstün gelmesini sağlamak için oyların alınma sırasına hile karıştırabilir.

Duncan Black'ın hesapladığı ve son analizlerin de doğruladığı üzere, ne kadar çok seçenek sunulursa ve ne kadar çok seçmen oy kullanırsa, bu döngüsel paradoks o kadar şiddetli hale gelir ve günümüzün büyük ve karmaşık siyasi sistemlerinde özel bir önem kazanır.

Örneğin, bilhassa adayların bir dizi ön seçim yoluyla iki ya da üçe indirildiği ABD başkanlarının seçiminde hakiki bir önemi haizdir. Bu durum, ilk tur oylamada önde gelen adayların ikinci tura kaldığı Fransa'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de görülebilir: 2002'de Ulusal Cephe lideri Jean-Marie Le Pen on altı adayın katıldığı ilk oylamada kıl payı ikinci olmuş, ancak ikinci turda Jacques Chirac'a karşı açık farkla kaybetmiş, çok yakın bir üçüncü olan sosyalistler ise ikinci tur oy pusulasına hiç girememiştir. Farklı bir oylama sistemi tamamen farklı bir sonuç doğurabilirdi. Eğer daha az sol aday olsaydı, sosyalistler nasyonal sosyalistleri yenerek ikinci olabilirdi. Adayları elenecek olan Ulusal Cephe seçmenleri Chirac yerine sosyaliste oy verebilir ve sosyalist kazanabilirdi.

Üçüncü partiler sıklıkla oy verme paradoksundan şikâyet ederler. Örneğin Britanya'nın Liberal Demokratları, İşçi Partisi destekçileri onları Muhafazakârlara, Muhafazakârlar da İşçi Partisi'ne tercih edeceğinden, herhangi bir iki partili seçimde muhtemelen çoğunluğu kazanacaktır. Ancak, her zaman olduğu gibi, üç parti de ya-

rıftığında, Liberal Demokratlar genellikle üçüncü sırada kalmaktadır.

DiĞER SEÇİM SİSTEMLERİ

Kamu Tercihî üzerine yapılan ilk çalışmaların çoğu, Birleşik Krallık ve ABD’de geçerli olan tek üyeli, çoğunluk sistemlerine odaklanmıştır. Bu sistemlerde ülke coğrafi seçim bölgelerine ayrılır; her biri için birden fazla aday yarışır ve her birinde en fazla oyu alan aday yasama organına seçilir. Bu, kazanan adayların kullanılan oyların çoğunluğunu alacağı anlamına gelmez. Çoğu zaman, oylar birçok aday arasında paylaştırılırsa, kazanan aday oy verenlerin sadece küçük bir azınlığının desteğini alarak seçilir.

Bu tür kaygılar, Kıta Avrupası ülkeleri gibi diğer birçok ülkede nispi temsil sistemlerinin benimsenmesine yol açmıştır. Bu sistemlerin birçoğunda siyasi partiler tercih ettikleri adayların listelerini hazırlar ve seçmenler bireyler yerine partiye oy verir. Daha sonra sandalyeler, her bir partinin aldığı oy sayısına göre partiler arasında paylaşılır. Bu, azınlık partisi adaylarının yasama organında daha adil bir şekilde temsil edilmesine yol açabilir. Ancak aynı zamanda aday listelerini hazırlayan parti patronlarının eline önemli bir güç verir ve onlara, temsilcilerin kendi seçmenlerine daha fazla bağlı olduğu tek üyeli sistemlere kıyasla gündem üzerinde daha büyük bir baskı gücü sağlar.

Bir diğer sorun ise nispi temsilin sıklıkla farklı partiler arasında uzlaşmayı gerektiren azınlık veya koalisyon hükümetleri üretmesi, yani aslında kimsenin oy vermediği melez bir politika programı ortaya çıkarmasıdır. Aynı eleştiri, her seçim bölgesinde sadece bir üyenin seçildiği, ancak seçmenlerin adayları tercih sırasına göre sıraladığı alternatif oy sistemleri için de yapılmaktadır. En düşük sıradaki

adaylar elenir ve ikinci tercih oyları kalan adaylar arasında çoğunluğu alan bir kazanan bulunana kadar yeniden paylaşılır. Kazanan aday, seçmenlerin yüzde 50’sinden biraz daha azının güçlü desteğine sahip bir adaydan ziyade, seçmenlerin yüzde 50’sinden biraz daha fazlasını en az rahatsız eden aday olabilir. Alternatif oy sistemleri ve çoğunluk seçim sistemi farklı sonuçlar doğurur ancak ne birinin ne de diğerinin kesin olarak daha iyi olduğu söylenebilir.

CEHALETİN MANTIKLILIĞI

Oy vermek, seçmenin az da olsa zaman ve çaba harcamasını gerektirir. Bu sadece oy verme merkezine gitmek ve oy pusulasını doldurmak için harcanan mütevazı zaman ve çaba değildir. Bir seçim yapabilmek için adaylar ve politikaları hakkında bilgi sahibi olmak için gereken çok daha fazla zaman ve çaba da vardır.

Söz konusu olan şey göz önüne alındığında, bu seçmenler için potansiyel olarak büyük bir görevdir. Sonuçta, önmüzdeki dört ya da beş yıl boyunca ülke ekonomisinin belki de yarısını yönetecek bir hükümet seçiyorlar. Savunma, eğitim, refah, polis ya da sağlık hizmetlerinin tüm üretimi ve sanayi, finans, trans-port ve kamu güvenliğinin düzenlenmesi -ve daha pek çok şey- üzerinde beş yıllık bir tekelin kime verilmesi gerektiği sorusu, onları atayan seçmenler tarafından büyük ölçüde düşünölmeye ve araştırılmaya değer görünüyor.

Yine de herhangi bir seçmenin tercihinin seçim sonucunu değıştirmesi pek olası değildir. Değıştirse bile, seçmenin istediğı sonucu vermeyebilir: örneğın kaybeden İşçi Partisi adayına verilen masum bir oy, Liberal Demokratları, (işçi partisine oy veren) seçmenin nefret ettiği Muhafazakarları yenmelerini sağlayacak tek oydan mahrum bırakabilir.

Seçmenler başka bir belirsizlikle de karşı karşıyadır. Pazarda fiyatlar her zaman şeffaf değildir ve ürünlerin kalitesi de her zaman net değildir. Genel olarak konuşmak gerekirse, mesela bir fincan kahve almak, maliyetini de size ne verileceğini de bildiğiniz bir alışveriştir. Tüm maliyeti ödersiniz ve tüm faydayı elde edersiniz. Ancak siyasette, maliyetler ve faydalar birçok insan arasında paylaştırılır. Eğer kamu sağlık hizmetleri gibi bir programa oy verirseniz, bunun size kişisel olarak neye mal olacağını ya da size ne kadar fayda sağlayacağını tam olarak bilemezsiniz. Daha iyi bir işe girip daha yüksek bir vergi dilimine geçebilir ve kendinizi daha fazla ödeme yaparken bulabilirsiniz; ya da hiçbir zaman hizmete ihtiyaç duyacak kadar hastalanmayabilirsiniz.

Maliyetler ve faydalar konusundaki bu belirsizlik ve oyunuzun seçim üzerinde gerçek ve öngörülebilir bir etkisi olma ihtimalinin çok düşük olması, Anthony Downs tarafından tanımlanan mantıklı cehalete yol açmaktadır. Bu düşünce demokratlar için rahatsız edici olabilir, ancak mantiken seçmenler oldukça haklıdır: adaylar veya politikaları hakkında bilgi sahibi olmak için harcadıkları zaman ve çabaya değmez.

OY VERME MOTİVASYONU

Aslında, mantıklı insanların oy verme zahmetine neden girdiği pek açık değildir; belki de bu, tuttuğumuz futbol takımına tezahürat yapmak gibi, etkisi ne kadar az olursa olsun yapmamız gerektiğini düşündüğümüz bir şeydir. Ancak gerçek şu ki, Kamu Tercihine göre insanlar kendi çıkarlarını destekleyeceğini umdukları şekillerde oy kullanmaktadır.

Bu arada siyasi partileri yönetenler de kendi çıkarları-

nın peşindedir. Black ve Downs gibi erken dönem Kamu Tercih akademisyenlerine göre, amaçları oy toplamak ve partilerinin seçilmesini sağlamaktır. Değer verdikleri güç ve statünün kaynağı budur. Bu oy güdüsü, siyasi konularını şekillendiren şeydir: savundukları politikaları, doğru olduklarını düşündükleri için değil, kazanacaklarını düşündükleri için seçerler.

Şüphesiz, bu görüşte büyük bir haklılık payı vardır. Hepimiz siyasi partilerin sadece kamuoyu yoklamalarının gücüne dayanarak politikalar benimsediklerini – veya vazgeçtiklerini- gördük. Ancak daha yakın zamandaki Kamu Tercih akademisyenleri, siyasi partilerin aslında bir politikadan diğerine bu kadar serbestçe kaymadıklarını ileri sürmüşlerdir. Normalde, geniş bir ideolojiye sahiptirler ve genellikle bu dünya görüşü ile tutarlı politikalar benimserler. Gerçekten de, seçim avantajı elde etmek için aniden ilkelere ya da politikalarını terk etmeleri halinde inandırıcılıklarını kaybederler. İdeolojik bir duruşa sahip olmanın kendisi de bir oy kazanma aracı olabilir: eğer seçmenler gerçekten de rasyonel olarak cahillerse, partiler ancak bilgisiz seçmenlerin bile tanıyıp destekleyeceği geniş bir söylem ya da yaklaşıma sahip olarak onları kendilerine çekebileceklerdir.

MERKEZE SÜRÜKLENME

İlk olarak Duncan Black tarafından ortaya atılan bir diğer fikir de oy arayan partilerin merkezi tercih etme eğiliminde olacaktır – onun mezkûr medyan seçmen teoremi.

Savunmaya ne kadar harcama yapmamız gerektiği gibi basit bir konuyu ele alalım. Kamu Tercih akademisyenleri bunları tek boyutlu meseleler olarak adlandırır, çünkü insanların tercihleri hiçbir şey ile çok şey arasında değişen tek bir ölçek üzerinde yer alır.

Bazıları savunmaya hiç harcama yapmamamız gerektiğini söylerken, başka birileri de şu anda harcadığımızdan çok daha fazlasını harcamamız gerektiğini söyleyecektir. Ancak, bir çanın şekli gibi, çoğu insan muhtemelen ortada bir noktada toplanacaktır. Yine jargonu kullanacak olursak, tercihleri çan eğrisi gibidir. Ortada sadece daha fazla seçmen olmakla kalmaz, aynı zamanda bir parti politikasını seçmenlerin toplandığı yere daha yakın bir yerde sunarsa, marjinaldeki aşırı seçmenleri makul seçeneklerden birinde toplaması muhtemeldir. Bu nedenle aşırı uçtaki bir parti için rasyonel oy toplama stratejisi merkeze doğru hareket etmek, daha aşırı uçtaki takipçilerinin kendisiyle kalmasını umarken aynı zamanda geniş ılımlı seçmen kitlesinin bir kısmını toplamaktır. Gerçekten de herhangi bir parti merkeze ne kadar yakın hareket ederse, daha uzakta olanlara göre o kadar avantajlı olur.

Black'e göre sonuç, siyasi partilerin kendilerini 'medyan seçmene' yakın konumlandırmaya çalışarak görüşlerin merkezine yaklaşmalarıdır. Bu görüşte büyük ölçüde doğruluk payı vardır: İngiltere ve ABD gibi ülkelerdeki seçmenler sıklıkla partiler arasında 'hiçbir fark' olmadığından şikâyet etmektedir. Ancak yine de bu basit fikir son zamanlarda çeşitli nedenlerle sorgulanmakta ve hatta büyük ölçüde terk edilmektedir.

İlk olarak, tekil, tek boyutlu, tek zirveli bir çan eğrisi yaratan bir konu için işe yarayabilir. Ancak, görüşlerin birçok 'tepe noktası' arasında bölünebileceği çok sayıda, karmaşık, birbiriyle ilişkili konular olduğunda işe yaramaz. Ayrıca partilerin seçmenlerin ne düşündüğünü bildiğini, oy kazanmak için kendilerini pervasızca yeniden konumlandıracaklarını, seçmenlerin bu yeniden konumlandırmaya dayanarak oy verecek kadar iyi bilgilendirildiğini ve

partilerin yeni buldukları politikayı gerçekten yerine getirmeye kararlı olduklarına güvendiklerini varsayar.

İşler daha gerçekçi olduğunda mesela iki ana konu ve çekişen üç parti varsa, konumlandırma geometrisi çok daha karmaşık hale gelir. O zaman, merkezden uzaklaşan bir partinin diğer ikisinden de çok fazla olmasa da değerli bir destek alabileceği ortaya çıkıyor. Dolayısıyla üç partili bir sistemde partiler arasında daha büyük farklılıklar beklemeliyiz.

Ancak bu bile aşırı basitleştirilmiştir. Gerçekte, partilerin kendileri de farklı ve rekabet halindeki çıkarlara sahip aktivistlerden oluşan koalisyonlardır ve partilerin topluma sundukları politikalar popüler olanların yanı sıra popüler olmayan eylemleri de içerecektir: bu nedenle seçmenler arada kalabilir. Medyan seçmen teoreminde doğruluk payı olsa da, hakikatte siyaset daha karmaşıktır.

MANTIKLI SEÇMEN MİTİ

Siyasi partiler, Black ve diğer erken dönem Kamu Tercih akademisyenlerinin tasvir ettiği gibi, fırsatçı oy avcıları olmasalar bile, siyasi süreç hakkında fazla iyimser olmak yine de akıllıca değildir. 2007 yılında ABD'li ekonomist Bryan Caplan, seçmenlerin seçimlerde oylarını sorumlu bir şekilde kullanacaklarına güvenilebilecek makul insanlar olduğu yönündeki standart görüşe meydan okumuştur. Tam tersine, seçmenlerin bir dizi irrasyonel önyargıdan muzdarip olduklarını, bu önyargıların maliyetinin kendilerine değil, tüm nüfusa yansıtacağını bildikleri için bu önyargılardan vazgeçemediklerini söylemiştir.

İlk olarak, seçmenler işsizlikten nefret ederler. Bu nedenle tarım ve diğer sektörlere verilen sübvansiyonlara oy verirken, teknoloji ve verimlilikteki gelişmelerin aynı

emeğin başka bir yerde daha iyi istihdam edilebileceği anlamına geldiğini unuturlar. Seçmenler her zaman iyi ekonomistler değildir, bu nedenle iyi ve kötü ekonomi politikalarının uzun vadeli etkilerini göremezler. İkinci olarak, Caplan'a göre, seçmenler yabancılara karşı önyargılıdır, serbest ticaretin faydalarını memnuniyetle karşılamak yerine dış ticareti yereldeki işlerine bir tehdit olarak görürler. Üçüncü olarak, uzun vadede işlerin genel olarak iyiye gittiğini kabul etmek yerine ekonomideki sorunları abartırlar. Dördüncüsü, piyasa mekanizmasının faydalarını küçümsemekte ve siyasi girişimlerin etkinliğini abartmaktadırlar.

Yani belki de “devlet başarısızlığı”nın yanına “demokratik başarısızlığı” da eklemeliyiz. Göreceğimiz üzere, oylama sistemi, politikacıların ve bürokratların kendi çıkarları ya da iyi örgütlenmiş çıkar gruplarının kamusal tartışmaya hâkim olması nedeniyle hükümet kararlarının çarpıtılabileceği ortadadır. Ancak seçim sistemi kamuoyunun görüşlerini etkin bir şekilde yansıtsa ve politikacılar ve bürokratlar halkın isteklerini sadakatle yerine getirirse bile, sonuçta ortaya çıkan kamu eylemi yine de irrasyonel olabilir, zira seçmenler irrasyoneldir. Burada farklı teoriler söz konusu, ancak hepsi aynı yöne işaret ediyor: devlet, genellikle “piyasa başarısızlıkları” olarak adlandırılan durumlarla başa çıkmak için uygun bir araç değildir. Politikacılar ve diğer yetkililer neyin işe yaradığını ve ne yapılması gerektiğini çok iyi bilebilirler - örneğin zarar eden işletmelerin kapanmasına izin vermek - ancak yine de kendilerini seçmenlerin irrasyonel önyargılarına boyun eğerken ve bu zarar eden iş yerlerini sübvansetmek gibi etkisiz veya ters etki yarattığını bildikleri şeyleri yaparken bulabilirler. Daha önce de belirtildiği üzere, sosis yapmak gibi kanun yapmak da halen pis bir iştir.

5

AZINLIKLARIN TIRANLIĞI

PİYASA İŞLEMLERİ GÖNÜLLÜLÜK ESASINA DAYANIR: her iki taraf da sunulan şartları beğenmezse alışverişten vazgeçebilir. Ancak siyaset zorlayıcı olmak zorundadır. Bir kez toplu karar alındıktan sonra, işlerine gelmesi bile herkes buna uymak zorundadır. Ve eğer toplu anlaşmayı uygulamaktan kaçmaya çalışırlarsa – mesela vergilerini ödemezlerse- devlet onları zorlamak için yetkisini kullanır.

Güç ve güç tehdidi, amaç haklı olsa bile asla arzu edilen bir şey değildir. Ancak çoğunluk yönetiminin daha da rahatsız edici bir özelliği, çoğunluğun gücünü azınlığa haksız yere baskı yapmak, onlara yüksek vergiler uygulamak ya da özgürlüklerini ortadan kaldırmak için kullanması olasılığıdır- tüm bunlar kamu gücüyle desteklenir. Ancak durum aslında bu ‘koyun ve iki kurt’ sorunundan daha da rahatsız edicidir. Çoğunluk oylamasında sadece çoğunluk azınlığı istismar etmekle kalmaz, küçük ve örgütlü azınlıkların bir araya gelerek geniş ve örgütsüz çoğunluğa kendi iradelerini dayatmaları da aslında mümkündür. Bu durum özellikle yasama organına temsilci seçiminde geçerlidir.

KONSANTRE VE DAĞINIK ÇIKARLAR

Özel çıkar gruplarının kendi çıkarları doğrultusunda güçlü bir kampanya yürütebildiği uzun zamandır bilinmektedir. Ancak Mancur Olson ve William H. Riker bu fenomeni Kamu Tercihi ekonomisine uygulayarak oldukça derin analiz edebilmişlerdir.

Bir kez daha Kamu Tercihi, bu tür grupların üyelerinin-örneğin domates yetiştiricilerinin veya opera şirketlerinin-ortak çıkarlarını korumaya ve geliştirmeye çalışacaklarını varsayar. Gerçekten de, Olson'ın belirttiği gibi, siyasi olarak örgütlenmek için güçlü bir güdüleridir. İlk olarak, etkili kararlar lehlerine (ya da aleyhlerine) olduğunda kazanacakları (ya da kaybedecekleri) çok şey vardır. Ayrıca küçük ve homojen oldukları için örgütlenmeleri nispeten kolaydır. Tüketiciler veya vergi mükellefleri gibi büyük gruplar için ise bunun tam tersi geçerlidir. Enerjilerini kampanya yürütmeye harcamak için çok az teşvikleri vardır: çok sayıda oldukları için, kolektif kararların her bir birey üzerindeki etkisi geniş bir alana yayılmıştır ve bu nedenle küçüktür. Çok çeşitli oldukları için örgütlenmeleri de zordur ve pek çok kişi ortak bir lobicilik çabasında çok az fark yaratabileceklerini veya hiç fark yaratamayacaklarını düşünebilir.

Sonuç olarak, çıkarları yoğunlaşmış küçük gruplar, toplu karar alma süreçlerinde, sadece dağınık çıkarları olan çok daha büyük gruplara kıyasla çok daha aktif, sesli ve etkili katılımcılar olabilirler. Örneğin ithal domateslerin yasaklanması domates yetiştiricilerini yakından ilgilendirirken, tüketiciler için sadece küçük bir seçenek kaybı anlamına gelir; benzer şekilde, bir opera binasına yapılan bağış şirketin gelirlerini iki katına çıkarabilir, ancak herhangi birinin vergi faturasına sadece birkaç kuruş ekleyebilir.

Ama damlaya damlaya göl olur. Potansiyel olarak çok sayıda azınlık menfaatinin, geniş çoğunluğun zararına olacak şekilde özel avantajlar elde etmek için kampanya yürüttüğü bir ortamda, daha fazla düzenleme, daha fazla sübvansiyon, daha yüksek vergiler ve hepimizin gerçekten istediğinden daha büyük bir hükümetle karşılaşmamız sürpriz olmamalıdır. Bir kez daha, siyasi süreç hakkında kötümser olmak için iyi bir neden var gibi görünüyor.

ÇIKAR GRUBU POLİTİKALARI

Lobi grupları, şahsi çıkarlarının genel seçmen kitlesi ya da onları temsil eden politikacılar nezdinde çok az ilgi görebileceğini bilirler. Bu nedenle taleplerini genellikle 'kamu yararı' diliyle süslerler. Domates yetiştiricileri, bir ithalat yasağının bizi yurtdışından gelen düşük kaliteli veya hastalıklı domateslerden kurtaracağını ve yurtiçinde çiftlik istihdamını ve refahı artıracaklarını savunabilir. Opera şirketleri, gelişen bir opera kültürünün bizi yücelteceğini veya ülkemizi turistler için daha cazip bir yer haline getireceğini savunabilir.

1776'da Adam Smith akıllıca bir tavsiyede bulunarak bu tür tartışmaların «uzun ve dikkatli bir şekilde, sadece en titiz şekilde değil, aynı zamanda en şüpheci dikkatle incelenmesi» gerektiğini söylemişti. Bununla birlikte, küçük lobi gruplarının kamusal tartışmalarda orantısız bir şekilde gürültü çıkarması ve belirli bir konuda muhtemelen diğer insanların çoğundan daha iyi bilgilendirilmiş olmaları; politikacıların da onların argümanlarına orantısız bir şekilde dikkat etmeleri ve sesi daha az çıkan çoğunluğa zarar verse bile taleplerine boyun eğmeyi daha kolay bulmaları anlamına gelir. Gerçekten de çıkar grupları lobicilik yapmak üzere para toplamaya teşvik edildiklerinden, onları destekleyen politikacılar için cazip bir seçim kampanyası katkısı

beklentisi de vardır. Kamu Tercih yaklaşımının bize hatırlattığı gibi, politikacıların da kendi çıkarları vardır. Temsili sistemlerin oldukça küçük çıkar grubu hareketleri tarafından bu kadar kolay ve yaygın bir şekilde domine edilmesinin bir nedeni de budur.

Halka açık propagandalar ne kadar gürültülü olursa olsun, gerçek lobcilik faaliyetleri kapalı kapılar ardında gerçekleşiyor olabilir. Olson'ın da belirttiği gibi, bu sürecin şeffaf olmayan doğası, gizlice karşılıklı destek alışverişinde bulunabilen lobcilerin ve politikacıların avantajına çalışmaktadır; ve yerleşik lobi grupları ve görevdeki politikacılar bu işten en kârlı çıkanlardır. Ancak süreç, kapalı kapılar ardındaki pazarlıklarda temsil edilmeyen tüketicilerin ve vergi mükelleflerinin aleyhine işlemektedir.

SİSTEMSEL SORUNLAR

Muhtemelen üyeleri son derece benzer çıkarılara sahip olan çok küçük çıkar gruplarının örgütlenmesi en kolaydır. Ancak çok az üyeye sahip olduklarından, etkili bir şekilde lobi yapmak ve seslerini duyurmak için yeterli idari destek ve halkla ilişkiler uzmanlığı satın alacak kadar fon toplamakta zorlanabilirler.

Daha büyük gruplar para toplamak ve aktivistleri çekmek için daha geniş bir üye havuzuna sahiptir, ancak bedavacılık sorunları büyüklükle birlikte artar. Üyeler, grubun lobi faaliyetlerinin başarılı olması halinde, herhangi bir katkıda bulunmuş olsunlar ya da olmasınlar, kendilerinin de bundan faydalanacaklarını bilerek, fon bulma ve iş yapma işini başkalarına bırakabilirler- başka bir deyişle, büyük gruplarda da 'bedavacılık' sorunu vardır.

Çıkar grupları, lobcilik faaliyetlerinin faydalarını kendi üyeleriyle sınırlandırabilirlerse bu bedavacı sorunundan

kaçınabilirler. Meslek birlikleri, sendikalar, üretici kuruluşları ve diğerleri, politikacıların kendilerine kampanya aidatı ödeyen üyelerini özel olarak tanımalarını sağlayabilirler. Tekeller ya da vergi ayrıcalıkları gibi siyasi süreçten gelecekte elde edecekleri faydalar, tanınan grupla sınırlandırılabilir. Örneğin doktorlar ve avukatlar, sayılarını sınırlamalarına, ücretlerini artırmalarına ve işin 'niteliksiz' rakiplere gitmesini engellemelerine olanak tanıyan lisans düzenlemelerinden faydalanmaktadır.

KOALİSYON KURMAK

Küçük grupların örgütlenmesi daha kolay olsa bile, siyasi tartışmalarda bir miktar yeterli kitleye sahip olmak yine de yardımcı olur. Ancak temsili demokrasilerde çok da fazla bir şeye gerek yoktur: Buchanan ve Tullock, büyük bir seçmen kitlesindeki seçmenlerin dörtte birinden biraz fazlasını bir araya getirebilen bir grubun, ilgisiz ve örgütlenmemiş bir çoğunluğa hükmedebileceğini hesaplamıştır. Örneğin, her biri 10.000 seçmene sahip 100 seçim bölgesinin bulunduğu bir ülke düşünün. Bir parti ya da çıkar grubu, yasama meclisinde iktidar çoğunluğuna sahip olmak için, sandalyelerin basit bir çoğunluğunda (51) seçmenlerin sadece basit bir çoğunluğunu (5001) elde etmek zorundadır. Seçmen sayısı 1,000,000 olmasına rağmen, zafer için sadece 255,051 seçmene ihtiyaç vardır.

Elbette, çoğu çıkar grubunun bu kadar çok üyesi yoktur ve oy gereksinimlerini bu kadar ince hesaplayamazlar. Ancak seçmenlerin çoğu oy verme zahmetine katlanmazsa ya da oyları eşit olarak bölünürse, daha küçük azınlıklar bile sonucu etkileyebilir.

Azınlıkların oy güçlerini ve dolayısıyla temsili sistemler üzerindeki hakimiyetlerini artırabilmelerinin bir yolu

da diğer azınlıklarla koalisyonlar kurmaktır: ya genel duruşlarını paylaşanlarla ya da kendi destekleri karşılığında onların davasını desteklemeye hazır olanlarla.

Bu koalisyon kurmanın tam olarak nasıl işlediği seçim sisteminin doğasına bağlıdır: karar alma nizamının önemli olduğu bir başka durum. Tek isimli tek turlu çoğunluk sistemleri genellikle ilgili birey ve grupların farklılıklarını bir kenara bırakıp hakim partilerden birine katıldıkları ya da azınlık partilerinin farklılıklarını bir kenara bırakıp potansiyel olarak iktidardaki partilere meydan okuyacak kadar büyük ittifaklar oluşturdukları seçim öncesi koalisyonlar üretir. Alternatif olarak, sadece taktiksel oylama fırsatlarından yararlanmak için seçim anlaşmaları oluşturabilir, ortaklarının seçilme şansının yüksek olduğu yerlerde aday göstermeyebilirler.

Ancak kıta Avrupa'sında ve nispi sistemlerin ve çok partili siyasetin hakim olduğu diğer yasama organlarında koalisyonların seçimden sonra, yasama organında kurulması daha muhtemeldir. Seçim sonuçları açıklandıktan ve farklı partilerin oy gücü belli olduktan sonra, parti yöneticileri çoğunluğu oluşturmak için hangi sayıları bir araya getirmeleri gerektiğini bilir ve hangi ittifak ortaklarının en iyi sonucu verebileceği konusunda bilinçli kararlar verebilirler.

William H. Riker bu konuların birçoğunu araştırmış ve koalisyonların birçok özelliğini, örneğin birçok farklı parti veya çıkar grubunu kucaklayan 'büyük koalisyonların' neden kısa ömürlü olma eğiliminde olduğunu açıklamıştır. Daha sonra, ekonomistler bu tür sorulara daha sofistike oyun teorisi uygulamış ve ilginç sonuçlar elde etmişlerdir.

KOALİSYONLARIN HAREKET TARZI

Zurnanın zırt dediği yer, hangi partilerin koalisyon kurma

olasılığının yüksek olduğu ve koalisyonun ne kadar süre devam edeceğidir. Riker, farklı çıkar gruplarının uygun zamanlarda ayrılabilmesi geniş koalisyonlar yerine, en uygun stratejinin, istikrarsız olacak kadar büyük olmadan gündeme hakim olacak kadar büyük, minimum kazanan bir koalisyon kurmak olması gerektiği sonucuna varmıştır.

Bu teori diğerleri kadar akla yatkın görünse de, gerçekte çok partili Avrupa ülkelerindeki savaş sonrası hükümetlerin yarısından azını açıklamaktadır. Ayrıca, Avrupa'da ve başka yerlerde sıklıkla görülen azınlık hükümetlerinin varlığını da açıklayamamaktadır. Koalisyonlar konusunda Hollandalı siyaset bilimci ve koalisyon uzmanı Peter van Roozendaal'ın daha iyi bir açıklaması olabilir. Ona göre, küçük partilerin siyasi yelpazenin diğer ucundaki diğer küçük partiler yerine merkez partilerle ittifaka girmesi daha kolaydır; dolayısıyla büyük bir merkez parti herhangi bir koalisyonda önemli bir konuma sahip olacaktır. Bu hakimiyet göz önüne alındığında, tek başına hareket etmeyi ve bir azınlık hükümeti kurmayı tercih edebilir ve desteğe ihtiyaç duyduğunda diğer partilerle değişen ittifaklara güvenebilir.

Ancak azınlık hükümetleri kısa ömürlü olma eğilimindedir. Bunun nedeni, gerçekte siyasetin, kamuoyunun tek bir ölçekte bir noktada toplandığı basit, çan eğrisinin tek boyutlu, tek zirveli olduğu konularla ilgili olmaması olabilir. Siyasi meseleler genellikle çok boyutlu ve çok tepe noktalıdır - kamuoyunun birçok yönden bölündüğü karmaşık, birbiriyle ilişkili ve değişken birçok sorun içerir. Bu da istikrarlı bir koalisyonu sürdürmeyi çok daha zor hale getirir.

KOALİSYONLARDAN OY ALIŞVERİŞİNE

Kamu Tercihini ve oyun teorisi, koalisyonlar konusunda, sosyal hareketlilik yüksek olduğunda koalisyonların daha

az kalıcı olduğu önerisi gibi başka ilginç görüşler de ortaya koymuştur. Kalıcı bir toplumsal bölünme varsa, koalisyonlar bu bölünmenin gücü üzerine inşa edilebilir ve sürdürülebilir; ancak toplumsal katmanlar hareket ediyorsa, daha kaygan bir zemin vardır.

Teori ayrıca seçmen sayısı arttıkça koalisyonların kurulmasının ve sürdürülmesinin daha zor olduğunu öne sürmektedir. Hem teori hem de gözlemler, daha homojen bir nüfusun olduğu yerlerde istikrarlı koalisyonlar kurmanın çok daha kolay olduğunu göstermektedir. Bu görüş, İskandinavya'daki gibi küçük, sosyal açıdan muhafazakar ve homojen ülkelerin neden genellikle büyük, toplumsal hareketliliği yüksek ve etnik çeşitliliğe sahip ülkelere kıyasla daha istikrarlı politikalara sahip olduğunu açıklar.

Ancak sessiz çoğunluk, temsili sistemlerde azınlıkların tiranlığıyla karşılaştığında nereye kadar sessiz kalacaktır? Sonuçta, örgütlü koalisyonların kendilerine dayatabileceği düzenlemeler ve daha yüksek vergiler şeklinde potansiyel olarak yüksek yüklere maruz kalmaktadırlar - tüm bu lobiciliğin bir bütün olarak ekonomi üzerindeki maliyetinden bahsetmeye bile gerek yok. Ne yazık ki, tüketicilerin ve vergi mükelleflerinin nadiren etkili bir siyasi güç olarak örgütlendiği gerçeği - hükümet programlarının büyümesi, siyasi olarak aktif baskı gruplarının çoğalması ve lobicilik endüstrisinin genişlemesiyle birlikte - çoğunluğun sessizliğinin uzun sürebileceğini gösteriyor.

SEÇMEN PAZARI: LOGROLLING

ÇIKAR GRUBU SİYASETİ, TEK BİR MESELEDE ÇOĞUNluk oluşturmak için tek seferlik koalisyonlar kurmaktan daha fazlasıdır. Siyaset, zaman içinde farklı konuların gündeme geldiği sürekli bir süreçtir- bu durum, bireylerin ve grupların birbirlerine destek vererek kazanç elde etmeleri için geniş bir alan sağlar.

Süreç her zamanki gibi, bir mesele hakkında yoğun kanaatleri olan bir grupta başlar- örneğin kendi bölgesinde daha iyi yollara duyulan ihtiyaç. Bu grup diğer benzer gruplarla basit bir pazarlık yapar: Siz bugün bizim yollarımızı iyileştirmek için oy verin, biz de sizinkileri iyileştirmek için oy verelim.

ABD'de bu tür oy ticareti *logrolling* olarak bilinir. Bu ifade muhtemelen komşuların tek başlarına yapmaları zor olan kesilmiş keresteleri taşımak için birbirlerine yardım ettikleri eski bir uygulamadan türemiştir.

ÖRTÜLÜ VE AÇIK LOGROLLING

Yollar örneğinde olduğu gibi, ayrı yasama tedbirleri üzerin-

de oy alışverişi anlaşmasına açık *logrolling* denir. Oyların kolayca takas edilebildiği ve her iki tarafın da diğerinin pazarlığı yerine getirdiğini bilmesi gerektiğinden, kolayca gözlemlenebildiği komiteler ve yasama meclisleri gibi demokratik organlarda yaygındır. Gizli oylamalarda ya da üyelerini kolayca disipline edemeyen büyük gruplar arasında pek işe yaramaz.

Bir diğer mekanizma olan örtülü *logrolling*, farklı grupların çeşitli önerilerini oylanmadan önce bir torba yasa halinde bir araya getirmesidir. Böylece bir tedbir hakkında çok güçlü isteklere sahip olan seçmenler ya da yasa koyucular aynı zamanda başkalarının tedbirleri için de oy kullanmış olurlar. Bu tür oy ticareti, parti seçim vaatleri veya yasa teklifleri bir araya getirilirken yaygındır. Örneğin ABD Başkanı Dwight Eisenhower, eyaletler arası otoyol planlarını eyaletlerin çoğunluğuna fayda sağlayacak şekilde paketlemiştir: Kongre üyeleri kendi eyaletlerinde daha iyi yollar için oy verirken, kendilerini tüm ağ için oy verirken bulmuşlardır.

Örtülü *logrolling*'in yasa koyucular için birçok faydası vardır. Kendi özel çıkarlarına yönelik tedbirleri diğerlerininle birlikte paketleyerek, tüm paketin sorumluluğunu kabul etmeksizin daha fazla destek çekebilirler. Bunun masum bir uzlaşma olduğunu öne sürebilirler: mesela kendi bölgelerindeki yolları iyileştirmek için, diğer işlemlere de ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Gıda Yardımı ve Çiftlik Yasası düzenlemesi mükemmel örneklerdir.

Bu nedenle *logrolling*'in demokratik sürecin önemli bir parçası olması şaşırtıcı değildir. Ancak, oylanacak paketin kapalı kapılar ardında yapılan anlaşmalarla belirlenebildiği örtülü *logrolling*'in aksine, açık *logrolling*'de oy ticareti en azından şeffaftır: herkes oyların nasıl takas edildiğini görebilir.

Öyle olsa bile, şeffaf oy ticaretinin de bir kısmı aslında o kadar da açık değildir. Yasama organlarında her zaman olduğu gibi bir dizi konunun gündeme geldiği durumlarda, çoğu zaman sadece karşılıklı desteğe dair dile getirilmeyen bir varsayım söz konusudur. Yasa koyucular, meslektaşlarının tasarılarına oy verirken, meslektaşlarının bu iyiliği hatırlayacaklarını ve zamanı geldiğinde kendi tercih ettikleri tedbir için oy vererek karşılık vereceklerini umar ve beklerler. Hakikaten, bu süreç o kadar derinden işler ki, yasa koyucuların kendileri bile bunu yaptıklarının farkında değildir.

Gordon Tullock, oyların takas edildiği fikri karşısında şok olan ve böyle bir şeyin varlığını inkar eden bir Birleşik Krallık Parlamento Üyesinin durumunu anlatır. Güya kendi tasarılarını desteklemeleri için diğer vekilleri ikna ve mat etmiş, sonra da o vekillerin tasarılarını desteklemek için de kendisinin ikna ve mat edilmesini beklemiş.

LOGROLLING'İN YAYGINLIĞI

Açık *logrolling* temsili siyasette çok yaygındır. Bilhassa federal sistemin Kongre üyelerinden kendi eyalet veya bölgelerinin menfaatleri için mücadele etmelerini beklediği ve ulusal parti politikasının ikinci planda kaldığı ABD'de çok açıktır. Ulusal parti disiplininin daha güçlü olduğu Avrupa ülkelerinde bu kadar açık değildir, ancak AB ülkeleri arasında pazarlıkların yapılması gereken Avrupa Birliği düzeyinde çok mühimdir.

Örneğin yeni AB kurumları birbiri ardına ülkelere tahsis edilmekte (Lüksemburg'da yatırım bankası, Frankfurt'ta merkez bankası, Brüksel ve Strazburg'da parlamento) ve üst düzey görevler üye ülkeler arasında el değiştirmektedir.

Avrupa Birliği'nin günlük kararlarında da, belirli politika konularında oybirliği gerekliliği bir zamanlar tek tek ülke-

rin kolayca anlaşmayı engelleme tehdidinde bulunabileceği anlamına geliyordu. Oybirliği kuralı altında karar almanın zorluğu, AB tarafından çoğu konu için nitelikli çoğunluk oylaması lehine büyük ölçüde terk edilmesine yol açtı (ancak bu hala *logrolling* için yeterince açık bir kapı bırakır).

Oybirliği kuralı altında, herhangi bir AB üye ülkesinin herhangi bir teklifi veto edebilmesi, hayati çıkarlarının diğerleri tarafından geçersiz kılınmasına karşı işe yarayan bir çapaydı. Ancak veto tehdidi aynı zamanda her üye devlete çoğunluktan büyük çıkarlar koparmayı sağlayan muazzam oy ticareti fırsatları da veriyordu. Tabii ki her üye devletin böyle çıkarlar peşinde koşması çok orantısız politikalara ve bütçe üstünde büyük yüke sebep olmuştu. Bu sebeple AB karar alma süreçleri, modern Kamu Tercih akademisyenleri için oldukça zengin bir malzeme kaynağı oluşturmuştur.

Örtülü *logrolling*, özellikle partilerin oluşumunda ve seçim programlarında olmak üzere pek çok düzeyde güçlüdür. Partiler doğaları gereği, işe yarayacak büyüklükte ve güçte bir aktivist grup oluşturmak amacıyla birbirlerini desteklemeyi kabul eden farklı çıkar gruplarının bir araya gelmesidir. Partilerin sık sık iç anlaşmazlıklar ve bölünmeler yaşaması bu ticari ortaklığın kanıtıdır. Partiler seçim programlarını hazırlarken de seçmenlerle oy ticaretine girerler. Politika paketlerini seçimlerde güçlü grupların ilgisini çekecek şekilde şekillendireceklerdir. Eğer en derinden destekledikleri politikalar halk arasında popüler değilse, parti üyeleri bu politikardan pek inanmasa bile, bunları seçmenlerin hoşuna gidecek popüler politikalarla dengeleyeceklerdir. Yani seçmenler popüler politikaları istiyorlarsa, popüler olmayanları da sunulan paketin bir parçası olarak kabul etmelidirler.

Aynı durum, ABD’li seçmen gruplarının yeni bir yol veya okul inşa etmek için kredi veya vergilerin artırılması gibi politikaları teklif edebildiği bir tür yerel referandum olan seçmen inisiyatifi girişimlerinde de görülür. Çoğu zaman, aynı teklifte birkaç farklı politika yer alır. Amaç, azınlıkları, diğer unsurların çoğuna karşı olsalar bile, kendileri için önemli olan belirli maddeleri elde etmek için tüm pakete oy vermeye teşvik etmektir.

YASAMADA LOGROLLING

Siyasi liderler göreve geldikten sonra, yasama organına gidecek yasa tasarılarına karar verirken de *logrolling* yaparlar. Kabinedeki bakanlar, bir meslektaşlarının yararına olacak yasa tekliflerini, bu tedbirden pek hoşlanmasalar bile, meslektaşlarının da durum tersine döndüğünde kabinede kendilerini destekleyeceği (genellikle dile getirilmeyen) varsayımıyla desteklemeyi kabul edebilirler. Yasama meclisine gelen hemen her tedbirin kendisi de, destekleyicileri azınlıkların desteğini satın alacak tavizler verdikçe veya ayrıntılar eklidikçe ve böylece sorunsuz bir şekilde geçmesini sağladıkça, muhtemelen örtülü *logrolling*’in nesnesi haline gelecektir.

Bu süreç zaman zaman absürd boyutlara ulaşabilir. Bunun bir örneği 2008 yılında sorunlu ABD bankalarını kurtarmak için alınan acil önlemdir. Tasarı ABD Kongresine ilk sunulduğunda sadece birkaç sayfa uzunluğundaydı. Ancak yasa koyucular, tasarı çok kritik olduğu ve mutlaka geçmesi gerektiği için, destek karşılığında her türlü talepte bulunabileceklerini biliyorlardı. Birçok oy takasının ardından 451 sayfa olarak ortaya çıkan tasarı, asıl amacıyla hiçbir ilgisi olmayan ancak çok sayıda çıkar grubunu satın alan birçok taviz içeriyordu. Bu tavizler arasında motor sporları kompleksleri için vergi indirimleri, yirmi yıl önce

Exxon Valdez petrol sızıntısından zarar gören balıkçılıkla uğraşanlar için vergi indirimleri, işe bisikletle gidenler için sübvansiyonlar yer alıyordu, Yünlü kumaş üreticileri için 148 milyon dolarlık vergi indirimi, rom endüstrisi için 192 milyon dolarlık tüketim vergisi iadesi ve çocuklar için tahta ok üretenler için 2 milyon dolarlık vergi avantajı gibi.

Bunun aksine Birleşik Krallık'ta bankaları kurtarmak için alınan acil önlemler parlamentodan üç günde geçmiştir. Bunun nedenleri Parti grupları sistemi, güçlü parlamento disiplini ve hükümetin büyük ölçüde parlamentonun içinden çıkmasıdır. Birleşik Krallık'ta milletvekillerinden, bir mevzuat parçasının tüm yönleriyle parti çizgisini desteklemeleri ve yönlendirildikleri şekilde oy kullanmaları beklenir. Dolayısıyla Birleşik Krallık'ta *logrolling* yapmak - imkansız olmasa da - daha zordur.

LOGROLLING'İN SONUÇLARI

Kamu Tercihi akademisyenlerine göre, *logrolling* kulağa tatsız bir faaliyet gibi gelse de, bazı durumlarda hem faydalı hem de verimli olabilir. Basit bir tek kişi - tek oy referandumunun yapamayacağı şekilde, bir konudaki farklı duygularını ortaya çıkarması açısından etkilidir. Bir konu hakkında tutkulu hisseden azınlık grupları, oy ticareti yoluyla - hatta açıkça para karşılığı oy satın alarak - tutkularının doğru bir şekilde kabul edildiğinden emin olabilirler.

Gerçek hayattan bir örnek vermek gerekirse, üç öğrenci oda arkadaşının, hiçbirinin tek başına karşılayamayacağı bir televizyonu ortaklaşa alıp almama konusunda oylama yaptıklarını düşünün. İçlerinden biri televizyon almak konusunda son derece istekli, ancak diğer ikisi buna çok az da olsa karşı. Eğer bir oylama yapılırsa, televizyon reddedilecektir; ancak bu grup içindeki duyguların niyetini yansıtır.

TV yanlısı öğrenci diğerlerinden birine evet oyu kullanması için para verirse ya da gelecekteki bir oylamada bu iyiliğe karşılık vermeyi teklif ederse, duyguların yoğunluğu yansıtılır ve grup TV'yi satın alır.

Oy ticareti, bir projenin (yeni bir yol gibi) bir bölgeye sağlayacağı faydaların maliyetini aştığı durumlarda da olumlu olabilir ki bu durumda projenin devam etmesi makuldür, ancak seçmenlerin geri kalanı asla kullanmayacakları bir şey için daha yüksek vergi ödemek istemedikleri için engellenir. Bu tür projeler faydalı olsa da, demokratik bir sistemde bu projeleri hayata geçirecek olan sadece oy ticaretidir.

Gordon Tullock, bu durumu tasvir etmek adına dokuz seçmenin her birine 1 pound'a malolacak ancak bu seçmenlerden birisine 15 poundluk bir fayda sağlayacak bir tasarını örnek verir. Sekiz kaybeden ve sadece bir kazananla, 15 sterlinlik toplam fayda 9 sterlinlik toplam maliyetten fazla olmasına rağmen oylama aleyhte sonuçlanacaktır. Ancak sekiz kişiden her biri benzer girişimlerden fayda sağlayacaksa, birbirlerinin projelerini desteklemeleri mantıklı olacaktır ve hepsi fayda sağlayacaktır.

Ancak *logrolling* olumsuz sonuçlar da doğurabilir. Varsayalım ki fayda sadece 7 sterlin, vergi ise hala 1 sterlin olsun. Burada her bir seçmen, diğer dört proje için oy takası yaparak çoğunluğu sağlayabilir, bu da seçmene 7 sterlinlik kişisel kazanç için toplamda sadece 5 sterline mal olur. Bu durumda, her bir projenin toplam maliyeti 9 £ iken toplam faydası sadece 7 £ olmasına rağmen her bir proje devam edecektir.

LOGROLLING'LE İLGİLİ DİĞER PROBLEMLER

Uygulamada bir olumsuz etki çok yaygındır: *logrolling*, büyük bir demokrasinin vergi mükelleflerini, siyasi destek sa-

tın alan ancak finansal maliyetlerine değmeyen çok sayıda *logrolling* işleminin maddi yüküne maruz bırakır. ABD’de bu şekilde büyük ölçüde savurgan projelerin kabul edildiği böyle projeler için bir isim bile vardır: domuz fıçısı siyaseti (pork barrel politics). Temsilcilerin sert ya da niyetsiz azınlıkları satın almaya hevesli olmaları, potansiyel maliyet ve israfı daha da arttırmaktadır. Bir yandan, *logrolling*, bir azınlığın bir konudaki duygu gücünün basit bir oy pusulası kullanılarak elde edilemeyecek ölçüde yansıtılmasını sağlar. Öte yandan bu durum, azınlıkların örgütlenmeleri ve kendilerine fayda sağlayabilecek ancak topluma geniş çaplı maliyetler yükleyecek projelere desteklerini etkili hale getirmelerinin de önünü açmaktadır.

Satın alınacak çok sayıda azınlık olduğunda, yasa teklifleri 2008’de olduğu gibi devasa torba yasalara dönüşebilir. Hatta bu tasarılar o kadar büyüyebilir ki, yasa koyucuların bırakın anlamayı, okumaya bile vakitleri olmayabilir. Ve böyle bir önlem her geçtiğinde, birçok yeni proje yaratarak hükümetin genişlemesine, hatta aşırı genişlemesine, yol açar.

O halde *logrolling* en iyi ihtimalle azınlıklara demokrasilerde söz hakkı veren demokratik, katılımcı ve istişari bir sürecin parçasıdır. Ancak aynı zamanda çoğu zaman şeffaf değildir, siyasi çıkarlar tarafından domine edilir ve muhtemelen halka maliyet yükler. En kötü ihtimalle, oyların para ya da iltimas karşılığında satıldığı düpedüz yolsuzluklara dönüşebilir. Bazen çizginin nereye çekilmesi gerektiğini bilmek zordur.

LOGROLLING’İ KONTROL ALTINDA TUTMAK

Logrolling yaygın olarak uygulansa da kontrol altına alınabilir. Her mevzuu tek tek görüşmek, toplu oylamalardan ziyade tek tek oylamalar olmaları hasebiyle *logrolling*’i nis-

peten zorlaştırır. İki meclisli bir yasama organı, özellikle de her meclis farklı bir esasa göre seçiliyorsa, oy ticaretinin zorluğunu artırırken sonuçlarının tahmin edilmesini daha az kesin hale getirdiğinden *logrolling*’i de az da olsa caydırır. Başkanın veto hakkı da, oy ticaretinin zorluğunu ve belirsizliğini daha da arttırmaktadır.

Bununla birlikte, ABD anayasası tüm bu unsurlara sahip olsa da, *logrolling* Amerikan siyasetinin önemli bir parçası olmaya devam etmektedir. Özellikle de üyelerin iki yılda bir seçime girdiği ve nispeten küçük bölgeleri temsil ettiği Temsilciler Meclisi’nde güçlü görünmektedir. Bu durum onları sürekli seçim baskısı altında bırakmakta, bu da sürekli oy ticareti ve koalisyon kurmayı yeniden seçilmeleri için kritik hale getirmektedir. Başkanlar da, her dört yılda bir seçime girdikleri için epey başarılı *logrolling*’cilerdir. Üyeleri her 6 yılda bir seçilen Senato’da seçim baskısı daha azdır ve daha az *logrolling* yapılıır.

Mamafih, *logrolling*’in tek kalıcı panzehiri, muhtemelen hükümetlerin büyüklüğünü ve dolayısıyla *logrolling*’den elde edilebilecek potansiyel kazançları küçük tutan bir dizi kısıtlamadır.

SİYASİ KAZANÇLAR: RANT ARAYIŞI

KAMU TERCİHİ TEORISİNDEKİ PEK ÇOK ÖNEMLİ GÖRÜŞ gibi, rant arayışı fikri de ilk olarak 1967'de Gordon Tullock tarafından ele alınmış, ancak bu terimin kendisi birkaç yıl sonra Anne Krueger tarafından kullanıma sürülmüştür.

Sıradan insanların çoğu rantı, toprak veya diğer kaynakların sahibine yapılan bir ödeme olarak düşünür. Sahibinin bunun için pek bir şey yapmasına gerek yoktur. Ekonomistlerin, ekonomik rantı normal rekabetçi seviyeleri aşan getiriler olarak tanımlayan daha teknik bir tanımı vardır; ancak sıradan düşünce tarzı bir şekilde rant arayışı kavramının özünü özetlemektedir.

Piyasa koşullarında, rekabetle karşılaşmayan bir tedarikçi - örneğin bir köydeki tek bakkal - rekabet eden bir tedarikçiden daha yüksek fiyatlar talep edebilir (ve daha kötü bir hizmet sunabilir). Ancak bu yüksek karlar diğer potansiyel bakkalların dikkatini çeker, onlar da bir dükkan açıp ilk bakkalla rekabet etmekte özgürdürler. Bu rekabetin sonucu olarak eski tekel bakkal, işine devam edebilmek

için fiyatları düşürmek ve hizmeti iyileştirmek zorunda kalır.

Siyasette işler epey farklıdır. Aşırı kar elde etme fırsatları ancak siyasi otoritenin piyasaya yeni girenlerin rekabet etmesini zorlaştırarak ya da imkansız hale getirerek bu fırsatları yarattığı durumlarda ortaya çıkar. New York taksilerinin sayılarını 13.000 ile sınırlayan düzenleme buna iyi bir örnektir - bu sayı büyük buhran döneminde bile çalışan taksi sayısının yarısından azdır. Yeni rekabet yasaklandığı için taksi şoförleri daha fazla para kazanıyor ve New Yorklular taksiler için normalde ödeyeceklerinden daha fazla para ödüyor ve daha uzun süre bekliyorlar. Yakın zamanda New York'ta bir taksi ruhsatının 1 milyon dolara el değiştirmesi, şu anda korunmakta olan rantın büyüklüğünü göstermektedir.

Hükümetler genellikle eğitim ya da posta sistemi gibi hizmetlerin sağlanması konusunda kendilerine tekeller yaratırlar. Eski zamanlarda hükümdarlar dostlarına ve saray mensuplarına tuzdan sabuna, mumdan nişastaya, kağıttan tatlı şaraba kadar çeşitli mallar üzerinde açık tekeller tahsis etmişlerdir. Günümüzde işler daha su altından yürütülür, ancak hükümetin meslekleri (muhasibeciler, dişçiler ve hatta kuaförler ve manikürcüler gibi) lisanslaması, ithal mallar üzerindeki kotalar ve tarifeler ve arazi kullanımına ilişkin planlama kuralları gibi uygulamalar eliyle rekabeti azaltmaya ve boğmaya ve çeşitli kayırılan gruplara tekel karı, yani 'rant' sağlamaya hizmet eder.

RANT ARAYIŞININ CAZİBESİ

Rant arayışı, belirli grupların devleti kendilerine bu tür değerli tekeller veya yasal ayrıcalıklar vermeye ikna etme girişimidir. Eğer rant arayışları başarılı olursa, bu tür fayda

lar genel halktan bu ayrıcalıklı gruplara önemli bir servet transferine yol açabilir. Tüketiciler ve vergi mükellefleri tekel fiyatlarının bir sonucu olarak mali bir kayba uğrarlar, ancak aynı zamanda katlanmak zorunda oldukları azalan seçenek ve düşük kalite açısından da kaybederler.

Tullock, başarılı bir rant arayışından elde edilebilecek potansiyel kazançların aslında o kadar büyük olduğuna dikkat çekmiştir ki, grupların bunları elde etmek için çok fazla zaman, çaba ve para harcaması son derece mantıklıdır. Mesela yerel araba üreticileri yasa koyucuları araba ithalatına kota veya vergi koymaya ikna edebilirlerse bu işten kazançları milyarlarca olabilir. Bu durumda bu spesifik sonuca ulaşmak için lobiciliğe milyonlar harcamalarına şaşmamak gerekir.

Ancak Tullock'un da belirttiği gibi, tüm bu pahalı lobicilik faaliyetleri üretim sağlamaz ve ekonomi için tam bir kayıptır. Birçok yetenekli insanın zamanı, çabası, parası, becerisi ve girişimcilik faaliyeti boşa harcanmaktadır. Rant arama faaliyeti toplum için hiçbir değer üretmez. Tek yaptığı, hangi çıkar gruplarına hangi tekel ayrıcalıklarının verileceğini belirlemektir.

Tullock'un rant peşinde koşan grupların yasa yapma sürecini kendi lehlerine çevirmek için büyük kaynaklar harcayacağı -ya da bir bütün olarak toplum açısından israf edeceği- gözlemi, ana akım iktisatçıların 'refah ekonomisi' fikirlerine gerçek bir darbe vurmuştur. Kolektif tercihlerin 'piyasa başarısızlığını' düzeltebileceğine ve genel refahı artırabileceğine inanıyorlardı ama kolektif karar alma süreçlerine çok az kafa yoruyorlardı ve politikanın aydınlanmış kamu görevlileri tarafından genel çıkarlar doğrultusunda rasyonel bir şekilde oluşturulacağını varsayıyorlardı. Ancak Tullock'un feraseti, kamu politikası sürecinin piyasadan

üstün olması bir yana, rant arayışının kamu kararlarını büyük ölçüde çarpıttığını ve bunun karşılığında piyasaları çarpıttığını ve rekabeti belirli gruplara fayda sağlayacak ancak genel topluma önemli ölçüde zarar verecek şekilde azalttığını açıkça ortaya koymuştur.

MALİYETLER VE ÇARPITMALAR

Rant arayışının etkilerinin diğer insanlara maliyet yüklemesinin birçok yolu vardır. Örneğin, bir yüksek teknoloji sanayi grubunun araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde vergi indirimini için başarılı bir şekilde lobi yaptığını varsayalım. Bu fikir, ülkeyi teknolojiye üst sıralarda tutmanın ve diğer ülkelerdeki insanların satın almak isteyeceği yeni yüksek teknoloji ürünlerinin geliştirilmesini teşvik etmenin bir yolu olarak sunulabilir. Hakikaten böyle bir etkisi de olabilir.

Ancak, aynı şekilde, şirketlerin zaten yapacakları araştırma ve geliştirmeyi daha ucuza yapmalarını da sağlayabilir. Vergi indirimini aynı zamanda vergi sistemini de çarpıtarak kaynakları araştırma ve geliştirmeye çekmekte ve bu kaynakların daha verimli kullanılabileceği diğer yerlerden uzaklaştırmaktadır. Daha düşük vergi beklentisi, firmaların sadece bu avantajdan yararlanmak için gerçekte öyle olmayan faaliyetleri 'araştırma ve geliştirme' olarak sınıflandırmasına da neden olabilir.

Bu arada, Hazinesinin bu faaliyetlerden gelir elde edememesi, harcama seviyelerini korumak için hükümetin başka yerlerden daha fazla para toplaması gerektiği anlamına gelmektedir. Yani diğer insanların vergilerinin artması gerekecektir. Bu sadece onlar için kötü bir durum değildir; yüksek vergi oranları aynı zamanda daha fazla insanı (yasal olarak) vergiden kaçınmaya ya da (yasadışı olarak) vergi

kaçırmaya teşvik eder. Ve vergi oranları yükseldikçe, daha fazla insan kendi yüklerini düşük tutmak için özel boşluklar veya imtiyazlar için kampanya yürütecektir. Eğer başarılı olurlarsa, bu durum ekonomik faaliyetleri daha da bozarak kaynakları müşteri hizmetlerinden vergi kaçırmaya çekecek ve aynı döngüyü tekrar başlatacaktır.

Benzer sorunlar, (çıkar) grupları bir sübvansiyon için başarılı bir kampanya yürüttüğünde de ortaya çıkar. Diyelim ki biyoyakıt üreticilerine devlet hibe veriyor. Bu da daha fazla ekonomik faaliyeti biyoyakıt üretimine çeker. Yakıta dönüştürülebilir mahsullere olan ek talep, fiyatlarını yükseltecek ve gıda fiyatları artarak yaşam maliyetini artıracak, bu da en yoksul insanları daha fazla etkileyecektir. Bir kez daha, maliyetler dağınıktır ve şeffaf değildir ve faydalar iyi tanımlanmış çıkarları olan belirli çıkar gruplarının faydasına yoğunlaşmıştır.

Ya da yine (çıkar) grupları devlet refah sistemi aracılığıyla kendilerine fayda sağlamaya çalışabilirler. Örneğin düşük gelirli hanelere nakit yardımlar yapılıyorsa, gelir sınırının hemen üzerinde olanlar sınırın yükseltilmesi için kampanya yürüterek kendilerini çok daha iyi duruma getirebilirler. Diğerleri ise hak sahibi olabilmek için kendilerini gerçekte olduklarından daha kötü duruma düşürmeye ya da kendilerini daha kötü durumda göstermeye çalışabilirler.

MALİYET MUHASEBESİ

Nobel ödüllü ekonomist Milton Friedman'ın da belirttiği gibi, bir fabrika inşa etmek potansiyel olarak halkın zenginliğine katkıda bulunurken, New York'ta bir taksi plakası satın almak bunu yapmaz. Kamu sektörünün büyüklüğü arttıkça ya da vergi ve düzenleme yapısı karmaşıklıktıkça,

rant arayışı için fırsatlar da artar - dolayısıyla bu potansiyel kayıp da o kadar büyük olur.

Şirketler, bireyler ve gruplar, neredeyse başarılı olmaları halinde elde edecekleri 'rant' kadar rant arayışına yatırım yapmaya hazır olabilirler. Rant arayışının ekonominin diğer bölümlerinden kaynak çeken bir maliyeti vardır - genellikle belagati kuvvetli, eğitilmiş ve üretken insanlar da bu maliyetlerdendir. Bu maliyetin yanı sıra başarılı rant arayışından kaynaklanan ekonomik refah kaybının bir sonucu olarak, faaliyetin toplam maliyeti muazzam boyutlara ulaşabilir. 2000'li yılların başında yapılan bir çalışmada, ABD'de çıkar gruplarının rant arayışı için yaptıkları harcamaların birkaç yüz milyon dolar olduğu tahmin edilmiştir. Faturayı kabartan bir başka şey de rant arayışının bir kumar olması ve bu kumarın karşılığını alıp alamayacaklarıdır. Birçok kumarbaz gibi rant arayanlar da kendilerini başarılı olsalar bile bu çaba için gerçekte geri aldıklarından daha fazlasını harcarken bulurlar.

Rant arayışının halkın geri kalanına yüklediği mali yükün de yıpratıcı bir etkisi vardır. Eğer insanlar kendi emekleriyle elde ettikleri kazançlarının, tasarruflarının ve sermayelerinin rant peşinde koşanlar tarafından (vergiler ya da tekel fiyatları yoluyla) ellerinden alınabileceğini düşünürlerse, en baştan çok çalışmaya ve tasarruf etmeye daha az istekli olacaklardır. Servet yaratmaya daha az yatırım yapacaklar, firmalar finansman sıkıntısı çekecek, üretim daha düşük olacak ve yine ahali daha kötü bir duruma düşecektir.

SİYASİ MALİYETLER

Rant arayışı siyasi süreci de yozlaştırır. Rant arayışı yoluyla büyük menfaatler elde etme ihtimali, grupları bunu gerçekleştirmek için oy ve destek takası yapmaya teşvik eder.

Rant arayanların kendilerine fayda sağlayacak imtiyazlara duydukları derin ilgi ve bunları elde etmek için harcamaya hazır oldukları zaman ve enerji; lobiciliğin neden bu kadar büyük bir iş kolu olduğunu ve siyasetçilerin neden bu kadar çok tekel, düzenleme ve imtiyaz tahsis edip durduklarını açıklamaya yardımcı olur. Aynı zamanda bu tür ayrıcalıkların, münasebetsiz ve verimsiz oldukları ve reforma ihtiyaç duyulduğu açıkça görüldükten sonra bile neden uzun süre yürürlükte kalma eğiliminde olduklarını da açıklar.

Devletin gücü ne kadar büyükse, rant arayışı için o kadar fazla fırsat vardır ve çıkar grupları lobi yaptıkça politikacıların sahip olduğu güç de o kadar artar. Politikacılar sadece kendilerine lobi yapan rant arayışçılara ayrıcalıklar tanıyabilmenin getirdiği statüden değil, aynı zamanda başkalarını olumsuz kararlarla tehdit edebilme yeteneklerinden de kazanç sağlarlar. Zaman zaman bu güç, politikacıların ve yetkililerin rüşvet veya kişisel iyilikler karşılığında belirli çıkar gruplarına özel ayrıcalıklar tanınması ve kendilerini desteklemeyenlerin önüne yasal engeller koymasıyla düpedüz yolsuzluğa yol açabilir.

Rant arayışının hem rant arayanlara hem de politikacılara sağladığı büyük potansiyel kazançlar ve azınlıktaki kazanç sahiplerinin yoğunlaşmış çıkarları ile çoğunluktaki halkın güçsüzlüğü arasındaki dengesizlik, rant arayışının demokratik sistemlerde neden kangren haline gelmediğini merak ettirebilir. Ne yazık ki, kanıtlar hastalığın vücuda yayıldığını gösteriyor.

SIYASETÇİLER İÇİN HESAP VAKTİ

YASA KOYUCULARA, NEFRET ETMEYİ ÇOK SEVDİĞİMİZ tüm o temsilcilere ve milletvekillerine, neden ihtiyacımız var? Bunun ana nedeni çok açık: pratiklik. Gelişmiş ülkelerin her gün karşı karşıya kaldığı toplu kararların çokluğu, herkesten her konuda sandığa gidip oy kullanmasını beklemeyi çok zor ve yorucu hale getirecektir. Halkın tüm bu konular hakkında araştırma yapacak ve görüş oluşturacak zamanı ve ilgisi de olmayacaktır.

Bu doğrultuda meseleleri anlama, yargıda bulunma ve karar alma işini daha küçük, daha yönetilebilir bir gruba, profesyonel yasa koyucularımıza devrederiz. Görüşlerimizi temsil etmeleri ve bizim adımıza karar almaları için onların dikkatlerine ve muhakemelerine güveniyoruz. Bu da kararların çok daha az zaman, çaba ve para harcanarak alınabileceği anlamına geliyor.

YASA KOYUCULAR VE BİZ

Peki yasa koyucular görüşlerimizi mükemmel bir şekilde temsil ediyor mu? Ekonomi akademisyenleri böyle düşü-

nüyor olabilir, ancak sıradan insanların çoğu (ve politikacıların kendileri) bu konuda çok daha az saf olacaktır. Kamu Tercihî akademisyenleri, yasa koyucuların da bizlerden farklı olmadığını söylüyor: Onların da kararlarını kaçınılmaz olarak etkileyen kendi çıkarları ve görüşleri vardır.

Kamu Tercihî ilkeleri yasama organlarında seçimlerde olduğu gibi aynı şekilde geçerlidir. Özellikle çok partili sistemlerde, farklı partiler yasama organında pazarlık yapmak ve koalisyonlar oluşturmak zorunda kalabilir. Çıkar grupları yasa koyucular üzerinde doğrudan lobi baskısı uygularlar, bazen buna hayati önem taşıyan mali destek de dahildir. Ve *logrolling* hemen hemen her yasama organında büyük bir etkidir.

Dolayısıyla yasa koyucuların çıkarlarının seçmenlerinin çıkarlarıyla tamamen örtüşmesini beklememeliyiz. Gerçekten de, iktidara gelmeye en hevesli kişiler genellikle iktidarı genel kamu çıkarlarından ziyade kendi çıkarları ya da dostlarının ve hiziplerinin çıkarları için kullanmak isteyen kişilerdir. Doğrudur, halk seçimlerde oy vererek politikacıları dizginleyebilir; ancak bu kontrol çok zayıftır. Seçimler çok önemlidir, insanlar bir dizi farklı politika için oy kullanacaktır ve temel seçim konularını dikte edebilenler ya da seçim tarihini belirleyebilenler sonuç üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bu arada seçmenler, kendi oylarının çok az önem taşıdığını bilirler ve anketler, hükümet faaliyetlerinin maliyetlerini büyük ölçüde hafife aldıklarını ve dolayısıyla bunların önemini küçümsediklerini, bunun da genellikle seçimlere katılımın çok düşük olmasına yol açtığını göstermektedir. Bu mesele, birçok Kamu Tercihî akademisyeninin, özellikle Virginia Okulu'ndakilerin, devletlerin anayasal ve yapısal reformlarla nasıl sınırlandırılabilceği sorusuyla bu kadar ilgilenmelerinin bir nedenidir.

SİYASETÇİLERİN SİYASİ GELİRLERİ

Gösterildiği gibi, Black ve Downs'a kadar uzanan Kamu Tercihî'nin temel görüşlerinden biri, politikacıların ve siyasi partilerin politika konularında aldıkları pozisyonlarda 'oy güdüsünün' kilit rol oynadığıdır. Muhalefet politikacılarının olaylar üzerinde bir miktar etkisi olabilir, ancak gerçek bir etkiye sahip olmak için iktidarda olmaları gerekir. İktidara gelmek için de seçilmeleri gereklidir. Başka bir deyişle, oy almak onlar için önemli derecede elzemdir. İktidarı herhangi bir kötü niyetten ziyade insanlığa fayda sağlamak için isteyebilirler, ancak yine de temel hedefleri oy toplamak olmalıdır.

Politikacılar oy toplamak için, Chicago Okulu'nun rakip çıkarlar arasında, örneğin, yasa talep eden lobi grupları ile nihayetinde bunun bedelini ödeyen vergi mükellefleri ve tüketiciler arasında, 'komisyoncu' olarak tanımladığı kişiler olmak zorundadır. Aldıkları 'aracılık ücretleri' oylardır; ancak bunda başarılı olurlarsa, başka türden birçok 'siyasi gelirin' de tadını çıkarabilirler. Cömert kampanya katkıları; makamın statüsü ve avantajları; kamu görevlilerinin ve halkın hürmeti; popüler davaları desteklemenin getirdiği kamuoyu ilgisi; harcamaları ve istihdamı kendi bölgesine yönlendirme gücü olabilir.

Bunun parasal sonuçları da olabilir. Statü, siyaset sonrası kazançlı kariyer beklentisini de beraberinde getirir. Hatta lobicilerden veya hükümet müteahhitlerinden nakit veya iltimas şeklinde rüşvet bile alınabilir. Ancak bir politikayı yolsuz bir anlaşmayla rüşvet karşılığında satmanın, bir *logrolling* anlaşması için satmaktan farklı ya da daha kötü olup olmadığı tartışmalı bir konudur.

OY GÜDÜSÜNÜN TEHLİKELERİ

Politikacıların oy güdüsünün piyasadaki girişimcilerin kar güdüsünden biraz farklı olduğu düşünülebilir. Biri halka istediklerini vererek para toplamayı amaçlarken, diğeri aynı şekilde oy toplamayı amaçlar. Ancak yine de piyasa tercihlerinin gönüllü olduğunu, siyasi tercihlerin ise bir zorlama unsuru gerektirdiğini unutmamalıyız. Ve politikacıların toplamaya çalıştığı oylar geniş halk kitlelerinin görüş ve tercihlerini yansıtmayabilir.

Örneğin, politikacılara ödenen ‘ücretlerin’ boyutu bir dereceye kadar ‘müşterilerinin’ kararlarının ve görevde geçirdikleri sürenin ne kadar kalıcı olacağını düşündüklerine bağlı olacaktır. Ancak en iyi ödeme yapan müşteriler, bilgisiz ve dağımık halk kitlelerinden ziyade, ortak çıkarları olan küçük gruplar olacaktır. Bu nedenle, politikacılar iyi örgütlenmiş, sesi yüksek çıkan çıkar gruplarının taleplerine odaklanır ve çoğu zaman onlara boyun eğler. Belki de ilgisiz ve bilgisiz halkı karara uymaya ikna edebileceklerini hesaplarlar.

Oy güdüsü başka sorunları da beraberinde getirir. Örneğin, politikacılar, ülke geneli için kötü bir değer temsil ettiğini bilseler bile, kendi bölgelerindeki hükümet harcamalarını desteklemek için güçlü bir arzuya sahiptirler. Meslektaşlarının bölgelerinde eşit derecede kötü projeleri destekledikleri *logrolling*, bu zararı daha da geniş bir alana yayabilir. Birçok farklı gruptan oy toplamak için tasarlanan torba yasalar da aynı savurgan etkiye sahip olabilir.

Bir başka sorun da seçimlerden önce yapılagelen seçim rüşveti verme uygulamasıdır. Siyasetçiler, çeşitli popülist tasarımları destekleyerek oy istemekte, ancak bu tasarımlar için gerekli paranın nereden geleceğini açıklamamaktadırlar. Ancak seçimden sonra vergilerin artması gerektiği

ortaya çıkar. Ve öyle görünüyor ki siyasi partiler seçimlerde biraz daha merkez partisi hale geliyorlar, çünkü merkez etrafında kümelenmiş seçmenlerin daha fazlasını almaya çalışıyorlar ve halka daha az seçenek kalıyor.

Kamu harcamalarının belirli gruplara odaklanması kolaydır, bu da onların oylarına talip olmayı kolaylaştırır. Devlet ne kadar büyükse, ne kadar güçlüyse ve parası ne kadar çoksa böylesi grupları kayırmak çok daha kolay hale gelir. Ancak bu iltimas ağı ne kadar büyürse, geniş halk kitlelerinin çıkarlarını yansıtmaya olasılığı da o kadar azalır. Devlet ne kadar büyük, karmaşık ve güçlü hale gelirse, rüşvet ve komisyonların kapsamı da o kadar genişler.

LİDERLERİMİZİ DİZGİNLEMEK

Elbette, halkın siyasetçilerini en azından zayıf bir şekilde kontrol edebildiği seçimlerin kısıtlayıcılığı devam etmektedir. Medya da açık yolsuzlukları ortaya çıkarabilir. Buna ek olarak, makamını kaybetme korkusu hükümetlerin güç ve para konusunda tamamen kaygısız olmalarını engellemek için yeterli olabilir: sonuçta muhalefet seçilirse, aynı güç ve para onlara karşı kullanılabilir.

Ancak bu kısıtlamalar zayıf kalmaktadır ve başta Virginia Okulu’ndakiler olmak üzere birçok Kamu Tercih akademisyeni, anayasal kuralları yasa koyucularımızı kısıtlamanın en iyi yolu olarak görmektedir. Örneğin, kurumsal kurallar görevdeki kişileri kayırıyorsa, politikacıların güçlerini kötüye kullanmaları, görevde uzun süre kalmayı beklememelerine göre daha olası olabilir. Dönem sınırlamaları ve yasama meclisine aday seçmek için açık ön seçimler siyasi partilerin gücünü ve aday atama hakkını azaltabilir. ABD’deki kuvvetler ayrılığı sistemi, *logrolling* ve özel çıkar gruplarıyla yapılan anlaşmaların kalıcı olmasını hüküme-

tin başka bir kanadı tarafından bozulabileceği için, biraz daha zorlaştırmaktadır. Ancak aynı şekilde, ABD’de meclis komisyonları *logrolling* meselelerini halletme yetenekleri sayesinde ters yönde çalışmaktadır.

ABD’de başkan, kongre tekliflerini veto etme yetkisi de dahil olmak üzere önemli bir güce sahiptir. Bu da *logrolling* alışverişini ve özel çıkarlara yönelik uygulamaların bozulma ihtimalini arttırmaktadır: Tasarı Kongre’ye geri gönderildiğinde aynı tasarıyı yasalaştırmak için daha büyük bir çoğunluk gerekmektedir, bu da küçük azınlık gruplarının özel çıkarlarını bastırmalarını zorlaştırır. Bu da lobiciliği daha riskli ve daha az etkili hale getirir. Ayrıca başkanın, belirli bir coğrafi bölgedeki insanlar gibi küçük azınlıkları genel tüketiciler ve vergi mükelleflerine tercih edebilecek yasalar üzerinde daha geniş ulusal çıkarları savunmasına olanak tanır. Ancak aynı şekilde, güçlü ve icracı başkanlar yeteneklerini ve güçlerini kullanarak anayasal kısıtlamaları aşabilir ve kendi *logrolling* girişimlerini başlatabilirler.

Yargı da benzer şekilde siyasetçileri dizginleyebilir ve onların hukukun ya da genel kabul görmüş adalet kurallarının dışında hareket etmelerini engelleyebilir - yasama organında kabul edilen yasa bu daha derin kavramlarla çelişse bile. Ömür boyu atamalar ve yargıçların siyasi olmayan yöntemlerle seçilmesi, yargıya yasa koyuculardan bağımsızlık kazandırabilir ve yargıçları yasama organıyla çelişmeye daha meyilli hale getirebilir, bu da hükümetin siyasetçilerinin iş bitiricilik kabiliyetlerini azaltır. Ancak yargıç atamalarının siyasi bir süreç içerisinde yapıldığı durumlarda, yargıçların siyasi olması, veya bağımsız görünen ancak bağımsız olmayan ‘gizli’ adayların atanması, ya da her iki tarafın da desteğini alan merkezci adayların gerçekten bağımsız olan yabancılara göre atanması, daha olasıdır.

Her halükarda, yargıçların ülkedeki mevzuatı kolayca iptal edebilmelerinin bir sınırı vardır. Asıl işlevleri yasayı muhafaza etmektir. Bunu yaparken de kendilerini, kişisel çıkarları toplumun genelinin çıkarlarını yansıtmayan politikacılar tarafından yapılan yasal pazarlıkları uygularken bulabilirler.

BÜROKRATLARI MOTİVE ETMEK

SİYASİ SÜRECİN BİR DİĞER ÖNEMLİ PARÇASI DA BÜROKRASİDİR: bakanlıklarda, şubelerde, kamu kurumlarında ve yerel yönetimlerde çalışan memurlar ve diğer kamu görevlileri. Bu görevlilere yasa koyucuların kararlarını pratik eyleme dönüştürmek ve geniş politikaları münferit vakalara uygun şekilde uygulamak için ihtiyaç vardır. Tabii yine de, kendi kişisel çıkarlarının araya girmesine izin vermek yerine bunu tarafsız bir şekilde yapmaları konusunda onlara ne kadar güvenebiliriz?

Pek çok Kamu Tercih akademisyenine göre pek güvenemeyiz. Kendisi de eski bir Dışişleri Bakanlığı memuru olan Gordon Tullock ilk zamanlarında, bürokrasideki deneyimleri üzerine bir makale yazmıştır. Bu makale, hükümet bürokratlarının devlet sektörünün boyutunu ve kapsamını genişletmek konusunda güçlü bir çıkarı olduğuna dair bir teori geliştiren James Buchanan'ı epey etkilemiştir. Virginia Okulu'ndan bir başka yazar, William A. Niskanen, kamu görevlileri için büyük bir motivasyon kaynağının kendi bütçelerinin büyüklüğü olduğunu öne sürerek konu-

yu ele almıştır, zira bu beraberinde pek çok kişisel fayda getirmekteydi.

Bu durum, geleneksel refah ekonomistlerinin düşünceleriyle taban tabana zıttır; bu yaklaşımda bürokratların tarafsız ve kamu yararını gözetken kişiler oldukları ve tarafsız bir şekilde yönetmekle yükümlü oldukları mevzuatın amacını takip ettikleri varsayılır. Kamu Tercih görüşünde, rasyonel seçim herkes kadar bürokratlar için de geçerlidir: yetkilerinin ve kurumsal yapılarının sınırları dahilinde, kişisel hırslarını maksimize etmeye çalışırlar. Tabii ki işlerini iyi yapmaya ve kamuya ihtimamla hizmet etmeye çalışabilirler; ama geri kalanımız gibi gelir, servet, kolaylık, kadro, kıdem, tatil, rahatlık ve onların durumuna özel takdir yetkisi ve hürmet görmeyi de arayabilirler.

Bürokraside, kısmen kamu görevlilerinin çıktılarının tanımlanmasının zor olması nedeniyle, bu tür kendine hizmet eden eylemler için geniş bir alan vardır. Başarının maddi kâr ya da zararla ölçüldüğü piyasa üretiminin aksine, kamu görevlilerinin performansını izlemek zordur, çünkü bu performans genellikle belirsiz hedeflere dayanır - kötü tanımlanmış 'kamu yararı' gibi. Dolayısıyla bürokratların da kendi hedeflerinin peşinden koşmak için zaman ayırmaları şaşırtıcı olmamalıdır. Gerçekten de özel işletmelerde çok tartışılan bir asil-vekil sorunu vardır. Nihayetinde, asillerin (hissedarların) vekillerden (yönetimden) hesap sorması için mekanizmalar vardır: hisse satışı, devralmalar, yeni yönetim kurullarının atanması, yeni kurumsal yönetim biçimlerinin geliştirilmesi ve piyasada daha iyi yönetilen firmalarla rekabet yoluyla. Bu mekanizmalar mükemmel bir şekilde işlemese de asılların (seçmenlerin) vekillerden (bürokratlardan) hesap sorma mekanizmalarından çok daha etkilidir.

MEMURLAR VE BÜTÇELER

Bürokratların gerçekte neyin peşinde koştukları konusunda Niskanen, bütçe maksimizasyonunun makul bir ölçü sağladığını öne sürmüştür. Bu, piyasa bağlamında kâr hedefine bir yaklaşımdır. Ayrıca iş güvencesi, terfi olanakları, maaş artışları gibi büyük ve büyüyen bir bütçeyle birlikte gelen diğer tüm şeyler için de basit bir gösterge sağlar.

Bürokratlar bu menfaatlerin peşinde koşarken, siyasi sürecin diğer çıkar grupları gibi birer aktördürler ve bedavacılık sorunları yoktur çünkü grupları o kadar iyi tanımlanmıştır ki lobicilik faaliyetlerinin faydalarını kolayca kendilerine yontabilirler.

Elbette bütçeleri için politikacıların desteğine ihtiyaç duyarlar. Ancak Niskanen'e göre bütçe nasıl belirlenirse belirlensin, bu bütçe içinde kendi faydalarını azami düzeye çıkarabilirler. Bütçe koşulları kolaysa, yeni işlevler üstlenebilir ve artan üretimle başa çıkmak için daha fazla para talep edebilirler. Sıkışık koşullarda ise çıktılarını sınırlayabilir ve paranın projelere harcanmak yerine kendilerinde kalmasını sağlayabilirler.

Niskanen'e göre her iki durumda da bürokratlar, kendilerini ortalama bir seçmenin ya da siyasetçinin isteyebileceği boyut ve ölçüden ötesinde genişletmeyi başarırlar. Bürokratların para tasarrufu söz konusu olduğunda hiçbir kişisel çıkarı yoktur ve yeni iş akışları ve sosyal programlar icat etmek için oldukça isteklidirler. Ayrıca bürokratlar, bürokratik maliyet başlangıçtaki beklentilerinin çok ötesine geçse bile, politikacıların taahhüt ettikleri bir politikadan geri adım atmalarının zor olduğunu bilirler. Bu da yine bürokrasiye yasama organı üzerinde hatırı sayılır bir pazarlık gücü verir.

Bürokratlar bütçe kesintilerine vatandaşa yönelik önemli hizmetleri kesmekle tehdit ederek de direnebilirler: Gordon Tullock, uygulanan bütçe kesintilerine ABD'deki tüm sınır kapısı gümrük denetçilerini işten çıkararak yanıt veren, ancak başka hiçbir birimde hiç kimseyi işten çıkarmayan Federal Gümrük Servisi'nden bahseder.

BÜROKRATİK GÜCÜN KAYNAKLARI

Mevzuatın genelde muğlak olması bürokratlara geniş bir takdir yetkisi verir. Bazı Kamu Tercih akademisyenleri, politikacıların bu durumdan hoşlandıklarını öne sürmektedir: göreve gelmeleri halinde siyasi rakiplerinin kolayca bozabileceği ayrıntılı yasalar çıkarmak yerine, muğlak yasalar çıkarmayı ve bunları uygulamak için kendi kendini koruyan kurumlar kurmayı tercih etmektedirler. Sebebi ne olursa olsun, yasadaki bu geniş belirsizlik alanı bürokratlara kendi çıktılarını tanımlamak ve ardından buna uygun bütçeler talep etmek için bolca alan sağlar.

Niskanen'e göre, iş adamları iyi bilgilendirilmiş müşterilerin ve analistlerin incelemesine maruz kalırlar, ancak bürokratlar böyle değildir. Bürokratların kendi özel alanları hakkında ortalama bir politikacıdan çok daha fazla bilgi sahibi olmaları, politikacıların bürokrasiyi etkin bir şekilde kontrol edemedikleri anlamına gelir. Ve kendi işlevleri hakkındaki bu iç bilgi tekeli, imparatorluklarını korumak için 'paketleme' stratejisini kullanmalarını sağlar: işlevlerinin hangi kısımlarının küçültülebileceği veya çıkarılabileceği konusunda şeffaf olmayarak, politikacılara, politikacıların almak veya bırakmak zorunda oldukları tek bir paket sunarlar.

Bürokratların, hem takdir yetkilerini artıran hem de bütçelerinin nasıl harcandığını gizlemelerine yardımcı olan karmaşık politika girişimleri tasarlamaları, teşvik

etmeleri ve desteklemeleri de muhtemeldir; bu da onları kontrol etmesi gereken politikacıların aklını daha da karıştırmaktadır.

Siyasetçilerle çok yakın çalıştıkları için, bürokratların siyasi efendileri hakkında zarar verici bilgiler sızdırarak onları küçük düşürebileceklerine dair dile getirilmeyen bir tehdit bile vardır; bu tehdit de yine bütçelerini kısma girişimlerine direnmelerine yardımcı olabilir. Devlet büyüdükçe ve siyasetçiler daha fazla karar almak zorunda kaldıkça, daha sonra kendilerini utandırmak için kullanılacak kötü kararlar alma olasılıkları da artar.

Bürokratlar ayrıca, yönettikleri hibe ve programlara bağımlı olan ve bu bütçelerin artırılmasını kesinlikle isteyecek olan çıkar gruplarının siyasi desteğine ve kurumlarının yönettiği programlara mal ve hizmet tedarik eden ticari işletmelerin desteğine de güvenebilirler. Bürokratik gücün bir diğer potansiyel kaynağı da büroların kendilerinin oy gücüdür. Birçok ülkede olduğu gibi hükümet iş gücünün dörtte birini ya da üçte birini istihdam ediyorsa, kamu çalışanları ve onların bakmakla yükümlü oldukları kişiler genellikle daha fazla devlet bürokrasisi ve daha büyük bürokratik bütçeler lehinde oy kullanacak büyük bir oy bloğu oluştururlar.

BÜROKRASİYİ DIZGİNLEMEK

Hangi teknikler bürokratik çıkarları kamunun ve hatta politikacıların çıkarlarıyla aynı çizgiye getirmeye yardımcı olabilir? Fikirlerden biri, farklı kurumlar arasında bir miktar rekabet ortamı yaratmak olabilir. Çöp toplama ve otoyol bakımı gibi işlevlerde yaygın olan bir teknik olarak, hizmetlerinin tedariki için özel sektöre karşı teklif vermeye zorlanabilirler. Ya da büyük bir kurum bölgesel şubelere

bölünerek performanslarının karşılaştırılması sağlanabilir: mesela kolluk kuvvetlerinde sıklıkla yapıldığı gibi.

Belki de kurumlara, kendi takdirlerine bağlı olarak kullandıkları blok hibeler yerine, sadece elde ettikleri sonuçlar üzerinden ödeme yapılabilir. Ancak bu, bırakın ölçmeyi, tanımlanması bile zor olan çıktılara bir fiyat biçmeye çalışmak anlamına gelir. Kurumları özel tedarikçilere karşı rekabete sokma fikri bile sorunludur: başka bir kamu kurumunun hibeleri incelemesini ve ödüllendirmesini gerektirir.

DAHA GÜNCEL SORUNLAR

Ancak Niskanen'in bürokrasiye ilişkin oldukça kasvetli görüşü, oyun teorisi gibi yeni tekniklere ve daha yeni sorgulamalara tabi tutulmuştur.

Bazı modern Kamu Tercih akademisyenleri, politikacıların aslında bürokratları kontrol etmek için önemli bir güce sahip olduğunu savunmaktadır. Bütçe kesintileri ve mesleki yaptırımlar yoluyla onları cezalandırabilirler. Onları soruşturmalarla taciz edebilirler. Bürokratik beceriksizliğin ya da tedbirsizliğin ortaya çıkması halinde kamuoyuna teşhir etmek ve aşağılamakla tehdit edebilirler, sadece birkaçını cezalandırmak diğerlerini hizaya getirmek için yeterli olabilir. Meşru görev alanlarının dışına çıkan kurumları engellemek için mevzuat sotasını kullanabilirler. Ayrıca standartları ve performansı yükseltmek ve bürokratik aşırılıkları önlemek amacıyla yeni mevzuata teşvikler ekleyebilirler.

Dolayısıyla bürokrasiyi yönetmek için ayrıntılı kontrol gerekemeyebilir. Öyle olsa bile, politikacılar bürokrasinin detaylı kontrolünde Niskanen ve diğerlerinin düşündüğünden daha iyi olabilirler. Kurumlar yasama organı tara-

ından bir bütün olarak değil, uzman komisyonlar tarafından düzenlenme eğilimindedir. Bu komisyonlarda yer alan yasa koyucuların, yönettikleri hükümet fonksiyonları konusunda, denetledikleri bürokratlar kadar uzman olmaları muhtemeldir. Bu da yeterli kontrolü sağlamak için yeterli olabilir.

Yine de, büyüyen bürokrasiyi dizginlemeye yönelik pratik girişimler pek çok ülkede hüsrarla sonuçlanmıştır. Siyasetçiler için yeni kurumlar kurmak varolanları kaldırmak veya zaptetmekten daha kolaydır. Ayrıca genişletmek kısıtlamaktan siyasi olarak daha avantajlıdır. İrileşmekte olan bir bürokrasinin, demokratik sistemimizin işleyişinde daha temelde yanlış olan şeylerin sadece bir belirtisi olduğu iddia edilebilir. Pek çok Kamu Tercih akademisyeni, bu hastalıkları iyileştirmek için ihtiyacımız olan şeyin çok daha iyi anayasal denetimler olduğunda ısrar etmektedir.

10

ANAYASALARIN ROLÜ

KAMU TERCİHİ MANTIĞI BİZİ KAÇINILMAZ OLARAK çıkar grupları, yasa koyucularımız ya da bürokrasi tarafından istismar edilmeye mahkum etmez. Kamu Tercih yaklaşımının Virginia Okulu kolu, insanların kendilerini bu tür istismarlara karşı koruyabilecekleri bir araç olarak anayasaların rolüne özellikle vurgu yapar ve rasyonel, kendi çıkarını düşünen bireylerin bunu yapmak için nasıl bir anayasa oluşturacaklarını araştırır.

Buchanan ve Tullock, *The Calculus of Consent* (Rızanın Matematiği) adlı eserlerinde, ilk olarak bir devlete neden ihtiyaç duyduğumuzu açıklayarak başlarlar. Anarşinin arzu edilmeyen bir durum olduğunu söylerler. Zayıf bireyler kendilerini güçlüler tarafından istismar edilirken bulurken, güçlüler bile üretken bir barışı diğerlerinin sürekli ve yıkıcı düşmanlık tehdidine tercih edecektir. Bu koşullarda devlet kurumu, insanlar anarşiden kaçma çabasıyla birbirleri arasında bir dizi bire bir anlaşma yaptıkça basitçe gelişir.

Bireyler karşılıklı olarak kendilerini kısıtlamayı kabul ederek başkaları tarafından avlanmaya maruz kalmalarını

azaltabilir; karşılıklı korumaya katkıda bulunmayı kabul ederek kendilerini korumanın yüksek maliyetinin bir kısmından kurtulabilir; ve kolektif eylemi kabul ederek kendi başlarına yapamayacakları kadar büyük yapıcı projeler üstlenebilirler.

Mamafih bu anlaşma sistemini kotarmak için herkesin fiziki olarak bir araya gelmesi gerekmez. Buchanan ve Tullock bunu bireyler arasındaki sayısız birebir anlaşmanın sonucu olarak görmektedir. Bu anlaşmalar ağı genişleyerek planlanmamış bir sistem oluşturur - tıpkı sayısız hukuk mahkemesi kararının büyüyerek içtihat hukuku sistemini oluşturması ya da sayısız iki taraflı ticaretin bir piyasa oluşturması gibi. Bilinçli bir genel tasarım tarafından şekillendirilmiş gibi görünebilir, ancak aslında bu sosyal düzen rasyonel ve kendi çıkarını düşünen bireylerin eylemlerinden doğal olarak ortaya çıkar ve büyür.

KARAR VERMENİN MALİYETİ

Hiç kimse bu anlaşmalar ağına zorla dahil edilmemiştir. Buchanan ve Tullock insanların bunu kabul etmesini tamamen gönüllü olarak görmektedir. Genel sosyal anlaşmanın bir parçası olmak ve faydalarını paylaşmak için bireylerin kendi davranışları üzerinde bazı kısıtlamaları kabul etmeleri gerekebilir, ancak bunu bir anarşi durumunda olmaya tercih edeceklerdir. Dolayısıyla anlaşma tamamen oybirliğiyle olacaktır: tıpkı serbest piyasada hiç kimsenin elverişsiz bir pazarlığı kabul etmeye zorlanamayacağı gibi, hiç kimse kendisini daha kötü durumda bırakacağını düşündüğü bir anlaşmaya zorlanamaz.

Ancak problemler, tam olarak hangi kolektif eylemlerin üstlenileceğine karar vermek söz konusu olduğunda başlamaktadır. Böyle bir eylem gerçekten de karşılıklı korumayı

teşvik edebilirken, azınlıkları sömürmek için de kullanılabilir. Eğer kolektif kararların oybirliği ile alınması gerekiyorsa böyle bir istismar ihtimali yoktur, zira herhangi bir politika tarafından tehdit edildiğini hisseden herhangi biri bunu veto edecektir. Ancak oybirliği yüksek karar alma maliyetleri anlamına gelir: tek bir birey her öneriyi engelleyebiliyorsa hemen her konuda anlaşmaya varmak çok zor olabilir. Potansiyel istismarın dışsal maliyetleri önlenemez, ancak oybirliği kuralı, hiçbir zaman anlaşamayacağımız için kolektif eylemden elde edilecek potansiyel kazanımların çoğunu da kaçıracağımız anlamına gelebilir. Bunun tersine, oybirliğinden daha azını gerektiren bir kural karar almayı kolaylaştırabilir, ancak bireyleri istismar edilme riskiyle karşı karşıya bırakabilir.

Buchanan ve Tullock bu açmazdan çıkmanın yolunun iki aşamalı bir süreç olduğunu söylemektedir. İlk aşama, insanların kolektif karar alma ihtiyacı olan alanlar üzerinde mutabık kaldığı ve gelecekteki kararların alınacağı kuralları belirleyen anayasa aşamasıdır. Ancak gündem ve karar alma kurallarına karar verildiğinde ikinci aşamaya, yani ne yapılacağına dair kolektif kararlar alma aşamasına geçilir. Anayasal aşama neye ve nasıl karar verilmesi gerektiği ile ilgilidir; bundan sonra dikkatimiz fiilen seçim yapmaya yönelir. Örneğin, Buchanan ve Tullock'a göre, petrol sondajcıları bir petrol sahasının kolektif olarak yönetilmesi gerektiği ve çıkarma haklarına ilişkin kararların nasıl alınacağı konusunda hemfikir olabilirler; ancak ikinci aşamada, bu kararlar fiilen alındığında kendilerine tahsis edilen belirli kotalar konusunda anlaşmazlığa düşebilirler.

Buchanan ve Tullock'a göre anayasal anlaşma zorunlu olarak oybirliğiyle yapılmalıdır: hiçbir rasyonel ve kendi çıkarını düşünen kişi, gelecekte kendilerini istismar ede-

cek kararlara yol açacağını düşündüğü bir dizi karar alma kuralını kabul etmeyi kabul etmez. Böyle bir oybirliği zor görünebilir, ancak genel olarak insan topluğunun korumasından yararlanmak ve anarşi durumundan kaçmak için anlaşmaya varmaya istekli olacaklardır; ve kimse gelecekteki kararların kendilerini nasıl etkileyeceğini tam olarak bilmediğinden, herkes muhtemelen aynı türden denge ve kontrol mekanizmalarında ısrar edecektir.

ANAYASANIN İÇERİĞİ

Bir anayasanın çözüme kavuşturması gereken bir husus, müteakip kolektif kararları almak için gerekecek çoğunluğa karar verilmesidir.

İnsanlar arasında basit çoğunluğun grup seçimleri için doğru kural olduğunu varsayma yönünde doğal bir eğilim vardır. Ne de olsa, arkadaşlarımız ve meslektaşlarımız arasında aldığımız günlük kararların çoğunda yaptığımız şey çoğunluğa uymaktır. Ancak pek çok olası oylama kuralı vardır ve basit çoğunluk oylamasının ayırıcı özel bir yanı yoktur. Gerçekten de bir şirket, anayasasını oluştururken, farklı karar türleri için farklı oylama kurallarına sahip olacaktır. Üyelere özel kulüpler de benzer bir prosedüre sahiptir. Nüfusun yüzde 51'ini oluşturan bir grup, yüzde 49'unu oluşturan bir gruptan çok daha fazla meşru otoriteye sahip gibi görünmeyecektir; ancak çoğunluk oylamalarında, ilk grup ikincisine ağır basacaktır.

Buchanan ve Tullock, özellikle azınlık gruplarının istismar edilme riskinin yüksek olduğu ve bu istismarın potansiyel boyutunun ciddi olabileceği durumlarda, bazı oylar için daha büyük veya 'nitelikli' çoğunluklarda ısrar etmenin mantıklı olabileceğini öne sürmektedir. Gerçekten de, rasyonel bireylerin bu tür anayasal güvenceler konusunda

ısrarcı olacaklarına inanmaktadırlar. Anayasal aşamada bireyler gelecekteki belirsizliklerle karşı karşıyadır: gelecekte hangi politika önerilerinin gündeme geleceğini ve kazanan tarafta mı yoksa kaybeden tarafta mı olacaklarını bilmemektedirler; bu nedenle bireyler kendilerini çoğunluğun elinde büyük kayıplara uğrama ihtimaline karşı korumak isteyeceklerdir. Bireyler her oylamada oybirliği şartının çok külfetli olacağını kabul edebilirler; ancak nitelikli bir çoğunluk, örneğin üçte iki kuralı, bazı potansiyel olarak çok zarar verici kararlar için mantıklı olabilir.

Kendi çıkarlarını düşünen bireyler tarafından hazırlanan bir anayasa, yasa koyuculara verilen yetkilere de sınırlamalar getirecektir. Her ne kadar tüm toplumun her teklifin detaylarıyla boğuşmak zorunda kalması yerine, karar almaları için temsilciler atamaları mantıklı olsa da, seçilmiş yetkililere tam karar alma yetkisi vermek çok tehlikeli olacaktır. Bu sadece yasama organının kararları sonucunda bireylerin ve azınlıkların ciddi zararlar görebileceği anlamına gelmez; aynı zamanda deneyimlerimizden biliyoruz ki güç yozlaştırır ve temsilcilere bu konuda çok fazla güvenilemez. Dolayısıyla bir anayasa, yasa koyucuların ve tabii ki bürokratların neye karar verebileceklerini sınırlandırmalıdır.

BUCHANAN'IN MALİ ANAYASASI

Buchanan'a göre, çoğunluğun kararlarının azınlık gruplarına özellikle ciddi zararlar verebileceği bir alan olduğu için vergi politikası üzerinde özellikle ihtimamlı kontrollerle ihtiyaç vardır. Bu nedenle vergi kuralları başlangıçta tanımlanmalı ve belirtilmelidir - ve rasyonel bireyler bunların böyle olmasını sağlayacaktır. Örneğin, yoksul insanların zenginlere ağır yükler getiren bir vergi kanununa oy verebileceği düşünülebilir; ancak anayasalar kalıcı olmak

içindir, her zaman yeniden müzakere etmek çok zahmetli olacaktır, ve makul bir sosyal hareketlilik ölçüsü göz önüne alındığında, hiç kimse birkaç yıl içinde ne halde olacağını tam olarak bilemez. Şu anda çoğunluk grubunda olabilirsiniz, ancak bu kalıcı olmak zorunda değildir. Hem zenginler hem de yoksullar için rasyonel seçim, tüm gruplara eşit muamele eden bir vergi sistemini desteklemektir.

Harcamalarda da durum aynıdır. Buchanan sadece genel yarar için yapılacak harcamaların anayasa aşamasında oybirliğiyle kabul edileceğine inanmaktadır. Birkaç yıl içinde artık o grupta olmayabilecekken kuralları kendi grubunuz lehine eğip bükmeye çalışmak anlamsızdır. Buchanan, bu iddiasının halihazırda içinde olduğumuz durum olmadığını kabul eder, zira şu anda özel çıkar grupları çok fazla devlet harcamasını kendi menfaatleri için ele geçirmiştir. Buradan rasyonel bireylerin tercih etmesi gerektiğine inandığı türden ayrımcı olmayan bir anayasaya ulaşmak zor olacaktır; belki de ayrımcı olmayan anayasal kuralları yasalaştırmak için önce bu gruplardan refahtan yararlananlar gibi bazılarının satın alınması gerekecektir.

Buchanan, esaslı anayasal vergi kurallarının toplam vergi yükünü sınırlayacağına ve verginin alındığı tabanın belirli çıkar gruplarının yararına manipüle edilememesine sağlayacağına inanmaktadır. Gerçekten de, vergilendirme yükünün ve kamu harcamalarının faydalarının farklı gruplar arasında ne kadar kaydırılabileceğine dair kurallar olmalıdır. Dengeli bir bütçe olması gerekir, böylece çoğunluk basitçe zaman kaydırması yapamaz, bugün kendilerine fayda sağlarken gelecek nesillere bunun bedelini ödetemez. Vergiler, alındıkları amaç için tahsis edilmelidir. Mülk sahipliği ve devletin özel mülkiyetten ne kadar tırtıklayabileceği konusunda sağlam kurallar olmalıdır. Ve para birimi-

nin değerinin düşürülmemesi için devletin para basmasına ilişkin kuralların olması gerekir - bu da halktan alınan bir tür gizli vergidir ve bazı gruplara (tasarruf sahipleri gibi) diğerlerinden (borçlular gibi) çok daha fazla zarar verir.

Buchanan'a göre, bu türden oybirliğine dayalı kurallar olmaksızın, devletin aşırı genişlemesi, bazı grupları kayırması, diğerlerine yük bindirmesi ve genel olarak girişimleri baltalaması riski sürekli olarak mevcuttur.

FEDERALİZM

Gücü sınırlandırmanın bir diğer yolu da gücü bölmektir ve Virginia Okulu bu tür bir yerlilik ve federalizm konusunda isteklidir. Kararların merkezi ve yerel olarak alınmasının maliyetleri ve faydaları arasında bir denge vardır. Küçük gruplarda karar almak büyük gruplarda karar almaktan daha kolaydır, bu nedenle kararları mümkün olduğunca yerelde almak mantıklıdır. Ulusal hükümetler etkileyici görünebilir, ancak seçmen kitlelerinin büyüklüğü anlaşmaya varmayı zorlaştırır.

Bir başka faktör daha vardır: nüfusun homojenliği. Eğer seçmenler ortak amaçları, değerleri ve yaklaşımları paylaşıyorsa anlaşmaya varmak, daha farklı görüş ve düşüncelere sahip bir nüfusa kıyasla çok daha kolay olacaktır.

Eğer bir nüfus aşırı büyük ve aşırı heterojen ise, pek çok konuda ortak kararlara varmak mümkün olmayabilir. Bu durumda, seçimler kamusal olmaktan ziyade özel eyleme bırakılmalıdır ve muhtemelen öyle de olacaktır. ABD bu tür büyük ve çeşitlilik içeren toplumlara bir örnek olabilir. Ancak, İskandinavya'nın küçük ve homojen toplumlarında olduğu gibi nüfus küçük ve homojen ise, anlaşma daha kolay olacaktır ve daha fazla kararın kolektif olarak alınmasını bekleyebiliriz.

Elbette sadece ulusal düzeyde alınabilecek bazı kararlar vardır: örneğin ulusal ekonomi politikası veya ulusal savunma ağının sağlanması. Ayrıca bir coğrafi bölge için iyi olabilecek ancak başka bir coğrafi bölge için sorun yaratabilecek politikalar da vardır - örneğin yeni bir endüstriyel gelişmenin nehirden diğer şehirlere akan suyu kirletmesi gibi.

Ancak genel olarak, siyasi tercihler mümkün olduğunca yerel olarak yapılmalıdır. Sonuçta bazı kararlar - mesela yeni bir gece kulübüne ruhsat verilip verilmemesi - tamamen yereli etkileyecektir. Bu yüzden buna ilişkin ulusal düzeyde bir oydaşma aramak anlamsızdır. Federal sistemler aynı zamanda hükümet yapılarının, hizmetlerinin, kanun ve yönetmeliklerinin yerelin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmasına da olanak tanır.

Yerelciliğin bir diğer avantajı da, alınan kararları beğenmediğiniz takdirde kaçmanın mümkün hale gelmesidir. Eğer yerel çoğunluk sizi sömürmekle tehdit ederse, başka bir yere taşınabilirsiniz. Bu hoş ya da kolay olmayabilir, özellikle de yaşadığımız yerde derin köklerimiz varsa; ancak bunun mümkün olması, yerel otoritelerin azınlıkları sömürme kabiliyetine bir sınır getirmektedir.

PROBLEMLER VE PRENSİPLER

Virginia Okulu'nun anayasal bakış açısı herkesi ikna etmemektedir. Birçok eleştirmen, insanların Buchanan ve Tullock'un tasvir ettiği kadar riskten kaçınmadıklarını ve kolektif kararların muazzam potansiyel faydalarını daha yüksek vergi ödemek zorunda kalma riskine geçecek kadar iyi değerlendirebileceklerini savunmaktadır.

Ve gerçek şu ki, herkesin oybirliğiyle razı olmadığı halde yazılmış anayasalarımız ve anlaşmalarımız mevcuttur. Bugün insanlar kendilerini, ataları tarafından hazırlanan

ve hiçbir söz hakkının olmadığı eski anayasal kurallara bağlı bulmaktadır. Dünyadaki anayasaların çoğu dar çoğunluklarla hazırlanmıştır veya çıkar grupları tarafından ele geçirilmiştir ya da yasama organındaki basit çoğunluklarla değiştirilebilmektedir. Örneğin Britanya parlamentosundaki çoğunluk kararları Lordlar Kamarası'nın yetkilerini ve üyelik dağılımını değiştirmiş ve Britanya halkından oybirliğiyle ya da başka bir şekilde herhangi bir izin almaksızın birçok vazifesini Avrupa Birliği kurumlarına devretmiştir. Ve Parlamento mutlak egemendir: Parlamentosunun vergi veya özel mülkiyete el koyma yetkilerine anayasal bir sınır konulmamıştır. Yine de çoğu insanın göç etmemeyi tercih etmesi, bu 'anayasayı' zımnen kabul ettiklerinin kanıtı olarak alınmaz.

Yine de, Virginia Okulu'nun anayasa teorisi ekonomi ve siyaset teorisine kapsamlı bir değişim getirmiştir. Ekonomistler bir zamanlar toplumun genel refahını artıracak cesur politika girişimlerini nasıl tasarlayacaklarını bildiklerini düşünüyorlardı. Ancak Virginia Okulu, ekonomistlerin bireylerin kalplerini ve zihinlerini görmediklerini ve bu tür politika değişikliklerine nasıl değer verdiklerini bilemediklerini belirtti. Bunun tek yolu onlara kendilerini daha iyi hissedip hissetmediklerini sormaktır; ancak o zaman bile bir kişinin kaybını diğerinin kazancıyla karşılayamayız. Ancak tam bir mutabakat varsa yeni düzenlemenin faydalı olduğunu kesin olarak söyleyebiliriz. Ve gelecekteki politikaların nasıl belirleneceğine karar veren kalıcı bir anayasaya baktığımızda ise bu doğru yapılması gereken bilhassa önemli bir şeydir.

11

KAZANIMLAR VE SORUNLAR

KAMU TERCİHİ, EKONOMİSTLERİN, SİYASET BİLİMCİLERİN ve hatta belki de halkın siyasi sürecin işleyişine bakışında büyük bir fark yaratmıştır. Siyasi kurumlarımızın işleyişinin ve ilgili kişilerin kişisel çıkarlarının kamu adına alınan kararları nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır. Özellikle bu kadar çok farklı siyasi sistem varken yaklaşımın bazı kısımlarının gerçek dünyaya ne kadar uyduğuna dair soru işaretleri mevcuttur, ama belki de bu sadece Kamu Tercihî'nin önünde büyük bir potansiyel olan genç bir disiplin olduğunu göstermektedir.

BAZI KAZANIMLAR

Kamu Tercihî, ekonomi uzmanlarının devlet müdahalesinin 'piyasa başarısızlığına' karşı mükemmel bir çözüm olduğu yönündeki düşüncesiz varsayımına karşı koymayı kesinlikle başarmıştır. Bize 'hükümetin de başarısızlığı' olduğunu ve tek başlılık, eksik bilgi ve bazı eylemlerin üçüncü kişiler üzerinde olumsuz etkileri olması gibi eksikliklerin siyasette piyasalarda olduğundan çok daha yaygın

olduğunu hatırlatmaktadır. Devletin karar alma sürecinin kendisi de kusurludur; seçim sistemlerinin tuhafıllıkları, taktiksel oylama, çıkar grubu koalisyonlarının gücü ve yasa koyucuların ve yetkililerin kişisel çıkarları tarafından çarpıtılmaktadır. Pek çok durumda, piyasa gerçekliğini kabul etmemiz ve devlet aparatını işlere karışmak için kullanmamız daha iyi olabilir.

Kamu Tercihî aynı zamanda ekonomistlerin 'kamu yararı'nın uzmanlar tarafından tanımlanabilecek ve aydınlanmış politikalar yoluyla elde edilebilecek bir şey olduğu varsayımını da zayıflatmıştır. Aksine, 'kamu yararı' konusunda insan sayısı kadar çok sayıda görüş vardır ve bu kişilerin görüşleri ve değerleri kendilerine özeldir ve aritmetik bir formülle toplanamaz, çıkarılamaz ve ortalaması alınamaz.

Kamu Tercihî'nin bir diğer başarısı da dikkatleri hükümetin gerçek işleyişine odaklamak ve mevcut siyasi kurumlarımızın bize ne kadar iyi hizmet ettiğini sorgulamamızı sağlamak olmuştur. Çıkar grupları, koalisyonlar, *logrolling*, rant arayışı, hükümetin büyümesi, taktiksel oylama ve seçmenlerin rasyonel cehaleti gibi olguların doğasını, kökenlerini ve daha geniş siyasi etkilerini açıklığa kavuşturmuştur. Seçmenlerin, yasa koyucuların ve bürokratların kişisel çıkarlarına odaklanması, halkın siyaset konusunda neden bu kadar şüpheli olduğunu açıklamaya yardımcı olmaktadır. İçinde yaşadığımız siyasi kurumların doğasının, yapılan kolektif tercihlerde nasıl kritik bir fark yarattığını göstermektedir. Siyasi kurumların nasıl bu kadar sık başarısız olduğunu göstermektedir. Ve bize nitelikli çoğunluk oylaması, alternatif oy ya da devredilebilir oy sistemleri ve anayasal reformlar gibi devletin başarısızlığını azaltmaya yardımcı olabilecek alternatifler olduğunu hatırlatmaktadır.

KİŞİSEL ÇIKAR'A İLİŞKİN BİR SORUN

Bununla birlikte, Kamu Tercih yaklaşımının diğer kısımları tartışmalı olmaya devam etmektedir. Örneğin bazı insanlar, bu yaklaşımın temelini oluşturan rasyonel bireyciliğin insan karakterinin iyi bir tanımı olup olmadığını sorgulamaktadır. Sonuçta bizler sosyal hayvanlarız ve bizim hayvani ve sosyal bağlamımız ne yaptığımızı ve ne düşündüğümüzü belirlemektedir. Fıtratımızda, üzerinde sınırlı bir rasyonel kontrole sahip olabileceğimiz büyük bir genetik unsur vardır. Gruplar halinde çalışırız – gerçekten de pek çok kişi finans sektörünü yatırım trendlerini takip etmedeki ‘sürü zihniyeti’ nedeniyle eleştirmektedir. Yaptığımız seçimlerin birçoğu, belki de çoğu, rasyonel bir hesaplamanın ürünü olmaktan ziyade içgüdüseldir ya da yıllarca süren sosyal baskının doğal sonucudur. Gerçekten de Kamu Tercih akademisyenlerinin tahayyül ettiği kadar rasyonel ve bireyci miyiz?

Ya da tekrar soralım: siyaset rasyonel bireylerin kendilerine fayda sağlamayı amaçlayan değiş tokuşlar yapmasıyla mı ilgilidir? Aslında farklı bireylerin ve grupların değerlerini kendi isteklerine uymaya zorladıkları güçle mi ilgilidir? Kamu Tercih akademisyenleri bunun birincisi olduğunu - ya da en azından ikincisinin birincisinin bir sonucu olduğunu - söylüyorlar ancak dikkatlerinin çoğunu ikincisine odaklayarak çoğunlukların ve kararlı çıkar gruplarının gücünü araştırıyorlar.

Rasyonel olduğu varsayılan bireylerin neden oy verme zahmetine katlandıkları sorusu, tek bir oyun bile bir seçimi belirleme olasılığı son derece düşük olduğundan - ve belirlese bile, bunun bireysel seçmen için sonuçları son derece belirsiz olduğundan - burada geçerli bir soru olmaya devam etmektedir. Acaba ekonomik yaklaşımın bize verebileceğinden daha derin bir açıklamaya, insanın sosyal psi-

kolojisine dayalı bir açıklamaya mı ihtiyacımız var?

Buna karşılık Kamu Tercih akademisyenleri, insanların güdülerinin tam olarak nasıl ve nereden kaynaklandığının önemli olmadığını savunacaktır. Önemli olan, değerlerimiz, güdülerimiz ve arzularımızın olması ve her ne olursa olsun bunları maksimize etmeye çalışmamızdır. Kalabalığın bir parçası olmak isteyebiliriz; ya da hemcinslerimize yardım etmeyi, onurlu bir şekilde yaşamayı ya da sayısız başka onurlu amaçlarımız olabilir. Bu amaçların peşinden giderek aslında kendi arzularımıza, kendi çıkarlarımıza hizmet etmiş oluruz. İhtiyacı olanlara yardımda bulunarak kendimizi madde olarak daha fakir hale getirebiliriz; ancak yine de bunu yaptığımız için kendimizi daha iyi durumda sayarız. Kamu Tercih akademisyenleri ayrıca, kişisel çıkarların her zaman ve her durumda tüm insanları motive edeceğini değil siyasi sistem içerisinde motive edici bir faktör olacağını varsaymanın ihtiyatlı bir yaklaşım olduğunu savunurlar.

ANAYASAL MESELELER

Başka sorunlar da beklemektedir. Eğer politikacılar (bu bağlamda seçmenler de) gerçekten kendi çıkarlarını düşünüyorlarsa, herhangi bir anayasal kurallar dizisi onları kontrol altına alacak ve çıkarlarını halkın çıkarlarıyla uyumlu hale getirecek midir? Buchanan'a göre ABD anayasasında doğru olan pek çok şey var - örneğin gücün iki yasama meclisi, başkan ve yargı arasında paylaşılması ve yasama meclisinin başkanın vetosunu ve anayasa değişikliklerini nitelikli çoğunlukla oylaması gibi. Buna rağmen, ABD siyaseti *logrolling* ve rant arayışı ile doludur ve yasa koyucuların ve bürokratların rolü ve yetkileri genişlemeye devam etmektedir. Buchanan'ın kendi deyimiyle bu, kısıtlanmış bir hükümetten ziyade bir 'anayasal anarşi'dir.

Bazı eleştirmenler Virginia Okulu'nun anayasalara odaklanmasıyla ilgili daha genel endişelere sahiptir. ABD anayasası bile oybirliğiyle kabul edilmiş bir konu değildir. Bu anayasayı hiç oylamamış insanların bir şekilde zımnen onayladığını söyleyebilir miyiz? Acı gerçek şu ki, halklar şaşırtıcı derecede uzun bir süre boyunca çeşitli siyasi adaletsizliklere katlanacaktır. Uyum sağlamaya yönelik toplumsal baskı ve belki de otoritenin gücü hala kuvvetlidir. Anayasal anarşiden kurtulmak için bir devrim gerekecektir, ancak mevcut elitlerin bunu gerçekleştirmeye hiç niyetleri yoktur; ve halkın genelinin çıkarlarının dağılımı, reform için bir kıvılcım olmayabileceği anlamına gelmektedir.

Ve anarşi durumundan kaçmaya çalışan insanlar, Virginia Okulu anayasa teorisyenlerinin öne sürdüğü gibi hükümetlere güç vermekten gerçekten endişe duyarlar mı? İnsanlar aslında kolektif eylemin büyük ve bariz faydalarını elde etmek için gelecekte bir gün sömürülme riskini almaya hevesli olabilirler mi?

Bunlar, artık deneysel ekonominin çözmeye yardımcı olduğu sorulardır. Örneğin, John Rawls'un ünlü bir teorisine göre insanlar, içinde yerlerinin ne olacağını bilmeden bir sosyal düzenleme seçmek zorunda kalsalar, yoksulluk içinde yaşama riskini almaktansa yüksek asgari gelirli bir düzenlemeyi seçeceklerdir. Ancak 1987 yılında Norman Frohlich ve diğerlerinin yaptığı deneyler, öğrencilerin bu düzenlemeyi asla seçmediklerini göstermiştir: ortalama gelirlerin maksimize edildiği bir toplumu tercih etme olasılıkları çok daha yüksektir - bir taban olsa da, oldukça düşük bir taban. Başka bir deyişle, kendi gelecekleriyle ilgili en azından bir miktar risk almaya isteklidirler. Peki, Buchanan ve Tullock'un aksine, insanlar anayasal çözümlerde de risk almaya istekli olamazlar mı?

KİŞİSEL ÇIKARCI BİR KAMU TERCİHİ

Kamu Tercihi savunucularına yöneltilen bir diğer eleştiri de disipline kendi çıkarlarını da getirdikleri yönündedir. Birçok Kamu Tercihi akademisyeni - James M. Buchanan, William A. Niskanen ve Virginia Okulu'ndan Gordon Tullock ve Gary S. Becker ve Chicago'dan George J. Stigler, sadece birkaç isim, kendilerini (Amerika'da değil Avrupa'da anlaşıldığı şekliyle) liberal addetmektedir. O halde hükümete getirilmesini önerdikleri kısıtlamalar, devlet gücünden hoşlanmamalarının bir belirtisi midir?

Verecekleri cevap basit olacaktır. Kamu Tercihi akademisyenleri piyasaların mükemmel olmadığını farkındadır; ancak Kamu Tercihi, devlet eylemlerinin de temel eksikliklerden muzdarip olduğunu ortaya koymaktadır. Çoğunluk oylamasının, çıkar gruplarının varlığının, rant arayışının ve geri kalan her şeyin nihai etkisinin, verimsiz bir şekilde büyük bir kamu sektörü yaratmak olduğunu göstermek oldukça kolaydır. Bu siyasi bir açıklama değil, pratik ve ekonomik bir gerçektir. Amaçlarının sadece bunu açıklamak ve bazı durumlarda bunu düzeltmeye yardımcı olabilecek kurumsal değişiklikler önermek olduğunu söyleyeceklerdir.

Özellikle Chicago Okulu, daha çok saf kamu ekonomisine odaklanır. Kamu Tercihi konularını, neoklasik fiyat teorisi, denge analizi ve rasyonel seçim araçlarını uygulayarak saf mikroekonomik teori açısından analiz eder. Kamusal karar alma süreçlerinin doğası hakkında değer yargılarında bulunmaktan kaçınır, bunun yerine hükümeti rasyonel, kendi çıkarlarını gözetken 'ekonomik' aktörlerin kendi çıkarlarını takip ettiği ve toplum genelinde zenginliği yeniden haraçlandırmaya çalıştığı bir 'siyasi piyasa' olarak görür. Örneğin politika kararlarını, hükümet yasaları

ve düzenlemelerinin arzı ile halktan bunlara yönelik 'tabii' dengeleyen 'fiyat' olarak görür. Bu siyasi piyasaların ne kadar iyi işlediğini ve teknik olarak ne ölçüde verimli olduklarını sorgular. Örneğin, insanlar tarımsal istihdamı korumak istiyorsa, çiftlik sübvansiyonları bunu yapmanın etkili bir yolu mudur? Çıkar grupları toplum kaynaklarını kendilerine yönlendirme konusunda ne kadar başarılıdır?

Saf mikroekonominin Kamu Tercihine bu şekilde uygulanması Gary Becker gibi Chicago ekolünden akademisyenleri aynı analizleri suçun ekonomisi, eğitim, aile, göç ve diğerkâmlık gibi ilintili politika mevzularına da uygulamaya itmiştir ve ilginç ve bazen de şaşırtıcı sonuçlar elde edilmiştir.

Genel olarak Chicago Okulu'nun vardığı sonuçlar Virginia Okulu'nun vardığı sonuçlardan çok da uzak değildir, ancak ideolojiyi reddeden ve soğukkanlı bir şekilde bilimsel olmaya çalışan Chicago Okulu'nun liderlerine kişisel çıkar suçlamasını yöneltmek daha zor olabilir. Ancak Chicago'ya yönelik bir eleştiri yapılacaksa bu, okulun koalisyon kurmanın kolay olduğu, bedavacılığın dizginlenebileceği ya da çıkar gruplarının verimli bir şekilde çalıştığı gibi varsayımlarının birçoğunun çok nadir gerçekleştiği şeklinde olabilir. Bunlar kasıtlı olarak ekonomideki 'tam rekabet' varsayımları gibidir: bu mükemmel dünyanın asla var olamayacağını biliyoruz, ancak ilkeleri üzerinde çalışmak yine de bize bazı ilginç ve faydalı içgörüler sağlıyor. Sorun, insanlar soyut teori ile gerçeği birbirine karıştırdıklarında ortaya çıkar. Örneğin, bilimsel iktisatçılar oy satın almak ile piyasada insanları satın almayı birbirinden çok az farklı ve ekonomik açıdan eşit derecede verimli olarak değerlendirebilirken, genel kamuoyu oy için açık rüşvet önerisini son derece şoke edici bulacaktır.

GÜNCEL VE GELECEK UFUKLAR

KAMU TERCİHİ AKADEMİSYENLERİNİN 'İKİNCİ NESLİ', Duncan Black, Anthony Downs, Mancur Olson, James M. Buchanan, Gordon Tullock ve William Tullock ve H. Riker'ın 'birinci nesil' fikirlerini daha derin bir incelemeye tabi tutarak, onları daha geniş bir varsayımlar ve siyasi sistemler dizisine karşı test etti. Araştırmalardan biri, seçmenlerin bireysel görüşlerinin, bu bireysel görüşleri gerçekten yansıtacak kolektif bir kararda en iyi nasıl 'bir araya getirilebileceğini' daha yakından incelemekte.

Dikkatler özellikle sürecin nasıl 'stratejiye dayanıklı' hale getirileceği, yani seçmen gruplarının gerçek tercihleri hakkında yalan söyleyerek ve içtenlikle değil taktiksel olarak oy kullanarak sonucu manipüle etmelerinin nasıl engelleneceği üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu hem çıkar gruplarının bu tür manipülasyonlar yapabileceği düşüncesinin hoşlarına gitmediği demokratlar hem de seçmenler görüşlerini dürüstçe ifade etmedikleri sürece kolektif bir tercihin seçmenlerin görüşlerini gerçekten yansıtıp yansıtmadığını bilemeyecek olan siyaset bilimciler ve siyasetçiler

için önemlidir.

Allan Gibbard ve Mark Satterthwaite tarafından atılan bir teorem ise, demokratik seçimlerin her zaman stratejik oylamaya açık olduğunu ileri sürmüştür. Ve hala iki kurt bir koyun örneğinde olduğu gibi tek kişi tek oy sistemlerinin bireysel seçmenlerin gerçek duygularını ortaya çıkarmaması sorunu vardır. Dolayısıyla dikkatler bunun yerine ne tür bir sistemin insanların duygularını ortaya çıkarabileceğine odaklanmıştır: Kamu Tercihî akademisyenleri buna “talep denkleşmesi” demektedirler.

Edward H. Clarke ve Theodore Groves, insanların arzularının gerçek gücünü ortaya çıkarmanın bir yolunun, kararlarının başkalarına yüklediği maliyete eşit bir ‘teşvik vergisi’ almak olduğunu savunmuştur. Bu, kurtları kararlarının koyunlar üzerindeki etkisini hesaba katmaya zorlayacaktır. Dennis C. Mueller, insanların gerçek tercihlerini ortaya çıkarmak için üç aşamalı bir oylama prosedürü geliştirmiştir. Fransa veya ABD başkanlık seçimleri tarzında birkaç turlu seçimlerin yapılması gibi çeşitli başka matematiksel ve pratik öneriler de önerilmiş ve test edilmiştir. Bu tür araştırmalar başka ilginç soruları da ortaya çıkarmaktadır: seçmenlerin ne kadar rasyonel oldukları ve geçmiş seçim deneyimlerine uyum sağlayıp sağlamadıkları ya da gerçekten büyük ölçüde bilgisiz ve gelecekte habersiz olup olmadıkları gibi.

Öte yandan, 1980’lerdeki Kamu Tercihî çalışmaları, birinci nesil akademisyenlerin odaklandığı iki partili sistemin aslında seçmenlerin tercihlerini sanıldığından daha iyi yansıtan kolektif kararlar ürettiğini öne sürmüştür. Bunun nedeni, pazardaki rekabet gibi, partiler arasındaki rekabetin de partilerin kendi pozisyonlarını değiştirmelerine ve gerçekte halkın geniş kesimleri için cazip olan politika temelleri üretmelerine yol açmasıdır.

Bununla birlikte, dünyadaki siyasi sistemlerin çoğu, hükümet kurmanın farklı partilerden oluşan bir koalisyonu bir araya getirmeye bağlı olduğu çok partili sistemlerdir. Dolayısıyla Rochester Okulu’nun öncülük ettiği ‘ikinci nesil’ ilgi, daha çok partilerin nasıl koalisyon kurduğuna ve bu koalisyonların ne kadar süre dayanabileceğine odaklanmıştır. William H. Riker’in asgari kazanan koalisyon fikrine ve daha sonra herhangi bir koalisyon için gerekli olan büyük merkezi partilerin genellikle azınlık hükümeti kurmayı tercih etmesine ve resmi ortaklıklardan ziyade duruma göre oylama mukavelelerine dayanması fikrine bu durum yol açmıştır.

Daha yakın bir tarihte Roger Congleton, *Perfecting Parliament (Parlamentoyu Mükemmelleştirmek)* adlı kitabında altı büyük ülkedeki yasama meclislerinin tarihinin izini sürerek seçim ve yasama kurallarının gelişimini belirlemede kişisel çıkarların, sosyal fikirlerin, dinin ve mevcut kurumların, otoritenin ve ilişkilerin önemini açıklamıştır. Açıkça, çoğu ülke Buchanan ve Tullock tarafından önerilen rasyonel anayasal düzenlemelerden oldukça uzaktı.

ESKİ FİKİRLERİN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

İkinci nesil, Kamu Tercihî’ni çok partili sistemler gibi yeni alanlara taşımanın yanı sıra, disiplinin kurucu kavramlarından bazılarını bazen neredeyse yok edecek şekilde test etmeye başlamıştır.

Örneğin, tatbiki araştırmalar, medyan seçmen ilkesi hakkında şüpheler uyandırmıştır. Görünüşe göre partiler seçimlerden hemen önce biraz daha merkezi konumlanmak eğilimindedirler. Ancak partiler, merkezci seçmenlere hitap edebileceğine inandıkları herhangi bir şeyi desteklemek için acele etmezler. Ne de olsa, arkalarında yılların

ideolojisi ve geçmişi olabilir, sürdürmeleri gereken yerleşik bir politika bütününden ise bahsetmeye bile gerek yoktur. Aktivistleri, yaratılmasına yardımcı oldukları bu gündemin sulandırılmasına direneceklerdir, öte yandan seçmenler de merkeze kaymayı ilkesiz bir oportünizm olarak görüp satın almayabilirler.

Basit medyan seçmen teorisi de çok partili siyaset, karmaşık ve birbiriyle ilişkili konular, iki meclisli yasama organları ve büyük ve çeşitli seçmenler bağlamında değerinin bir kısmını kaybetmektedir. Kamu Tercih kendisini genişleyen bir dizi siyasi sisteme uyguladıkça, yalın teori esas önemini yitirmektedir.

Yeniden üstünde durulan bir başka fikir de, kamu mallarının zorla teminini haklı göstermek için kullanılan 'bedavacılık' sorunudur. Kamu Tercih alanında yapılan son araştırmalar, insanların gerçekten de bedavacılık yaptıklarını, ancak bunu sanıldığından çok daha az yaptıklarını ortaya koymuştur. Belki de insanlar sandığımızdan daha fazla kamu ruhlu, sosyal ve işbirlikçi yaratıklardır. Ancak aynı şekilde bu durum, Kamu Tercih düşüncesinin temelini oluşturan katı bireycilik ve kişisel çıkar anlayışına karşı bir başka meydan okuma olabilir.

İKİNCİ NESİL TARTIŞMALAR

İkinci nesil Kamu Tercih düşünürleri arasında William A. Niskanen ve George J. Stigler gibi isimler yer almaktadır. Bir diğer isim, üst düzey politikacıların ve bürokratların kendi gündemlerini ilerletmek ve imparatorluklarını halkın zararına genişletmek için içeriden edindikleri bilgileri nasıl kullandıklarını araştıran Dennis C. Mueller'dir, ki şirket yöneticilerinin de hissedarlarının zararına aynı şeyi yaptıklarına işaret etmiştir. Ancak bu yazarların ilk kuşak-

la paylaştığı kötümserlik, daha sonraki bazı akademisyenler tarafından sorgulanmıştır.

Örneğin, Niskanen'in yasa koyucuların bürokratları kontrol etmesinin imkansız olduğu görüşü sorgulanmıştır: yasama komisyonlarının bazen kurumları hakkında çok iyi bilgi sahibi olduklarını kanıtlamışlardır, bu da kapsamlı kontrollerin bürokrasiyi kontrol altına almak için yeterli olabileceğini düşündürmektedir.

Stigler'in aynı derecede kötümser görüşü - düzenleyici kurumların sadece iyi organize olmuş özel çıkar grupları tarafından ele geçirilmekle kalmayıp, bilakis çoğunlukla bu grupların çıkarları için kurulduğu görüşü - de son yıllarda eleştirilere maruz kalmıştır. Stigler'in 'üçüncü nesil' Chicago'lu meslektaşısı Gary S. Becker, büyük ve dağınık grupların aslında Stigler'in (ve belki de Olson'un) düşündüğünden çok daha fazla oy gücüne sahip olduğunu ileri sürmüştür. Bu arada, Chicago'da eğitim görmüş ekonomist James Q. Wilson, düzenleyici kurumları ele geçirmeye uygun hale getiren konsantre çıkarlar ve dağınık maliyetler kombinasyonunun aslında sadece özel bir durum olduğunu, çünkü teorik olarak başka birçok kombinasyonun mümkün olduğunu öne sürdü. (Bu teorik olarak doğru olsa da, demokratları en çok rahatsız eden kurumsal ele geçirme vakası olmaya devam etmektedir)

Bir başka ikinci nesil düşünür olan Vincent Ostrom, süreci farklı merkezler arasında paylaştırarak kolektif karar alma sürecinin nasıl iyileştirilebileceğini araştırarak hâkim Kamu Tercih kötümserliğinden bir çıkış yolu aramıştır. Bu, genellikle tekeli tedarikten daha iyi sonuçlar verdiği düşünülen piyasa sektöründeki rekabete benzemektedir. Ostrom, 'çok merkezli' karar alma sürecinin kolektif tercihlerin kalitesini ve istikrarını artırdığını ve nüfusun

doğasında var olan çeşitliliğe daha iyi uyum sağladığını savunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ NESİL SINIRLAR

Gary S. Becker ve Chicago Okulu'ndaki meslektaşları, siyaset ekonomisinin saf teorisinin daha derinlerine inmeye çalışmışlardır. Siyaseti, tıpkı ticari piyasalarda mal ve hizmet taleplerinin dengelenmesi gibi, farklı siyasi taleplerin dengelendiği bir 'piyasa' olarak görmektedirler.

Ancak sınırlı devletin önemi konusundaki çalışmalarıyla öne çıkan Charles K. Rowley gibi Virginia Okulu akademisyenleri bunu, aslında siyasi olarak savunulamaz oldukları halde birçok kurumu (ABD haksız fiil hukuku ve uzun vadeli ticaret engelleri gibi) 'ekonomik açıdan verimli' olarak savunan soyut bir görüş olarak eleştirmektedir.

Bruno S. Frey gibi diğerleri ise siyasi yaşamda salt ekonomik faktörlerden daha fazlası olduğunu ve özsaygı gibi finansal olmayan güdülerin kritik öneme sahip olduğunu savunmaktadır. Gerçekten de Barry Weingast, Chicago yaklaşımını neredeyse tersine çevirerek siyasi mülahazaların ticari piyasaların doğasını nasıl şekillendirdiğini araştırmıştır.

Bu sırada, diğer üçüncü nesil akademisyenler Kamu Tercih'i'ni ilginç yeni yollara taşımışlardır. Örneğin Robert D. Tollison, geç ortaçağda parlamentonun yükselişinin nasıl tekellerin azalmasına yol açtığını göstermiştir: çünkü artık tekelleri oluşturmak için sadece hükümdarın rızası değil, yasma meclisinde çoğunluk gerekmektedir. Bugünkü kurumlarımız için de bundan çıkarılacak dersler olabilir.

OYUN TEORİSİ

Modern Kamu Tercih'i'nin bilhassa verimli bir yeni yönü oyun teorisi ve özellikle de evrimsel oyun teorisi olarak

bilinen şeydir. Oyun teorisi, seçimlerinin başkalarının eylemlerine kritik derecede bağlı olduğu durumlarda insanların ne yaptığını araştırır. Bunun klasik örneği, iki mahkumun da sessiz kalmaları ve diğerinin kendilerini suçlaması halinde daha ağır ceza almaktan korktukları için itirafta buldukları "mahkum ikilemidir".

Bu tür bir akıl yürütme, özellikle insanların başkalarının nasıl oy kullanacağını tahmin etmeye çalışabileceği ve daha sonra kendi tercih ettikleri adayların veya sonuçların şansını artırmak veya başkalarının başarılı olmasını önlemek için stratejik olarak oy kullanabileceği oylama durumlarında çok önemlidir. İnsanların önlerindeki seçenekleri nasıl 'oynadıklarını' inceleyerek, gerçek tercihlerini ortaya çıkaracak, halkın gerçek istekleriyle daha uyumlu ve örgütlü çıkar grupları tarafından kolayca manipüle edilemeyecek sistemler tasarlayabiliriz.

Bu oyun teorisinin etkileyici başka bir kullanımı daha vardır. Rochester'da eğitim gören ve William H. Riker'in ortak yazarlarından biri olan Peter Ordeshook, bunu özellikle eski Sovyet bloğunun yeni demokrasilerine odaklanarak seçim hilelerini tespit etmek için kullanmaktadır.

Saf seçim oyunları teorisinden hareket eden ekonomi uzmanları, gerçek insanların oylamalarda ve siyasette karşılaştıkları gibi seçimlerle karşı karşıya kaldıklarında aslında nasıl davrandıklarına dair saha deneyleri yapmayı verimli bulmuşlardır. Örneğin Nobel ödüllü Vernon Smith, gruplar tek seferlik seçimler yerine tekrarlanan - 'yinelenen' - seçimlerle karşı karşıya kaldıklarında insanların gerçek tercihlerinin nasıl ortaya çıkabileceğini görmek için deneyler yapmıştır ve diğerlerinin oy vermeleri istendiğinde gerçekte nasıl davrandıklarını görmelerini sağlamıştır. Gönüllü öğrencilerin, bazı insanları daha kötü duruma

düşürmeden herkesi daha iyi duruma getiren uzlaşmalara varma eğiliminde olduklarını bulmuştur - ekonomistlerin ve siyaset bilimcilerin hayalini kurduğu Pareto optimumu. Bu durum, tekrarlanan oylama turlarına dayanan seçim sistemlerinde bazı meziyetler olabileceğini düşündürmektedir. Deneyler ayrıca bu tür durumlarda tek bir seçime ulaşmanın gerçekten de mümkün olduğunu göstermektedir ki bu da Virginia Okulu anayasa teorisyenlerinin cesaret alması gereken bir bulgudur.

GELECEKTEKİ POTANSİYEL

Çeşitli yeni demokrasilerin ortaya çıkması ve büyümesi, yeni ulusların kendi anayasal, yasama ve seçim sistemlerinin nasıl inşa edilmesi gerektiğine dair dersler için Kamu Tercihî'nin bulgularına bakması nedeniyle Kamu Tercihî'ne yeni bir önem kazandırmıştır. Bu süreçte Kamu Tercihî, kurucularının aşına olduğu geleneksel ABD ve Birleşik Krallık iki partili çoğunluk oylama modellerinin dışına çıkmak ve çok daha geniş bir yelpazedeki farklı sistemlerle ilgilenmek zorunda kalmıştır.

Müesses demokrasiler de Kamu Tercihî'nden dersler almaktadır. Yasa koyucuların ve bürokratların özel çıkarları ve bunları dizginleme ihtiyacı daha fazla kabul görmektedir. Bu tür politikalar giderek daha yaygın hale gelmektedir: kamu kurumlarının ve programlarının ömrünü sınırlandırmak için son yürürlük tarihi olan mevzuatlar, özelleştirme ve deregülasyon, vergilerin basitleştirilmesi, devlet kurumları arasında ve içinde rekabet, kamu hizmetleri için pazar araştırmaları, devlet borçlanmasına anayasal sınırlar ve diğer tedbirler.

Dikkatler geleneksel ABD ve Birleşik Krallık sistemlerinin ötesine geçtikçe, Kamu Tercihî akademisyenleri nispi

temsil, geniş bölgesel seçim ve parti listesi sistemleri gibi mekanizmaların işleyişini daha derinlemesine incelemeye başlamışlardır. Ayrıca farklı yasama yapılarının, farklı parlamento kurallarının, parti veya ulusal liderliğin gündemi belirlemedeki rolünün ve diğer pek çok konunun etkileri de daha fazla araştırılmaktadır. Siyasi kurumların tasarımının alınan kolektif kararlar açısından son derece önemli olduğu yönündeki genel sonuç hala geçerliliğini korumaktadır; ancak en azından artık bunun evrensel olarak ne kadar doğru olduğunu bilmekteyiz.

SÖZLÜK

Bedavacılık sorunu: İnsanların parklar veya ulusal savunma gibi ‘kamu’ mallarının faydalarından dışlanmadığı ve bu nedenle maliyetlerine katkıda bulunmadığı durum. Bu durum, bu tür malların eksik sağlanmasına veya hiç sağlanmamasına yol açabilir.

Chicago Okulu: George J. Stigler ve Gary Becker’in öncülüğünü yaptığı Kamu Tercihî’nin bir dalı olup, saf ekonomik teoriyi politik ‘pazar yerine’ uygulamaya odaklanır.

Devlet başarısızlığı: Bir hükümet müdahalesinin, müdahale olmadan gerçekleşecek olana kıyasla kaynakların daha az verimli bir şekilde tahsis edilmesine neden olabileceği durum.

Dönenip Durma: Condorcet tarafından bahsedilen ve Taş, Kağıt, Makas oyununda olduğu gibi, diğerlerini yenebilecek net bir kazananın olmadığı fenomen.

Gündem belirleyici: Bir komisyonun başkanı gibi, oyların

alınma sırasına karar vererek Taş, Kağıt, Makas dönenip durma paradoksundan yararlanabilen kişi.

İmkansızlık teoremi: Seçmenlerin ikiden fazla seçeneği olduğunda, hiçbir demokratik oylama sisteminin bireysel seçmenlerin tercihlerinin doğasını, yaygınlığını ve gücünü gerçekten yansıtan kolektif tercihler üretemeyeceği sonucuna varan Kenneth J. Arrow teoremi.

Kamu malı: Milli park ya da savunma gibi birçok bireyin aynı anda yararlanabileceği ve insanları dışlamanın zor olduğu bir mal. Bu mallar, bedavacılık sorunu nedeniyle yeterince sağlanamayabilir.

Logrolling: Karşılıklı fayda için oy ticareti. Bunun iki türü vardır: ‘Sen benim tedbirime oy ver, ben de seninkine oy vereyim’ şeklindeki açık oy ticareti ve seçmenlerin farklı gruplardan destek almak üzere önceden tasarlanmış bir tedbir paketiyle karşı karşıya kaldığı örtülü oy ticareti.

Mahkumların ikilemi: Varsayımsal oyun teorisi örneğinde iki tutsaktan her ikisi de itiraf edip diğerini suçlarsa daha hafif, diğer onları suçlarsa daha ağır cezaya çarptırılır. Her ikisi de sessiz kalarak cezadan kaçabilecek olsa da, en olası sonuç her ikisinin de itiraf etmesi ve diğerini suçlamasıdır.

Merkezi seçmen teoremi: Duncan Black’in hipotezine göre, basit “ne kadar?” konularında siyasi partiler politika önerilerini, seçmenlere çok az gerçek seçenek bırakarak, oyların çoğunun alınacağı görüş merkezi etrafında şekillendirmektedir. Ancak son araştırmalar bu etkinin ne kadar güçlü olduğunu sorgulamaktadır.

Minimum kazanan koalisyon: William H. Riker’ın büyük koalisyonları bir arada tutmak zor olduğundan,

çıkardıkları gruplarının sadece ortak hedeflerine ulaşmak için yeterince büyük olan bir koalisyon oluşturmaya çalışacakları fikri.

Oy motivasyonu: Gordon Tullock'un 1976 tarihli bir IEA makalesinin başlığından alınmış, ticari pazardaki 'kar güdüsü'ne benzer şekilde, siyasi pazardaki itici gücü temsil eden bir ifade

Oyun teorisi: Bir bireyin seçimlerinin başkalarının eylemlerine bağlı olduğu durumların matematiksel modellenmesi. En olası sonuçları tahmin etmeye çalışmak için kullanılır.

Rant arayışı: Gordon Tullock'un "bir siyasi iltimas belirli gruplara öyle büyük kazançlar sağlayabilir ki, çıkar gruplarının bu kararlar için lobi faaliyetlerine büyük miktarda zaman, para ve çaba harcamasına değer" şeklindeki fikri

Rasyonel cehalet: Anthony Downs'un, bireysel bir tek oy ile bir seçimi değiştirmesi pek olası olmadığından ve bu durumda bile benimsenen politikanın belirsiz etkileri olduğundan, seçmenlerin partiler ve politikalar hakkında bilgi sahibi olmak için zaman ve çaba harcamasına değmeyeceği yönündeki fikri.

Rasyonel maksimizasyon: Ekonomide temel varsayım, bireylerin kişisel memnuniyetlerini en üst düzeye çıkarmaya çalıştıkları ve bu amaçla amaçlı olarak hareket ettikleri yönündedir. Bu, insanların açgözlü veya benmerkezci olduğu anlamına gelmez; kişisel tatminleri kısmen arkadaşları, aileleri veya daha geniş halk kitleleri gibi başkalarının hayatlarını iyileştirmekten kaynaklanabilir.

Rochester Okulu: William H. Riker'in öncülüğünü yaptığı ve istatistiksel analiz, oyun teorisi ve deneysel ekonomi

tekniklerini siyasi karar alma çalışmalarına taşıyan Kamu Tercih dalı.

Stratejik oylama: Seçmenlerin, daha az arzu edilen bir sonucu önlemek amacıyla gerçek tercihlerini yansıtmayan bir aday veya seçenek için oy kullanması olgusu.

Talebin açığa çıkarılması sorunu: Sorun, çoğu oylama sisteminin seçmenlerin sunulan seçenekler hakkında ne kadar yoğun hissettiklerini ölçmemesi ve bazı seçmenlerin dürüstçe değil taktiksel olarak oy kullanabilmesidir. Oylama sürecinin sonucu, seçmenlerin gerçek inanç ve tercihlerini yansıtmayabilir.

Virginia Okulu: James M. Buchanan ve Gordon Tullock'un öncülüğünü yaptığı, Kamu Tercih'inin gerçek dünyadaki siyasi kurumları analiz etmek ve buna göre önerilerde bulunmak için siyaset teorisini kullanan bir dalı. Bu ekolün güçlü bir teması, azınlıkların sömürülmesini önlemek için anayasal düzenlemelerin önemidir.

Zaman kaydırma: Daha yüksek devlet emekli maaşları veya borçla finanse edilen yeni yollar gibi bugün yararlanılan, ancak gelecekteki vergi mükellefleri tarafından ödenecek faydalar için oy vermek.

KAMU TERCİHİ ZAMAN ÇİZELGESİ

1781 Fransız asilzade Kont Charles de Borda basit çoğunluk kuralının etkinliğini sorgular ve bunun yerine insanların adayları veya seçenekleri sıraladığı bir sistem önerir.

1785 Marquis de Condorcet, Borda'nın önerisini çıkar gruplarına karşı savunmasız olduğu gerekçesiyle eleştirir. Çoğunluk oylamasının tutarsız sonuçlar üretebileceği 'paradoksunu' açıklar. 'Jüri teoremi' ile kalabalıkların bilgeliğini de açıklar.

1876 Matematikçi Charles Dodgson (daha çok yazar Lewis Carroll olarak bilinir) Fransızların fikirlerini keşfeder ve Condorcet paradoksunu sona erdirmek ve tutarlı, tercih edilen kazananlar üretmek için karmaşık bir oylama sistemi önerir.

1896 Knut Wicksell'in 'Adil vergilendirmenin yeni bir ilkesi' başlıklı makalesi kolektif eylemi savunur, ancak sadece oybirliğiyle yapılan oylamanın adil bir vergi dağılımı sağlayabileceğini ve azınlıkların sömürülmesini önleyebileceğini savunur.

1948 Duncan Black, Borda ve Condorcet'in fikirlerini yeniden keşfeder, daha geniş kitlelere ulaştırır ve geliştirir. Ana hatlarıyla 'merkezi seçmen teoremi', siyasi partilerin merkezdeki seçmenlere yaranarak seçimleri kazanma olasılığının daha yüksek olduğunu ima eder. Black, modern Kamu Tercih iktisadının kurucusu olarak kabul edilmektedir.

1950 Kenneth Arrow, hiçbir pratik ve arzu edilen oylama prosedürünün Condorcet paradoksunun üstesinden gelemeyeceğini göstermektedir.

1957 Anthony Downs, Black'in partilerin merkeze yaşadığı görüşünü doğrulayarak, çıkar grubu koalisyonlarının gücünü ve menfaatlerini vurgulayarak ve seçmenlerin neden siyasi konularda 'rasyonel olarak cahil' kaldığını göstererek ekonomik fikirleri seçimlere uygular.

1962 James M. Buchanan ve Gordon Tullock, *The Calculus of Consent* (Rızanın Matematiği) adlı eserlerinde kişisel çıkar fikrini siyaset bilimi alanına uyguladılar. Oybirliğiyle anlaşmaya varmanın zorluğunun çoğunluk kuralı gibi diğer sistemlerin kullanılmasına nasıl yol açtığını ve bunların çoğunluğun azınlığı istismar etmesine nasıl izin verdiğini göstermektedirler. Bunu önlemek için, diğer tüm oylama düzenlemelerinin tabi olduğu, oybirliğiyle kabul edilmiş anayasal kuralları savunmaktadırlar. Ayrıca, çıkar gruplarının birbirlerinin tedbirlerine oy vererek devletin büyümesine yol açtıkları 'logrolling'i de incelemektedirler.

1962 William H. Riker, seçimlerde koalisyonların önemini ve neden bazılarının diğerlerinden daha başarılı olduğunu açıklar. Bu, 'oyun teorisinin' siyasi süreçlerin analizine uygulanmasının erken bir örneğidir.

1965 Mancur Olson, ekonomistlerin rasyonel seçim teori-

sini siyasete uygulayarak, nispeten küçük çıkar gruplarının kendi çıkarları için seçimler üzerinde nasıl önemli bir etki yaratabileceğini, daha büyük grupların ise bunu genellikle başaramadıklarını gösteriyor.

1965 Buchanan ve Tullock, Kamu Tercih teorisi üzerine tartışmaları teşvik etmek amacıyla Kamu Tercih Derneği'ni kurar. Dernek gelişir ve büyür. Başkanlarından üçü (Buchanan, Vernon Smith ve Elinor Ostrom) Ekonomi alanında Nobel Ödülü kazanmıştır.

1966 Tullock, *Kamu Tercih* adını alacak olan dergiyi kurar.

1967 Tullock, siyasi olarak yaratılmış tekellerin büyük potansiyel değerinin, çıkar gruplarının bunları elde etmek için sıkı bir kampanya yürütmesine neden olduğunu savunmaktadır - bu davranış daha sonra Anne Krueger tarafından '*rant arayışı*' olarak adlandırılmıştır.

1971 William A. Niskanen, bürokratların bütçelerinin büyüklüğünü maksimize etmeye çalıştıklarını ileri sürmekte ve bunun karar alma ve devletin büyüklüğü açısından sonuçlarını araştırmaktadır.

1971, 1973 Edward H. Clarke (1971) ve Theodore Groves (1973), insanların başkalarının ödemek zorunda kalacağı kamu yararları için dürüst olmayan bir şekilde oy kullandıkları fikrini araştırarak, seçmenlerin, tercihlerinin azınlığa yüklediği maliyetleri üstlenmelerini sağlayarak gerçek tercihlerini açıklamaya nasıl teşvik edilebileceklerini göstermiştir. Bunu diğer 'talebin açığa çıkarılması' sistemleri takip etmiştir.

1979 Vernon L. Smith oylama sistemleri ve oybirliği kuralının uygulanabilirliği üzerine deneyler yapar. Deneysel ekonomi alanındaki çalışmaları nedeniyle 2002 yılında Nobel Ekonomi Bilimleri Ödülü'nü kazanır.

1980'ler Çeşitli ekonomik makaleler, iki partili sistemlerin halkın tercihlerini yansıtmada bazılarının düşüdüğünden daha iyi olduğunu öne sürmektedir - siyasette bir tür 'görünmez el' iş başındadır.

1986 James Buchanan, ekonomik ve siyasi karar alma süreçlerinin anayasal temelleri üzerine yaptığı çalışmalardan dolayı Nobel Ödülü'nü kazanır.

1987 Ne tür bir anayasanın genel bir uzlaşma sağlayabileceğini araştıran Norman Frohlich, Joe A. Oppenheimer ve Cheryl L. Eavey, John Rawls'un insanların yüksek bir asgarî tercih edeceği varsayımının aksine, öğrencilerin sosyal bir asgarî belirleyen ancak ortalama gelirlerin maksimize edilmesine izin veren bir sisteme oy vereceklerini bulmuştur.

1990 Peter van Roozendaal, merkezîyetçi bir partinin sağ ve soldaki diğer partilere güvenerek nasıl azınlık hükümeti kurabileceğini izah etmiştir.

2000'ler Siyasi tercihler üzerine daha fazla deney ve matematiksel modelleme ve Kamu Tercih fikirlerinin birçok ülkeye yayılması.

2002 Vernon L. Smith, kolektif seçimler de dahil olmak üzere deneysel çalışmaları nedeniyle Nobel Ekonomi Bilimleri Ödülü'nü kazanır.

2007 Bryan Caplan'ın *The Myth of the Rational Voter (Rasyonel Seçmen Efsanesi)* adlı kitabı, seçmenlerin demokratik süreçte kritik başarısızlıklara yol açan irrasyonel önyargılar sergilediğini (boşa çalışma, yabancı karşıtlığı, kötümserlik, piyasa karşıtlığı) savunmaktadır.

2009 Elinor Ostrom, grupların kıt kaynaklar üzerinde nasıl kolektif kararlar aldıklarını inceleyen çalışmasıyla Nobel Ekonomi Ödülü'nü kazandı.

İLERİ OKUMALAR

GİRİŞ

- Rowley, Charles K. (2004), "Public Choice from the perspective of the history of thought", *The Encyclopaedia of Public Choice* içinde, cilt 1. Kamu Tercihî yaklaşımının mükemmel kısa tarihçesi ve bugün geldiği nokta.
- Rowley, Charles K. ve Friedrich Schneider (2008), *Readings in Public Choice and Constitutional Political Economy*. Anayasa teorisi ile bir dizi siyasi mesele arasındaki ilişkinin nispeten erişilebilir, çok yazarlı bir taslağı. Charles Rowley'in 'Public Choice and constitutional political economy' başlıklı makalesi okunabilir bir genel bakış sunmaktadır. Dennis Mueller'in *Public Choice: an Introduction* adlı kitabı Kamu Tercihî düşüncesinin farklı kuşaklarının mükemmel ve okunabilir bir tarihçesidir.
- Tullock, Gordon (1976, 2006), *The Vote Motive*. Kamu Tercihî kavramlarının oy verme, siyaset, bürokrasi ve *logrolling* konularıyla ilgisini gösteren mükemmel, okunabilir, geniş çapta çevrilmiş ve kısa bir kitap. <http://www.iea.org.uk/sites/default/files/publications/files/upldbok397pdf.pdf>
- Tullock, Gordon, Arthur Seldon ve Gordon Brady (2002), *Government Failure: A Primer in Public Choice*. Aslında bir başlangıç kitabı olmayan bu kitap, rant arayışı ve *logrolling* gibi az sayıda konuyu ele almakta ve çağdaş ABD ve Birleşik Krallık siyasi meselelerini bu perspektiften incelemektedir.

GENEL BAKIŞ

- Maclean, Iain (1987), *Public Choice: An Introduction*. Tüketici olarak seçmen, oy verme paradoksları, lobcilik, koalisyonlar ve bürokrasi gibi temel Kamu Tercihî kavramlarını özetleyen kısa bir kitap.
- Mueller, Dennis C. (2003), *Public Choice III*. Disiplinin kapsamlı bir çalışması, ancak çok ayrıntılı ve gerçekten akademisyenler, üniversite öğrencileri ve uzmanlar için tasarlanmıştır.

ELEŞTİRİLER

- Glazer, Amihai ve Lawrence Rothenberg (2005), *Why Government Succeeds and Why It Fails*. Kamu Tercihî araçlarını kullanarak hükümete daha olumlu bir bakış açısı getirmekte, ancak yine de hükümetin başarısızlığının varlığını göz önünde bulundurmaktadır.
- Hindmoor, Andrew (2006), *Rational Choice*. Kamu Tercihî'ni siyaset bilimi perspektifinden eleştiren kısa ama mükemmel bir kitap.

KLASİK METİNLER

- Arrow, Kenneth (1951, 1963), *Social Choice and Individual Values*. Bireylerin tercihlerinin sosyal seçimleri nasıl şekillendirdiğini incelemekte ve bunu mükemmel bir şekilde gerçekleştirecek demokratik bir düzenleme bulmanın 'imkansızlığını' açıklamaktadır.
- Black, Duncan (1958), *The Theory of Committees and Elections*. Siyaset biliminin ana hatlarını çizen, tarihini Condorcet ve Borda'ya kadar götüren ve farklı oylama kurallarının yapılan seçimleri nasıl büyük ölçüde etkilediğini gösteren klasik metin.
- Buchanan, James M. ve Gordon Tullock (1962), *The Calculus of Consent*. Bireyci yaklaşımı anayasa yapımına uygulayan ve *logrolling* ve özel çıkar gruplarının kamu tercihleri üzerindeki etkisini özetleyen, kolay olmasa da klasik bir metin. Ayrıca Buchanan'ın 1975 tarihli *The Limits of Liberty (Özgürlüğün Sınırları)* adlı eserine de bakınız; bu eserde Buchanan devletin sözleşmecî temeli ve meşru sınırları hakkındaki teorisini ana hatlarıyla ortaya koymaktadır.
- Caplan, Bryan (2007), *The Myth of the Rational Voter*. Çoğu seçmenin sistematik önyargılara maruz kaldığını savunan

modern bir klasik olan kitabın alt başlığı 'Demokrasiler neden kötü politikaları seçer' şeklindedir.

Downs, Anthony (1957), *An Economic Theory of Democracy*. Ekonomik rasyonel kişisel çıkar teorisinin siyasi karar alma sürecine nasıl uygulanabileceğini ve kolektif seçimlerin nasıl yapıldığını açıklamak için nasıl kullanılabileceğini özetlemektedir.

Niskanen, William A. (1971), *Bureaucracy and Representative Government*; (1973), *Bureaucracy: Servant or Master?* IEA Hobart Paperback. Bu kitaplar rasyonel kişisel çıkar fikirlerini kamu yöneticilerine genişleterek bürokrasiye ve bürokrasinin güdülerine güçlü bir eleştiri getirmektedir.

Olson, Mancur (1965), *The Logic of Collective Action*. Çıkar gruplarının doğasını, üyeleri üzerindeki teşvikleri, grup eyleminde bedavacılık olasılığını ve daha küçük lobi gruplarının daha etkili olduğunu araştırır. Ayrıca Olson'ın teorilerini pratik siyasi ve ekonomik konulara uyguladığı 1984 tarihli *The Rise and Decline of Nations* adlı kitabına da bakınız.

Riker, William H. (1962), *The Theory of Political Coalitions*. Politikacıların neden rasyonel bir şekilde en az kazanan koalisyonları oluşturmaya çalıştıklarını açıklayan ve koalisyonların doğasını araştıran çığır açan bir kitap.

BİTMEYEN ARAYIŞ

Entelektüel Bir Otobiyografi

Karl R. Popper

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

3. Baskı, Haziran 2020, 13x19 cm, 357 sayfa

BU YÜZYILIN DERSİ

Özgürlük ve Demokratik Devlet Üzerine İki Konuşmayla Birlikte

Karl R. Popper

Çeviren: Ceyhan Aksoy

5. Baskı, Haziran 2020, 13x19 cm, 140 sayfa

TARİHSELÇİLİĞİN SEFALETİ

Karl R. Popper

Çeviren: Prof. Dr. Sabri Orman

7. Baskı, Temmuz 2021, 13x19 cm, 194 sayfa

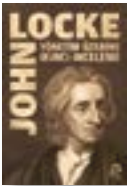

İNSAN ANLIĞI ÜZERİNE BİR DENEME

John Locke

Çeviren: Vehbi Hacıkadiroğlu

11. Baskı, Şubat 2023, 13x19 cm, 542 sayfa

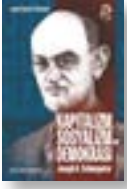
YÖNETİM ÜZERİNE İKİNCİ İNCELEME

Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme

John Locke

Çeviren: Doç. Dr. Fahri Bakırcı

6. Baskı, Mart 2021, 13x19 cm, 249 sayfa

KAPİTALİZM, SOSYALİZM VE DEMOKRASİ

Joseph A. Schumpeter

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

1. Baskı, Kasım 2022, 16x24 cm, 452 sayfa

KAPİTALİZM VE ÖZGÜRLÜK

Milton Friedman

Çevirenler: Doğan Erberk ve Nilgün Himmetoğlu

6. Baskı, Mart 2021, 13x19 cm, 749 sayfa

TERCİH ÖZGÜRLÜĞÜ

Kişisel Bir İzah

Milton Friedman ve Rose Friedman

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

1. Baskı, Mart 2021, 13x19 cm, 506 sayfa,

ÇİN NASIL KAPİTALİST OLDU?

Ronald H. Coase ve Ning Wang

Çeviren: Doç. Dr. İlkey Yılmaz

1. Baskı, Eylül 2015, 13x19 cm, 460 sayfa

PARANIN SATIN ALAMAYACAĞI ŞEYLER

Michael J. Sandel

Çeviren: Mehmet Kocaoğlu

1. Baskı, Eylül 2015, 13x19 cm, 299 sayfa

GÖRÜNMEZ KALP

Bir İktisadiyat Romanı

Russell D. Roberts

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

9. Baskı, Ekim 2021, 13x19 cm, 300 sayfa

ANTİ-KAPİTALİST SAFSATALAR

Kapitalizm Hakkında Doğru Sanılan Yanlışlar

Rainer Zitelmann

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

1. Baskı, Şubat 2023, 16x24 cm, 329 sayfa

EKONOMİK EŞİTSİZLİK

Bir Giriş

Eamonn Butler

Çeviren: Yunus Furkan Arıcan

1. Baskı, Şubat 2023, 13x19 cm, 121 sayfa

FELSEFEYE GİRİŞ

Ahmet Arslan

33. Baskı, Aralık 2022, 15x23 cm, 365 sayfa

BİR ÖMÜR DÜŞÜNMEK

Ahmet Arslan'la Nehir Söyleşi

Söyleşi: Devrim Özkan ve Buğra Kalkan

6. Baskı, Aralık 2022, 15x23 cm, 428 sayfa

İSLÂM, DEMOKRASİ VE TÜRKİYE

Ahmet Arslan

5. Baskı, Nisan 2022, 15x23 cm, 405 sayfa

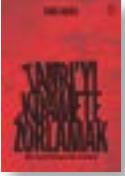

FELSEFEYE GİRİŞ

Justus Buchler ve John Herman Randall, Jr.

Çeviren: Prof. Dr. Ahmet Arslan

5. Baskı, Ekim 2021, 13x19 cm, 455 sayfa

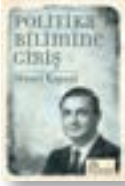

TANRI'YI KIYAMETE ZORLAMAK

Grace Halsell

Çevirenler: Prof. Dr. Mustafa Acar ve Hüsnü Özmen

4. Baskı, Kasım 2021, 13x19 cm, 177 sayfa

POLİTİKA BİLİMİNE GİRİŞ

Münci Kapani

61. Baskı, Eylül 2023, 13x19 cm, 253 sayfa

TEMEL HAKLARI KORUMAK

Özgürlük Hakkı mı, Güvenlik Paranoyası mı?

Gerhart Baum

Çeviren: Dilman Muradoğlu

1. Baskı, Eylül 2021, 13x19 cm, 198 sayfa

GÜÇ VE TERCİH

Siyaset Bilimine Giriş

Phillips W. Shively

Çeviren: Prof. Dr. Haluk Özdemir

1. Baskı, Ekim 2021, 16x24 cm, 538 sayfa

SİYASET PSİKOLOJİSİNE GİRİŞ

Martha L. Cottam, Elena Mastors, Thomas Preston ve Beth Dietz

Çeviren: Mesut Şenol

2. Baskı, Temmuz 2021, 16x24 cm, 633 sayfa

SİYASİ DÜŞÜNCE TARİHİ

Filozoflar ve Fikirleri

Donald G. Tannenbaum

Çeviren: Doç. Dr. Özgüç Orhan

13. Baskı, Ekim 2021, 16x24 cm, 394 sayfa

YENİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ

Müslüman Dünyada Kilit Bir Aktör Olarak Türkiye

Graham E. Fuller

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

15. Baskı, Şubat 2023, 13x19 cm, 347 sayfa

TÜRKİYE VE ARAP BAHARI

Orta Doğu'da Liderlik

Graham E. Fuller

Çeviren: Prof. Dr. Mustafa Acar

5. Baskı, Şubat 2023, 15x23 cm, 480 sayfa

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

1774'ten Günümüze

William Hale

Çeviren: Prof. Dr. Nasuh Uslu

2. Baskı, Ekim 2021, 16x24 cm, 392 sayfa

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Joshua S. Goldstein ve Jon C. Pevehouse

Çeviren: Prof. Dr. Haluk Özdemir

3. Baskı, Ekim 2021, 19x23 cm, 660 sayfa

ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

İlkeler ve Meseleler

A. LeRoy Bennett ve James K. Oliver

Çeviren: Prof. Dr. Nasuh Uslu

2. Baskı, Temmuz 2021, 15x23 cm, 609 sayfa

YUMUŞAK GÜÇ

Dünya Siyasetinde Başarının Araçları

Joseph S. Nye, Jr.

Çeviren: Rayhan İnan-Aydın

4. Baskı, Şubat 2023, 13x19 cm, 231 sayfa

AB-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN 50 YILI

Bir Sisifos Hikayesi

Armağan Emre Çakır (ed.)

Çeviren: Ekin Ekici

1. Baskı, Mart 2016, 13x19 cm, 350 sayfa

GÜNÜMÜZDE TA

Transaksiyonel Analiz'e Yeni Bir Giriş

Ian Stewart ve Vann Joines

Çevirenler: Prof. Dr. Füsun Akkoyun, Doç. Dr. Serap Tekinsav-Sütcü, Doç. Dr. Olca Sürgevil-Dalkılıç, Nilgün Sağlam-Uras

5. Baskı, Kasım 2022, 15x23 cm, 458 sayfa

ÇOCUKLAR, GENÇLER VE YETİŞKİMLER İÇİN TRANSAKSİYONEL ANALİZ

Öz-Saygı Geliştirmede Güçlü Teknikler

Alwyn Freed ve Margaret Freed

Çeviren: Doç. Dr. Olca Sürgevil-Dalkılıç

2. Baskı, Kasım 2020, 16x24 cm, 140 sayfa

AKILCI YAŞAM KILAVUZU

Albert Ellis ve Robert A. Harper

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

3. Baskı, Haziran 2021, 13x19 cm, 389 sayfa

KENDİNİZİ DAHA İYİ HİSSEDİN, DAHA İYİ OLUN, DAHA İYİ KALIN

Duygularınız için Derin Bir Kendi Kendine Yardım Terapisi

Albert Ellis

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

2. Baskı, Şubat 2022, 13x19 cm, 333 sayfa

NASIL MUTLU OLURSUNUZ

Mutlu ve Önemli Ölçüde Daha Gamsız Olmanın Yolları

Albert Ellis

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

2. Baskı, Şubat 2022, 13x19 cm, 291 sayfa

GERÇEK MUTLULUK

Kalıcı Doyuma Ulaşma Potansiyelini Gerçekleştirmek İçin Yeni Olumlu Psikolojinin Kullanılması

Martin E. P. Seligman

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

5. Baskı, Mayıs 2022, 13x19 cm, 454 sayfa

ÖĞRENİLMİŞ İYİMSERLİK

Zihninizi ve Yaşamınızı Nasıl Değiştirirsiniz

Martin E. P. Seligman

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

6. Baskı, Eylül 2022, 13x19 cm, 490 sayfa

BENLİK YOKSA SORUN YOK

Nöropsikoloji Budizm'e Yetişmeye Çalışıyor

Chris Niebauer

Çeviren: Selçuk Durgut

1. Baskı, Ekim 2023, 13x19 cm, 157 sayfa

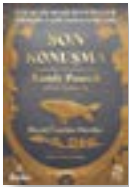
VİCDANSIZLAR

Aramızdaki Psikopatların Rahatsız Edici Dünyası

Robert D. Hare

Çeviren: Semra Kunt-Akbaş

2. Baskı, Eylül 2023, 13x19 cm, 305 sayfa

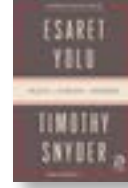
SON KONUŞMA

Hayat Üzerine Dersler

Randy Pausch ve Jeffrey Zaslow

Çeviren: Merve Duygun

2. Baskı, Mayıs 2023, 13x19 cm, 206 sayfa

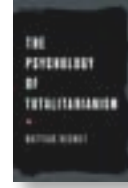
ESARET YOLU

Rusya, Avrupa, Amerika

Timothy Snyder

Çeviren: İbrahim Ayyıldız

YAKINDA

TOTALİTARİZMİN PSİKOLOJİSİ

Mattias Desmet

YAKINDA

DEMOKRASİ VE ELEŞTİRİLERİ

Robert A. Dahl

YAKINDA

21. YÜZYILDA KAPİTALİZM

Küresel Kapitalizm Neden Bozuldu ve Nasıl Düzeltilebilir?

Donghyun Park

Çeviren: Mustafa Acar

YAKINDA

SAVUNULAMAZI SAVUNMAK

Pezevenk, Fahişe, Grev Kırıcı, Gecekondu Ağası, Tefeci ve Amerikan Toplumunun Serseri Galerisindeki Diğer Günah Keçileri

Walter Block

Çeviren: Enes Mutlu Atak

YAKINDA

AKIL HASTALIĞI EFSANESİ

Kişisel Davranış Kuramının Temelleri

Thomas Szasz

Çeviren: Mustafa Yelken

YAKINDA

HAYDUTLAR

Dolandırıcı, Katil, Asi ve Suçluların Gerçek Hikayeleri

Patrick Radden Keefe

YAKINDA

SANAT HIRSIZI

Aşk, Suç ve Tehlikeli Bir Saplantının Gerçek Öyküsü

Michael Finkel

YAKINDA